

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาควิชา และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี ปี 2554

สัญญาเลขที่ RDC54M0007

โดยนางสาววิไลวรรณ จันทรพิ้ว และคณะ

สนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

โครงการแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี ปี 2554

ทีมงานโครงการ

1. นางสาววิไลวรรณ จันทรพวง	ผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี
2. นางสาวเสาวภาภรณ์ จงการไธ	ผู้ช่วยผู้ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี
3. นางสาวลาวรรณ ทัยคุปต์	นักวิชาการในท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษา
4. นายประกอบ อินทุพงษ์	ประธานคณะกรรมการผืนป่าตะวันตกเป็นที่ปรึกษา
5. นายชูรัฐ ตั้งจิตตรง	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา
6. นายมาก จันทรดี	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
7. นายวิเชียร บัวอุไร	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
8. นายนิทัศน์ จันทร	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
9. นางเนย จันทร	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
10. นายบุญชู ธงนำชัยมา	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
11. นางสาวอจจรา กริ่งเกษมศรี	นักวิจัยในพื้นที่ เป็นที่ปรึกษา / ร่วมงาน
12. นายปณพจน์ ศรีเพ็ญจันทร์	สถาบันพัฒนาเด็กเยาวชนเป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
13. นางสาวอรสา สิทธิธัญกิจ	เครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน
14. นายธีรภัทร เทพพันธ์	ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ปรึกษา/ร่วมงาน

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
สารบัญ	ก
บทคัดย่อ	ค
บทที่ 1 โครงการ แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปี 2554	
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
- คำถามวิจัย	5
- วัตถุประสงค์	5
- ขอบเขตเนื้อหา	5
- ขอบเขตพื้นที่	6
- ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย	6
- ขั้นตอนการดำเนินงาน	6
- ระยะเวลาดำเนินการ	7
- งบประมาณดำเนินการ	10
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 ทบทวนเอกสารและทุนเดิม	
- ยุทธศาสตร์การพัฒนาดังเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง	11
- งานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่แบบ ABC	12
- การจัดการแบบเคอร์ติค	13
- แผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง	14
- การพัฒนา/แก้ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง	15
- งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง	18
- สมัชชาสุขภาพจังหวัดอุทัยธานี	21
บทที่ 3 บริบทพื้นที่	
-เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี	22

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 การดำเนินงาน	
4.1 การพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการ	
4.1.1 การพัฒนาโครงการ	29
4.1.2 การติดตามหนุนเสริมโครงการ	30
4.2 การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร เรียนรู้ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยง	31
4.3 การหนุนเสริมเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตาม สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง	32
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงาน	
5.1 การพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการ	
5.1.1 การพัฒนาโครงการ	33
5.1.2 การติดตามหนุนเสริมโครงการ	35
5.2 การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร เรียนรู้ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยง	36
5.3 การหนุนเสริมเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตาม สนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง	38
บทที่ 6 วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	
6.1 ความรู้การสนับสนุนชุมชน หน่วยงานและองค์กร ร่วมศึกษา แนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง	41
6.2 ความรู้การหนุนเสริมเครือข่ายภาคประชาสังคมให้เป็นกลไก การขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น	43
6.3 แนวทางการบริหารจัดการและการติดตามสนับสนุนโครงการ	43
ภาคผนวก	
เอกสารอ้างอิง	
ตารางการพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการ	
ภาพกิจกรรม	

บทคัดย่อ

โครงการ แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาครัฐและหน่วยงานในการจัดการทรัพยากรพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปี 2554 ดำเนินการติดตามหนุนเสริมพื้นที่วิจัยเดิมได้แก่หมู่ที่ 3 ตำบลเขาชี้อย อำเภอกัทพทัน หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก พัฒนาและติดตามพื้นที่งานวิจัยใหม่ ได้แก่หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 12 ตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงการที่หนุนเสริมชุมชน หน่วยงานและภาคี ร่วมเรียนรู้หาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ ด้วยการหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ภาคี ได้เรียนรู้ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมพันธกิจของหน่วยงาน และเครือข่าย หาแนวทางหนุนเสริมภาคีเครือข่ายให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อศึกษาวิจัย วิเคราะห์ และประมวลสถานการณ์ ในการกำหนดทิศทางการทำงานระยะต่อไป โดยใช้กระบวนการกิจกรรมการดำเนินงานการพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเครือข่ายนักวิจัย หน่วยงานและภาคีเครือข่าย

จากการที่สภาพพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำอำเภอลานสักมีความอุดมสมบูรณ์ ประมาณปี พ.ศ.2510-2511 หลังจากที่บริษัทไม้อัดไทยตัดไม้ในพื้นที่สัมปทาน คนจากหลากหลายพื้นที่ได้อพยพเข้ามาเปิดพื้นที่ทำกินที่บ้านห้วยรัง เข้ามามากที่สุดในปีพ.ศ.2522 และมีคนอพยพเข้ามาเปิดพื้นที่ทำกินที่บ้านโป่งสามสิบ ในปี พ.ศ. 2516 บ้านเขาเขียว ปี พ.ศ.2518 บ้านคลองไผ่ลายและบ้านบึงเจริญ ปี พ.ศ.2520 บ้านไผ่งามปีพ.ศ. 2528 การเข้ามาหากินในพื้นที่ยังมีอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จังหวัดอุทัยธานีได้ทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง แต่การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายของแต่ละหน่วยงาน

เนื่องจากพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนของลำห้วยขาแข้งและลำห้วยทับเสลา มีสภาพป่าสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางด้านพันธุ์พืชและสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำหลายสาย รัฐบาลจึงได้และประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในปีพ.ศ.2515 ในปี พ.ศ.2529 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกายายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ปีพ.ศ.2534 มีการกำหนดพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ในปีพ.ศ.2535 มีการประกาศผนวกพื้นที่เพิ่มเติม ได้อพยพคนออกจากพื้นที่เขารวก ชับไก่อเตี้ย หนองกระทุ่ม และโป่งช้างเผือก โดยหน่วยราชการได้จัดสรรที่ดินทำกินให้ที่บ้านอ่างห้วยดงและบ้านทรัพย์สมบูรณ์ แต่ชาวบ้านก็ยังเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เช่นการเก็บหาของป่าแต่ปริมาณไม่มาก ต่อมา มีการซื้อขายของป่ากัน บางปีในพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งการเก็บหาของป่าจึงเป็นรายได้ของคนในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง และมีคนนอกพื้นที่ที่อยู่ไกลเริ่มเข้ามาเก็บหาป่า ต่อมา มีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อ จึงมีคนจำนวนมากเข้าไปเก็บหาของป่าโดยเฉพาะหน่อไม้และเห็ดโคน ประกอบกับป่าถูกเปิดเป็นที่ทำกิน พื้นที่เก็บหาของป่าลดน้อยลงโดยเฉพาะเห็ดโคน ชาวบ้านจึงเข้าไปเก็บหาเห็ดโคนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งลึกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บางครั้งโดนสัตว์ป่าทำร้ายถึงชีวิต จึงใช้ประทัดจุดไล่ ทำให้สัตว์ป่าทำร้ายคน

โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่เดินลาดตระเวน เจ้าหน้าที่ที่มีน้อยพื้นที่กว้างจึงไม่สามารถผลักดันคนที่เข้าไปเก็บหาของป่า ลึกให้ออกมาได้ มีการพักแรมในพื้นที่เกิดผลกระทบต่อนักล่าสัตว์ป่าและระบบนิเวศของป่าห้วยขาแข้ง ในปี 2552 เจ้าหน้าที่ ประกาศห้าม ไม่ให้ราษฎรยกยานยนต์เข้าไปเก็บหาของป่าในรั้วลวดหนาม เกิดความขัดแย้งปิดถนนของชาวบ้าน

การพัฒนาโครงการมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานด้วยกันเองและระหว่าง หน่วยงานกับชุมชน และหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานและ ชุมชน แต่เนื่องจากสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง มี**เหตุปัจจัยเกี่ยวข้องมากมาย**และมีความ **ซับซ้อน** การจัดการงานวิจัยจึงเป็นการทำไปเรียนรู้ไป เมื่อทำงานไประยะหนึ่ง ก็มีความเข้าใจเพิ่มขึ้น เห็นมิติ ความสัมพันธ์ของคนกับทรัพยากรในพื้นที่และความสัมพันธ์ของคนกับคน สาเหตุของความขัดแย้ง จากการสรุป บทเรียนศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิจัยและพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยจังหวัด สมุทรสงคราม เจ้าหน้าที่และแกนนำเครือข่ายได้ทบทวนตนเองว่าการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาที่ผ่านมาเป็นแนวคิด ของตนเอง ขาดการใช้ข้อมูลความรู้ในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน คือตนต้องลงมือทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง สร้างความเชื่อถือให้ชาวบ้าน ด้วยการเปิด ใจและจริงใจในการแก้ปัญหา

การดำเนินงานในปี 2555 จึงเป็นการหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่และแกนนำเครือข่าย ได้เรียนรู้การทำงานกับ ชุมชน ในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการพัฒนาและ ติดตามโครงการวิจัยให้เจ้าหน้าที่ เครือข่ายและแกนนำชุมชนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาของชุมชนร่วมกัน และเรียนรู้ บทบาทหน้าที่ของตนเองผ่านการปฏิบัติ จัดเวทีสัญจรให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยในพื้นที่ เติมความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยและพี่เลี้ยงนอกพื้นที่ และจัดการข้อมูล เพื่อเข้าใจความสัมพันธ์เชื่อมโยงและบทบาท ของพื้นที่กับภาพรวมในประเด็นทรัพยากรของจังหวัดอุทัยธานี

ส่วนแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างมีส่วนร่วมของหน่วยงานและชุมชน ซึ่งมีหลายหน่วยงาน จึงต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีพื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ ดีขึ้นของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการเมือง โดยใช้ข้อมูลเชิง ระบบ เป็น "พื้นที่" ให้ภาคราชการและประชาชนได้มาทำความเข้าใจกับสถานการณ์ร่วมกัน หาทางเลือกร่วมกัน และตัดสินใจปฏิบัติการในแนวทางที่เหมาะสมกับหลายๆ ฝ่าย ดังนั้นการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วย ขาแข้งอย่างยั่งยืน อาจจะนำรูปแบบของงานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่แบบ ABC มาปรับใช้ในการทำงานร่วมกัน ของหลายฝ่ายในพื้นที่

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จังหวัดอุทัยธานีตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่าง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นป่าและภูเขา ลาดเทจากทิศตะวันตกต่ำลงมาทางทิศตะวันออก โดยทางทิศตะวันตกเป็นเทือกเขาสลักขั้วชัน ตอนกลางเป็นที่ดอน พื้นที่ลักษณะเป็นลูกคลื่น ส่วนทางด้านทิศตะวันออกส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มทำการเกษตร มีพื้นที่ทางการเกษตร 1,701,036 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.99 ของพื้นที่ นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 9 แห่ง มีพื้นที่ 2,380,009 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.34 ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าคงเหลือประมาณร้อยละ 39 โดยแบ่งเป็นป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 9 แห่ง ป่าอนุรักษ์จำนวน 1 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง 1 แห่ง จากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดอุทัยธานี ที่ด้านตะวันตกเป็นเทือกเขาทอดตัวไปตามแนวทิศเหนือใต้ เป็นเหตุให้บริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญหลายสาย เช่นลำห้วยขาแข้ง และลำห้วยทับเสลา เนื่องจากรัฐบาลโดยกรมป่าไม้เห็นว่าพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนของลำห้วยขาแข้งและลำห้วยทับเสลา มีสภาพป่าสมบูรณ์และสัตว์ป่าชุกชุมประกอบกับเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่หายากหลายชนิด เช่น สมเสร็จ เลียงผา กระซู่ เนื้อทราย เก้งหม้อ ควายนาค ละอง และแมวลายหินอ่อน ควรจะรักษาพื้นที่ไว้เป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า นอกจากนี้พื้นที่ลุ่มน้ำลำห้วยขาแข้งและลำห้วยทับเสลาตอนบนยังเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำ แม่กลอง แม่น้ำสะแกกรัง และแม่น้ำท่าจีนซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการเกษตร และเศรษฐกิจด้านอื่นๆของชาติด้วย รัฐบาลจึงมีนโยบายอนุรักษ์พื้นที่นี้ไว้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้จึงได้เข้าไปดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ.2508 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ.2515 จึงได้ออกพระราชกฤษฎีกาโดยกำหนดให้ป่าห้วยขาแข้งในท้องที่ตำบลแม่ละมั่ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก อำเภอลานสัก ตำบลคอกควาย และตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 201 ต่อมาทางกรมป่าไม้เห็นว่าพื้นที่ป่าสัมปทานที่อยู่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง บางส่วนเป็นบริเวณที่มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากและเป็นพื้นที่เขาสูงยากต่อการทำไม้ โดยเฉพาะพื้นที่ในแปลงสัมปทานในลุ่มน้ำลำห้วยทับเสลาและพื้นที่ทางตอนใต้ของลุ่มน้ำลำห้วยขาแข้ง ดังนั้น ในปี พ.ศ.2529 จึงได้มี พระราชกฤษฎีกาย้ายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ในท้องที่ตำบลละมั่ง ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต และตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2535 ได้มีการประกาศผนวกพื้นที่เพิ่มเติมอีกครั้งในส่วนตอนเหนือและฝั่งตะวันออก จึงทำให้ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลละมั่ง ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต และตำบล

คอกควาย ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และบางส่วนของครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่ละมุง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก รวมมีพื้นที่ทั้งหมด 1,737,587 ไร่ (2,780.14 ตารางกิโลเมตร)

จากการที่ป่าห้วยขาแข้งเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางด้านพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่าไว้มากที่สุดแห่งหนึ่งของไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้รับการพิจารณาจากองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกทางธรรมชาติของโลก (Nature World Heritage) เพื่อความยั่งยืนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้มีการกำหนดพื้นที่แนวเขตกันชน (Buffer Zone) คือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติด้านทิศตะวันออก รัศมี 5 กิโลเมตรจากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ต่อมาจังหวัดอุทัยธานีได้นำงานวิจัยของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(ทำการสำรวจและศึกษาพื้นที่ ปี พ.ศ. 2532)และงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำรวจและศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนปี พ.ศ.2535)มาทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานีระยะ 5 ปี(2537-2541) คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการแผนในปี พ.ศ. 2538 ต่อมาได้ปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจจึงไม่สามารถจัดหางบประมาณมาสนับสนุนได้ จังหวัดอุทัยธานีได้ให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินงานในพื้นที่ ในปี พ.ศ. 2539 -2541 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรและมูลนิธิหนองหานยังเพื่อการพัฒนาชนบทได้รับการสนับสนุนจากประเทศเดนมาร์กดำเนินงานโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาชุมชนในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

ประมาณปีพ.ศ.2510-2511 จากการที่สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงดึงดูดให้คนจากหลากหลายพื้นที่จำนวนมาก เช่น คนในจังหวัดอุทัยธานี ชัยนาท นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ พิจิตร พิษณุโลก และจากภาคอีสาน อพยพเข้ามาเปิดพื้นที่ทำกินในเขตกันชนห้วยขาแข้ง บริเวณพื้นที่เขาหินเหล็กไฟ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก ประมาณปีพ.ศ.2522 มีคนอพยพเข้ามาเปิดที่ทำกินมากที่สุด ในปีพ.ศ.2527 ชาวบ้านจุดไฟเผาเพื่อถางที่ทำกินมากขึ้น และเผาต่อซึ่งหลังเก็บเกี่ยวผลผลิตก่อนไถที่ดิน มีไฟไหม้ป่าติดต่อกัน 3 วัน ในปีพ.ศ.2534-2535 เจ้าน้ำที่ได้อพยพชาวบ้านออกจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งบริเวณหนองกระทุ่ม เขาลวก และซับไก่อเตี้ย มาอยู่ที่บ้านโป่งมะค่าและบ้านอ่างห้วยดง ในปีพ.ศ. 2537-2538 ไฟไหม้ป่ารุนแรงมากดับไม่ได้เป็นอาหิตย ไฟลามเข้าไปไหม้ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งสภาพป่าวิกฤตมาก สภาพพื้นที่แห้งแล้งขาดแคลนน้ำ ที่บ้านห้วยวัง ตำบลระบำ ชาวบ้านต้องเข้าคิวขอให้น้ำกิน ต่อมาในปีพ.ศ.2539-2541 หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชนได้เข้ามาพัฒนาในพื้นที่ เช่นการพัฒนาอาชีพและการรวมกลุ่ม สนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยกันป้องกันและควบคุมไฟป่า ดูแลรักษาป่าในพื้นที่เขตกันชน

ห้วยขาแข้ง ต่อมาได้ประกาศเป็นพื้นที่ป่าชุมชน ตั้งคณะกรรมการป่าชุมชนชนวนชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาป่า ป้องกันและควบคุมไฟป่าโดยมีหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนเข้ามาสนับสนุนจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ.2547 สืบเนื่องจากการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานีของแกนนำประชาคมเมืองอุทัยร่วมกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เกี่ยวกับแนวคิดหลักการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ขณะนั้นผู้ว่าฯ มีความสนใจที่จะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนภายในจังหวัด โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายเบื้องต้นที่บริเวณพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต และอำเภอบ้านไร่ จากนั้นกลุ่มงานยุทธศาสตร์สำนักงานจังหวัดอุทัยธานีร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ จึงได้จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยน พร้อมทั้งมีการศึกษาสภาพพื้นที่และสถานการณ์เกี่ยวกับเขตกันชนห้วยขาแข้ง ทำให้เห็นสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลายมิติ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นเห็นว่าการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ดังกล่าว ควรประสานการทำงานร่วมกันทั้งส่วนฐานงานเดิมที่หน่วยงานราชการทำอยู่แล้ว และการใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการหนุนเสริมพันธกิจดังกล่าว และในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ วันที่ 1 สิงหาคม 2547– 28 กุมภาพันธ์ 2548 สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ประสานให้ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาระบบการเรียนรู้ฐานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และพัฒนากลไกที่เอื้องานวิจัยในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานีขึ้น

ช่วงเดือนเมษายน 2548 – กันยายน 2552 ประชาคมเมืองอุทัยได้รับการสนับสนุนจาก สกว.ให้เป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และการสนับสนุนการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้สู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม สามารถพัฒนาให้เกิดโครงการวิจัย จำนวน 6 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการศึกษาบทเรียนกลุ่มแม่บ้านเขาชีฝอยเพื่อหารูปแบบการแก้ไขปัญหาหนี้สินของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม หมู่ที่ 3 ตำบลเขาชีฝอย อำเภอทัพทัน 2) โครงการศึกษากระบวนการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนร่องตาด หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 10 ตำบลลานสักอำเภอลานสัก และ 3) โครงการแนวทางการป้องกันไฟป่า ป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 11 หมู่ที่ 16 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก 4) โครงการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนทัพคล้าย หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 14 ตำบลทัพหลวงอำเภอบ้านไร่ 5) โครงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหนองม่วง ตำบลเขาชีฝอย

อำเภอทพทัน 6) โครงการพัฒนาเด็กเยาวชนบ้านเขาชี้อย่างให้มีทักษะการเรียนรู้การใช้ชีวิต ซึ่งเป็นการพัฒนาโครงการต่อยอดจากโครงการเดิมที่นำผลงานวิจัย ไปใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีรูปธรรม จากผลการดำเนินงานได้ความรู้ในการหนุนเสริมให้นักวิจัยมี ทักษะการดำเนินการประชุมอย่างมีส่วนร่วม การสร้างและใช้ความรู้ในการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยการพาเรียนรู้เครื่องมือการเก็บข้อมูล เช่นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมตามกลุ่มบ้านแบบสัมภาษณ์ ร่วมเดินสำรวจป่า การวิเคราะห์ข้อมูลและเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง ด้วยเครื่องมือเส้นประวัติศาสตร์ ผังวาดชุมชน ผังวาดทรัพยากร การใช้กราฟเส้นและรูปภาพ ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้นำเสนอสื่อสารกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นรูปธรรมเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและตระหนักในปัญหาได้ง่ายขึ้น การจัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่กระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมตั้งประสบการณ์ของตนเอง หรือตั้งประสบการณ์ร่วมของคนในชุมชนมาแลกเปลี่ยนเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมและแก้ปัญหาในพื้นที่ได้ตามเป้าประสงค์ของโครงการ

จากการศึกษาสถานการณ์ ทูทางสังคม และบริบทของชุมชนท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีผ่านเครื่องมือ แผนที่ทางสังคม(Social Mapping) ซึ่งสะท้อนให้เห็นสภาพพื้นที่โดยทั่วไปของจังหวัดอุทัยธานีที่เป็นป่าและภูเขา สถานการณ์ปัญหาสำคัญจึง เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ที่มีมาอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มว่าจะวิกฤตมากยิ่งขึ้น อาทิ ปัญหาไฟป่า ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตร ปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินในพื้นที่ลาดเท ปัญหาน้ำไหลจากพื้นที่ลาดเทอย่างรุนแรงและพัดพาดินทรายเข้าไปถมในไร่นาทำให้เพาะปลูกไม่ได้ ปัญหาสภาพป่าเสื่อมโทรมแห้งแล้งมากขึ้น เป็นผลให้ทรัพยากรอื่นๆที่มีคุณค่าต่อระบบห่วงโซ่อาหาร และเป็นฐานความมั่นคงทางอาหารของชุมชนท้องถิ่นลดน้อยลงเรื่อยๆ เช่น ชนิดและจำนวนสัตว์ป่า เห็ด หน่อไม้ ผักหวาน สมอ และสมุนไพรต่างๆ เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านเริ่มขยับเข้าไปเก็บหาของป่าในเขตป่าลึกเข้าไปเรื่อยๆ ก่อให้เกิดผลกระทบกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง แต่ขาดการพูดคุยสื่อสารทำความเข้าใจกัน เมื่อเจ้าหน้าที่วางกฎกติกาในการเก็บหาของป่า ได้เกิดความขัดแย้งก่อการประท้วงกันขึ้นมาในเดือน กันยายน 2552

ประกอบกับการสนับสนุนโครงการวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นที่การเรียนรู้บทบาทการเป็นพี่เลี้ยงนักวิจัยเป็นหลัก ดังนั้น ในเชิงเนื้อหาการทำงาน ยังมีลักษณะงานที่กระจายเป็นจุดๆ และมีประเด็นที่หลากหลายตามบริบทและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ เนื่องจากขณะนี้จึงยังไม่มีความเป็นกลุ่มก้อนหรือมีพลังเพียงพอต่อการผลักดันงานที่เหนือระดับโครงการวิจัย ทำให้โครงการฯ ยังไม่มีเป้าหมายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนทั้งในเชิงพื้นที่และในเชิงประเด็น จากการศึกษาบริบทชุมชนพื้นที่ ต.ระบำ ซึ่งเป็นพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง มีโครงการวิจัยนำร่องอย่างชุมชนเขา

หินเหล็กไฟ พบว่ามีหลายหน่วยงาน/องค์กรได้เข้ามาทำงานพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ ซึ่งการทำงานยังมีลักษณะที่ต่างทำตามนโยบายและวัฒนธรรมของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร ทำให้ขาดการประสานเชื่อมโยงกัน ในปี 2552 พี่เลี้ยงจึงได้ประสานเชื่อมร้อยฐานทุนในพื้นที่เช่น เครือข่ายป่าชุมชน หน่วยงาน และองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ มาร่วมแลกเปลี่ยนสถานการณ์และต้นทุนศักยภาพของพื้นที่ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหรือแก้ปัญหามาร่วมกัน

ดังนั้นในปี 2553 โครงการแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคิ และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรพื้นที่ป่าชุมชน ตำบลระบำ จึงเป็นการทำงานศึกษาวิจัย วิเคราะห์ และประมวลสถานการณ์ เพื่อกำหนดทิศทางการทำงานระยะต่อไป ในการหาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายนักวิจัย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง จากการที่เครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายเชิงประเด็น เช่นเครือข่ายป่าชุมชน เกษตรปลอดสารสวัสดิการชุมชน เป็นต้น จากการหนุนเสริมให้เครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยในพื้นที่ ได้เรียนรู้การใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการให้ชุมชนร่วมเรียนรู้สถานการณ์ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา ผลที่ได้คือนักวิจัยหลักมีแนวคิดการมีส่วนร่วม มีทักษะการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างความรู้ของพื้นที่ ใช้ข้อมูลและความรู้ในการแก้ปัญหา เช่นโครงการแนวทางการป้องกันไฟป่า ป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ เป็นต้น เป็นการเสริมศักยภาพเครือข่ายให้มีกระบวนการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ ซึ่งแนวทางการพัฒนาเครือข่ายต่อไปคือการหนุนเสริมการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือนำความรู้การแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ไปใช้ในการแก้ปัญหาเชิงประเด็นคือการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง หรือนำความรู้ของเครือข่ายประเด็นเช่นเกษตรปลอดสาร หรือสวัสดิการชุมชน มาพัฒนาหรือแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ และเพื่อสนับสนุนให้เกิดแนวทางการส่งต่อการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เป็นบทบาทของหน่วยงานองค์กรในท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์หรือหนุนเสริมการทำงานต่อไป ได้สนับสนุนให้ภาคิ หน่วยงาน/องค์กร เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมพันธกิจของหน่วยงานและองค์กรในพื้นที่เป้าหมายซึ่งมี 2 รูปแบบคือการหนุนเสริมหน่วยงาน และการหนุนเสริมเจ้าหน้าที่หน่วยงานเป็นรายบุคคล ซึ่งการดำเนินงานปี 2553 ได้พัฒนาโครงการ การจัดกระบวนการเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์กับ ป่าห้วยขาแข้ง ตำบลระบำ อำเภออลานสัก ของสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และโครงการแนวทางการพัฒนาคุณภาพดินให้ดี ในพื้นที่บ้านจัน ตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ ที่สนับสนุนให้เกษตรตำบลหนองจอกและแกนนำชุมชนใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการเรียนรู้ร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน ทั้ง 2 โครงการอยู่ระหว่างเสนอร่างโครงการให้

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นพิจารณา ซึ่งแนวทางการทำงานต่อไปคือหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่เรียนรู้กระบวนการงานวิจัย และบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อหนุนให้ ชุมชนร่วมแก้ปัญหาของตนเองตามภารกิจของหน่วยงาน

จากการประสานหน่วยงาน องค์กรเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ เครือข่ายป่าชุมชน มาแลกเปลี่ยนการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งอยู่ในเขตกันชนห้วยขาแข้งมีหลากหลายหน่วยงาน องค์กรเข้ามาทำงานพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ ที่ผ่านมาจังหวัดอุทัยธานี ได้ทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ เพื่อหาแนวทางการจัดการความรู้สู่การพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างมีรูปธรรม แนวทางการทำงานต่อไปคือการสนับสนุนให้หน่วยงาน ภาคี เครือข่าย ชุมชนร่วมหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

ดังนั้นการทำงานในปี2554 เพื่อหนุนเสริมให้การขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง จึงวางแนวทางการหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานและองค์กรได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านโครงการวิจัย เดิม 2 โครงการ และมีกระบวนการให้เจ้าหน้าที่ที่มีแนวคิดที่จะหนุนเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของตนเอง ได้เรียนรู้บทบาทการเป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการหาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยให้เรียนรู้การใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือนำความรู้เชิงประเด็น มาใช้พัฒนา/แก้ปัญหาเชิงพื้นที่เพื่อตอบโจทย์ทางสังคมหรือนโยบาย โดยการหนุนเสริมให้หน่วยงาน ภาคี เครือข่ายร่วมหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้ง ด้วยการร่วมศึกษาการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ด้วยการพัฒนาโครงการใหม่ 1 โครงการ

2. คำถามวิจัย

แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี ควรเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์

3.1 เพื่อพัฒนาโครงการที่หนุนเสริมชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ร่วมเรียนรู้หาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ เขตกันชนห้วยขาแข้ง 1 โครงการและพัฒนาโครงการการจัดการทรัพยากรที่จะหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยง 1 โครงการ

3.2 เพื่อสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และบูรณาการกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมพันธกิจของภาคี หน่วยงาน องค์กรและเรียนรู้บทบาทการเป็นพี่เลี้ยง เพื่อหนุนเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ แก้ปัญหาในพื้นที่

3.3 เพื่อหาแนวทางการหนุนเสริมเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยให้เป็นกลไกการขับเคลื่อน และติดตามสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง

3.4 เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการและการติดตามสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่อยู่ระหว่างการดำเนินงานให้สามารถบรรลุตามเป้าประสงค์ของโครงการ และสามารถปิด โครงการได้อย่างสมบูรณ์ตามเงื่อนไขระยะเวลาที่กำหนดจำนวน 2 โครงการ

4. ขอบเขตเนื้อหา

4.1 ความรู้แนวทางสนับสนุนชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ศึกษาแนวทางการจัดการ ทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

4.2 ความรู้ในการสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร มาเรียนรู้กระบวนการงานวิจัย เพื่อท้องถิ่นเพื่อหนุนการทำงานตามภารกิจของตนเองและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยง

4.3 ความรู้การหนุนเสริมเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนและ ติดตามสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง

4.4 ความรู้การจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

4.5 ความรู้ในการบริหารจัดการและการติดตามสนับสนุนโครงการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการทำงานตามภารกิจของตนเอง

5. ขอบเขตพื้นที่

อำเภอลานสัก อำเภอบ้านไร่ อำเภอยะคต และอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

6. ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

6.1 พื้นที่งานติดตามหนุนเสริมโครงการ

- หมู่ 3 บ้านเขาชีฝอย ตำบลเขาชีฝอย อำเภอทัพทัน
- สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โรงเรียน และชุมชน ใน เขตกันชนห้วยขาแข้ง ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

6.2 พื้นที่ประเด็นจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

- ตำบลระบำ อำเภอลานสก
- หมู่ 5 บ้านจัน ตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่

7. ขั้นตอนการดำเนินงาน

7.1 การพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนฯ

- 1) เวทีสรุปวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งร่วมกันของชุมชน หน่วยงานและภาคีเครือข่ายในพื้นที่
- 2) เวทีแลกเปลี่ยนของชุมชน หน่วยงานและภาคี เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 3) เวทีพัฒนาโจทย์วิจัย/ โครงการประเด็นการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานและภาคีเครือข่ายในพื้นที่ 1 โครงการ
- 4) ออกแบบกระบวนการและติดตามหนุนเสริมโครงการให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานและแกนนำชุมชน ได้ร่วมเรียนรู้กระบวนการและการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหนุนการทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน และเพื่อแก้ปัญหาของชุมชน จากโครงการที่อยู่ระหว่างดำเนินการ

7.2 การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในภารกิจของตนเองและหน่วยงาน

- 1) ประสาน หน่วยงาน องค์กร เชิญชวนเจ้าหน้าที่ที่มีแนวคิดการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชน มาร่วมแลกเปลี่ยนเพื่อสร้างความเข้าใจงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- 2) หนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่หน่วยงาน องค์กร ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในภารกิจของตนเอง โดยการพัฒนาโครงการ 1 โครงการ
- 3) เวทีสรุปบทเรียนแลกเปลี่ยนกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในภารกิจของตนเอง

7.3 การหนุนเสริมเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง

- 1) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์และการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก้ปัญหาในพื้นที่เพื่อพัฒนาศักยภาพเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัย (นักวิจัย เจ้าหน้าที่หน่วยงาน องค์กร และภาคี)

- 2) สรุปบทเรียนการทำงาน เพื่อหาแนวทางหนุนเสริมการนำความรู้จากการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ ไปสู่การแก้ปัญหาประเด็นการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งหรือเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยให้เรียนรู้การใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือนำความรู้เชิงประเด็น มาใช้พัฒนา/แก้ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

7.4 เวทีสรุปบทเรียน

7.5 การจัดทำรายงาน

- 1) รายงานความก้าวหน้า
- 2) รายงานฉบับสมบูรณ์

7.6 การบริหารจัดการคน งาน เงิน

8. ระยะเวลาดำเนินการ 12 เดือน (ระหว่าง วันที่ 1 ตุลาคม 2553 ถึง วันที่ 30 กันยายน 2554)

9. งบประมาณดำเนินการ จำนวน 461,820บาท (สี่แสนหกหมื่นหนึ่งพันแปดร้อยยี่สิบบาทถ้วน)

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

10.1 ผลเชิงวิจัย

- 1) ได้องค์ความรู้การสนับสนุนชุมชน หน่วยงานและองค์กร ในการร่วมศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง
- 2) ได้ความรู้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร ให้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในการกิจของตนเอง
- 3) ได้ความรู้การหนุนเสริมเครือข่ายภาคประชาสังคมให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง
- 4) ได้แนวทางการบริหารจัดการและการติดตามสนับสนุนโครงการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กรเรียนรู้ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ที่ติดป่า และเขตกันชนห้วยขาแข้งร่วมกัน
- 5) เกิดโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่ายในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจำนวน 1 โครงการและโครงการหนุนเสริมการทำงานตามภารกิจของเจ้าหน้าที่หน่วยงาน 1 โครงการ
- 6) โครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้รับการสนับสนุนไปแล้วมีความก้าวหน้า และสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การทำงานที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้องค์ความรู้

ในการติดตามหนุนเสริมโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

- 7) เกิดบทความการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย (Research Exploitation: RE) ของโครงการอย่างน้อย 1 เรื่องต่อ 1 โครงการ

10.2 ผลเชิงพัฒนา

- 1) เกิดความร่วมมือของเครือข่ายขับเคลื่อนและสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดอุทัยธานีอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เกิดความร่วมมือของหน่วยงาน ภาครัฐ และองค์กรในท้องถิ่น ในระดับพื้นที่ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี

บทที่ 2

ทบทวนเอกสารและทุนเดิม

ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ของสังคมโลก และสังคมไทย เป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสมดุลระหว่างคุณภาพชีวิตของคน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และคุณภาพของสิ่งแวดล้อม โดยมีกลยุทธ์หลักคือ การพัฒนาทุกส่วนของสังคมไปบนฐานของความรู้ และการสร้างความรู้และประยุกต์ใช้ความรู้ในส่วนนั้นๆ ของสังคม การพัฒนาที่ยั่งยืน จะต้องอยู่บนฐานของความเข้มแข็ง ของชุมชนและท้องถิ่น โดยมีการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ดำเนินการเป็นเครือข่ายอยู่ทั่วประเทศ เป็นเครื่องมือสำคัญ

ขณะนี้ เป็นที่ยอมรับกันอย่างเป็นทางการแล้วว่า ความมั่นคง หรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน และด้านหนึ่งคือ ความเข้มแข็งของชุมชนหรือท้องถิ่น หรือกล่าวได้ว่า หากละเลยการพัฒนาชุมชน พัฒนาท้องถิ่นและชุมชน ท้องถิ่นมีความอ่อนแอ ประเทศชาติจะไม่มั่นคง ไม่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ชุมชนที่เข้มแข็งจะต้องเกิดจากการรวมตัวกันเองของสมาชิก ไม่ใช่จากการจัดตั้งโดยทางราชการหรือโดยกลไกจากภายนอกในรูปแบบอื่น กลุ่มที่รวมตัวกัน มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีจิตใจเอื้ออาทรต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาหรือสร้างโอกาสให้แก่ชุมชน มีการใช้ข้อมูลความรู้ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน จะเห็นว่าส่วนหนึ่งของกระบวนการที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น คือ การรวมตัวกัน ดำเนินการทดลอง สร้างความรู้ คือ การวิจัยและพัฒนานั้นเอง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาต้องเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง

ในเวลา ๒๐-๓๐ ปีที่ผ่านมา คนไทยส่วนหนึ่งให้องค์กรพัฒนาบางองค์กรร่วมกับชาวบ้าน ได้เรียนรู้แล้วว่า คนไทยส่งเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งทำอะไร และรู้ว่าชุมชนเข้มแข็งจะแก้ปัญหาความยากจน และปัญหาอื่นๆ พร้อมกันไปอย่างบูรณาการ ปัญหาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เชื่อมโยงกัน ไม่มีทางที่จะแก้ปัญหาทีละอย่างๆ แบบแยกส่วน เช่น แก้ความยากจนโดยเอกเทศ แก้เรื่องจิตใจโดยเอกเทศ แก้เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยเอกเทศ แก้เรื่องไม่มีที่ทำกินโดยเอกเทศ วิธีทำแบบแยกส่วนเช่นนี้ ทำกันมานานแล้ว โดยไม่ประสบผลสำเร็จอย่างใด แต่ภาครัฐก็ยังคงทำดั่งนั้นต่อไป เพราะทางราชการทำงานโดยเอากรมเป็นตัวตั้ง กรมแต่ละกรมก็มีหน้าที่เฉพาะอย่าง จึงทำเฉพาะอย่างแบบแยกส่วนดังกล่าว ความเป็นจริงในพื้นที่นั้นทุกอย่างเชื่อมโยงเป็นบูรณาการ ไม่ได้แยกเป็นกรมๆ เหมือนทางราชการจะนั้น กรมต่างๆ ไม่ควรเป็นผู้เข้าไปทำเอง แต่สนับสนุนชุมชนตามความริเริ่ม และความต้องการของชุมชนขณะนี้

ชาวบ้านในหลายชุมชนรวมตัวกันทำการวิจัยเรื่องของชุมชนเอง เช่น เรื่องเศรษฐกิจชุมชน ทำให้รู้ว่าทำไมยากจนและไม่หลุดออกจากความยากจนไปได้ ทำให้ปรับพฤติกรรมการผลิตและการบริโภค เช่น ปรับจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ไปเป็นทำหลายอย่างเชื่อมโยงกันเป็นCluster บางครั้งทำอาชีพ ๓๐-๔๐ อย่างเชื่อมโยงกัน ที่เรียกว่าวิสาหกิจชุมชน เป็นเศรษฐกิจชุมชนอันแข็งแกร่งหรือเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้หลุดพ้นจากความยากจนอย่างถาวร รวมทั้งพัฒนาอย่างอื่นๆ พร้อมกันไปด้วย คือ จิตใจ - ครอบครั - ชุมชน - สังคม - สิ่งแวดล้อม - วัฒนธรรม - สุขภาพ และความปลอดภัย

ชาวบ้านได้เอาผลวิจัยไปทำแผนแม่บทชุมชน ซึ่งเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการ เนื่องจากเป็นแผนที่ชาวบ้านทำเอง ชุมชนจึงสามารถขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนได้ เมื่อชุมชนขับเคลื่อนการพัฒนาตามแผนแม่บทชุมชนก็จะเกิดการพัฒนาอย่างบูรณาการและเกิดความร่มเย็นเป็นสุข ศาสนาทุกศาสนา และกระบวนการเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะเชื่อมโยงกับกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ถ้าชุมชนเข้มแข็งทั้งประเทศ มีเศรษฐกิจพอเพียง และปฏิบัติตามหลักศาสนาธรรมฐานล่างของสังคมจะแข็งแรงมาก สามารถรองรับการเติบโตของสังคมทั้งหมดได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

งานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่แบบ ABC

การวิจัยแบบ ABC จะมีพื้นที่เฉพาะเป็นขอบเขตการทำงาน โดยการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียตัวจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการวิจัยที่จะใช้จัดการกับเรื่องที่สำคัญของพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา งานวิจัยประเภทนี้จึงมีชื่อเต็มว่า Area-Based Collaborative Research for Development (ABCRD) การวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่นั้นประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1) การหาความรู้ เป็นการทำการวิจัยตามศาสตร์ต่างๆ 2) มีกลไกการใช้ผลวิจัยและข้อกำหนดต่างๆที่เป็นกติกา และ 3) การเข้าใจในบริบทหรือความจำเพาะของพื้นที่

การวิจัยแบบ ABC เป็นการทำงานไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น(ด้านเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคมและการเมือง)ของผู้มีส่วนได้เสียทั้งจังหวัด โดยใช้ข้อมูลเชิงระบบ เป็น "พื้นที่" ให้ภาคราชการและประชาชนได้มาทำความเข้าใจกับสถานการณ์ร่วมกัน หาทางเลือกร่วมกัน และตัดสินใจปฏิบัติการในแนวทางที่เหมาะสมกับหลายๆ ฝ่าย ซึ่งเครือข่ายกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีความสำคัญมากในการจะใช้งานวิจัยเพื่อแก้ปัญหา ลำพังเพียงความรู้จากงานของนักวิจัยฝ่ายเดียวไม่เพียงพอสำหรับการแก้ปัญหาให้บรรลุผล

การจัดการแบบเคอร์ติค

ศ.น.พ.วิจารณ์ พานิชกล่าวไว้ใน ชีวิตที่พอเพียง : 1529. ชีวิตที่ออกนอกโลกเชิงเส้นว่า โลกทัศน์หรือวิถีปฏิบัติในชีวิตการทำงานหรือชีวิตส่วนตัวของคนเรา ในหลายกรณียึดถือ "วิถีเชิงเส้น" (linear) เป็นแนวคิดที่ใช้สมมติฐาน ความสัมพันธ์เชิงเดี่ยว (simple relationship) ส่วนตนเองเชื่อในความสัมพันธ์เชิงซ้อนหรือเชื่อในความซับซ้อน (complex relationship) มากกว่า

เราค้นเคยกับตรรกะ "เพราะมี ก จึงมี ข" ซึ่งเป็นวิธีคิดเชิงเส้น หรือความสัมพันธ์เดี่ยว ในขณะที่ในชีวิตจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีเหตุปัจจัยเกี่ยวข้องมากมาย เป็นสัจธรรมของความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน เมื่อทำงานใดงานหนึ่ง โมเดลของการทำงานจึงเป็นโมเดลที่อยู่บนฐานของเหตุปัจจัยที่ซับซ้อน และที่สำคัญยิ่งคือ ตระหนักหรือเชื่อว่าตนเองไม่สามารถเข้าใจเรื่องนั้นๆ ได้ครบถ้วน

อาจกล่าวได้ว่า โมเดลการทำงานของผมเป็น "โมเดลของผู้ไม่รู้" หรือของผู้ไม่รู้จริง ไม่รู้แน่เจเนจบ แต่ก็เชื่อว่าเมื่อทำงานนั้นไประยะหนึ่ง ก็จะเข้าใจหรือมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นเพิ่มขึ้น เห็นมิติที่เราเคยมองไม่เห็น หรือเห็นมิติที่เราเคยเห็นรางๆ ชัดขึ้น มองโลกแบบนี้ผมสนุกมาก เพราะยังทำเรื่องใดก็เกิดความรู้เพิ่มขึ้นทุกเรื่อง ได้ตระหนักในความ ยิ่งใหญ่ซับซ้อนแผ่ไพศาลของสรรพสิ่ง ผมก็ยังไม่เข้าใจแจ่มชัดว่าการปฏิบัติหรือการลงมือทำเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญาอย่างไร จนมาทำงานและศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ ได้เข้าใจแยกแยะความรู้เชิงทฤษฎี กับความรู้ปฏิบัติ หมั่นสังเกตวิธีคิด หรือการสร้างโมเดลในการทำงานเพื่อการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จึงเข้าใจเรื่องความ ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น เมื่อมีการอภิปรายปรึกษาหาวิธีทำงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นงานใหม่ ที่ต้องการการสร้างสรรค์สูง หลายครั้งผมก็จะมีวิธีคิดที่ไม่ตรง ไม่สอดคล้อง หรือมีโมเดลที่แตกต่างจากคนอื่น ๆ เพราะโมเดลที่คนคุ้นเคยเป็นโมเดลที่อยู่บนความชัดเจน มีข้อมูลครบถ้วน สามารถคิดวางแผนได้ แต่ผมชอบโมเดลแบบซับซ้อน เป็นโมเดลเปิดที่เปิดช่องให้นำเอาความรู้ความเข้าใจที่มาทีหลัง เข้ามาทำประโยชน์ได้ ผมเรียกวิธีคิด หรือวางยุทธศาสตร์การทำงานแบบนี้ว่า การจัดการแบบเคอร์ติค

ดังนั้น การจัดการแบบ เคอร์ติค เป็นการจัดการแบบที่กล้าอยู่กับความไม่รู้ส่วนหนึ่ง รอให้มีการเติมเต็มภายหลัง ด้วยความรู้ที่เชื่อมโยงและเป็นผลจากการปฏิบัติ กล่าวง่ายๆ ว่า ทำไปเรียนรู้ไป ไม่กำหนดแผนปฏิบัติการตายตัว และทำตาม "พิมพ์เขียว" (master plan) อย่างที่หน่วยราชการนิยมทำกัน ผมไม่ได้ต้องการบอกว่า โมเดลของผมดีกว่า แต่ต้องการบอกว่า มีวิธีคิดและทำงานแบบนอกกระแสหลักเช่นนี้ด้วย

แผนพัฒนาพื้นที่เขตกันห้วยขาแข้ง

จากการที่ป่าห้วยขาแข้งเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางด้านพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่าไว้มากที่สุดแห่งหนึ่งของไทย และแหล่งต้นน้ำที่สำคัญหลายสายเช่นลุ่มน้ำแม่กลอง สะแกกรัง และท่าจีน ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้รับการพิจารณาจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกทางธรรมชาติของโลก (Nature World Heritage) เพื่อความยั่งยืนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้มีการกำหนดพื้นที่แนวเขตกันชน (Buffer Zone) คือพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติด้านทิศตะวันออก รัศมี 5 กิโลเมตรจากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ต่อมาจังหวัดอุทัยธานีได้นำงานวิจัยของคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์(ทำการสำรวจและศึกษาพื้นที่ ปี พ.ศ. 2532)และงานวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สำรวจและศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนปี พ.ศ.2535)มาทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานีระยะ 5 ปี (2537-2541) คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการแผนฯในปี พ.ศ.2538 ต่อมาได้ปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544)

แผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งของจังหวัดอุทัยธานี ให้ความสำคัญในการป้องกันรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยดำเนินการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ด้านทิศตะวันออกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งรัศมี 5 กิโลเมตร ให้เป็นแนวกันชนระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และพื้นที่อยู่อาศัยของราษฎรโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ส่วนที่ 1 ได้แก่พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ เป็นพื้นที่จากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งรัศมี 2 กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ 136,250 ไร่ จะทำการฟื้นฟูและปลูกป่าโดยไม่ให้ราษฎรอยู่อาศัย พื้นที่ส่วนที่ 2 ได้แก่พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่กิโลเมตรที่ 2-5 พื้นที่ประมาณ 163,750 ไร่ อนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยได้ แต่ทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของทางราชการ

แผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง(2540-2544) ประกอบด้วย 6 แผนงาน 110 โครงการ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกอบด้วย 7 กระทรวง(25หน่วยงาน)คือกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม รวมจำนวนเงินที่จะต้องใช้จ่ายตามแผนงานที่วางไว้ จำนวน 506.94 ล้านบาท

เนื่องจากปี 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาดังกล่าวรัฐบาลประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงไม่สามารถจัดหางบประมาณพิเศษเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนได้ การดำเนินงานตามแผนพัฒนา

พื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. 2540 -2544 จังหวัดได้ให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องปรับแผนงานหรือโครงการ โดยใช้งบประมาณปกติของทางราชการ

การพัฒนา/แก้ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

ในปี พ.ศ. 2539 -2542 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม(ส.ป.ก.)มูลนิธิหนองขาหย่างเพื่อการพัฒนาชนบทอุทัยธานี และมูลนิธิคนเพียงไพร่ ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์และพัฒนาแบบผสมผสานในเขตปฏิรูปที่ดิน(พื้นที่เขตกันชน) และโครงการประสานความร่วมมือเพื่ออนุรักษ์และพัฒนากลุ่มป่าห้วยขาแข้ง เป็นโครงการความร่วมมือของรัฐบาลไทยและDANCED ประเทศเดนมาร์ก โดยมีวัตถุประสงค์เชิงพัฒนา คือถิ่นที่อยู่อาศัยและความหลากหลายทางชีวภาพของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งและอุทยานแห่งชาติแม่วงก์ได้รับการปกป้องด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนของชุมชนในพื้นที่เขตกันชนของจังหวัดอุทัยธานี และนครสวรรค์ โครงการนี้ได้นิยามคำว่าเขตกันชน (Buffer Zone)หมายถึงพื้นที่ที่อยู่ติดกับเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ทางกายภาพ นิเวศ เศรษฐกิจและสังคมเป็นหลัก ไม่ได้จำกัดจำนวนที่ระยะทางเป็นหลัก

ปีพ.ศ.2542-2546 รัฐบาลเดนมาร์ก(โดยกองทุนDANCED) ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณร่วมกับรัฐบาลไทยโดยกรมป่าไม้ ในโครงการการจัดการผืนป่าตะวันตกเชิงระบบนิเวศ(The Western Forest complex Ecosystem Management :WEFCOM) ที่ได้ริเริ่มการจัดการในภาพรวมของทั้งผืนป่า ในผืนป่าตะวันตกซึ่งเป็นผืนป่าขนาดใหญ่ตั้งอยู่ด้านตะวันตกของประเทศไทยประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและพื้นที่เตรียมการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติรวม 17 แห่ง ในพื้นที่ 6 จังหวัด คือ จังหวัดตาก กำแพงเพชร นครสวรรค์ อุทัยธานี กาญจนบุรี และสุพรรณบุรี ผืนป่าตะวันตกเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความต่อเนื่องกันจึงนับได้ว่าเป็นบริเวณที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นแหล่งรวมพันธุ์กรรมและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับต่างๆ ตามธรรมชาติที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศ ทั้งยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญโดยเฉพาะลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำสะแกกรังและลุ่มน้ำท่าจีน

ปรัชญาของการจัดการผืนป่าตะวันตกมุ่งเน้น 2 ประการ ได้แก่ การจัดการป่าให้เป็นผืนเดียวกัน และการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนและสาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการผืนป่าตะวันตก เพื่อให้เกิดความมั่นคงของระบบนิเวศในระยะยาวต่อไป โดยเกิดกิจกรรมการฝึกอบรม การสำรวจและประเมินสถานภาพทางนิเวศวิทยาผืนป่าตะวันตกทั่วทั้งพื้นที่ นำข้อมูลมาใช้ในการแบ่งเขตการจัดการพื้นที่

เชิงนิเวศ เป็นแผนที่ในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เกิดการส่งเสริมเครือข่ายภาคประชาชนในนาม คณะกรรมการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตกระดับจังหวัด(กอต.)ขึ้นทั้ง 6 จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของผืนป่าตะวันตก

ในปี พ.ศ.2543 ประชาคมเมืองอุทัย ซึ่งประกอบด้วยภาคประชาชน และข้าราชการ ร่วมกันกำหนด ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุทัยธานี คือยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์เกษตรยั่งยืน ยุทธศาสตร์องค์กรการเงินชุมชน ปีพ.ศ.2544-2545 ศูนย์ประสานงานประชาคมเมืองอุทัย จึงชวนแกนนำป่าชุมชนมาร่วมแลกเปลี่ยนและรวมตัวเป็นเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี ต่อมาเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานี ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.)ขยายผลเครือข่ายป่าชุมชนในระดับอำเภอ ในปี พ.ศ.2546 – 2547 เครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุทัยธานีร่วมกับคณะกรรมการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตกจังหวัดอุทัยธานี สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของเครือข่ายป่าชุมชนอำเภอลานสัก และสนับสนุนวิทยุสื่อสารในการป้องกันและควบคุมไฟป่า

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (กรมป่าไม้เดิม) มีแนวคิดว่าการที่จะอนุรักษ์ผืนป่าห้วยขาแข้งมรดกโลกให้คงไว้ในสภาพที่สมดุลตามธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนนั้น นอกจากการใช้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามโดยอาศัยกฎหมายและการศึกษาวิจัยทางวิชาการแล้ว การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปให้เกิดความตระหนักและมีจิตสำนึก ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติในผืนป่าแห่งนี้อย่างยิ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ดังนั้นในปีพ.ศ. 2545 จึงได้จัดตั้งสถานีวิจัยและพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้การศึกษา บริการข้อมูล เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมและคุณค่าของมรดกโลกห้วยขาแข้ง แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ผ่านการสื่อความหมายและสื่อคุณค่าของธรรมชาติ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการประสานงานเครือข่ายทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับสถานศึกษา ในพื้นที่รอบป่าห้วยขาแข้ง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในท้องที่อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต และอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ปี พ.ศ. 2547- 2548 สถานีวิจัยพัฒนาจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนเรียนรู้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เป็นห้องเรียนธรรมชาติ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียน

ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 – มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในพื้นที่ 3 อำเภอ เป็นการบูรณาการ วิชาชีววิทยาพืชและสัตว์ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาศิลปะ แบ่งเป็นการบรรยายในห้องเรียนและนำเดินสำรวจให้สังเกตสิ่งที่พบเห็น และเสริมกิจกรรม ทำให้เกิดเครือข่ายโรงเรียนและชุมชน มีการประสานความร่วมมือกันมากขึ้น ปี พ.ศ.2549 จัดกิจกรรมค่ายสัญจร เพื่อตั้งกลุ่มเครือข่ายเพื่อนห้วยขาแข้งและลงพื้นที่ที่ชุมชนรับสมัครเยาวชนในชุมชนเป็นสมาชิก มีการจัดค่ายในชุมชน โดยให้เด็กมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมการอนุรักษ์ ในพื้นที่บ้านบึงเจริญ ห้วยร่วม อีซ่า คลองชะนี พุบอน และบ้านดง จัดค่ายพัฒนาศักยภาพเยาวชนบ้านบึงเจริญ ฝึกให้เป็นพี่เลี้ยง ค่าย ร่วมกับเจ้าหน้าที่ เป็นจุดเริ่มต้นงานมวลชนของสถานี ในปี พ.ศ. 2550 – 2552 พัฒนาสื่อที่จับต้องได้ เพื่อดึงดูดความสนใจ นำไปร่วมกิจกรรมในสถานศึกษาผลิตสื่อเป็นของที่ระลึกเพื่อสื่อถึงการอนุรักษ์สัตว์ป่า การจัดกิจกรรมค่ายเป็นการจัดตามนโยบายตามหัวข้อที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด และสนับสนุนวิทยากรเพื่อผลิตสื่อแก่สถานศึกษา

ปี พ.ศ.2547-2551 มูลนิธิสืบนาคะเสถียรและ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ขอรับการสนับสนุนโครงการที่ดำเนินงานต่อเนื่องจากโครงการ WEFCON โดยขอรับการสนับสนุนดำเนินการภายใต้โครงการความร่วมมือด้านการพัฒนาแห่งประเทศไทย-เดนมาร์ก(DANIDA) ในโปรแกรม การจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วม (Joint Management of Protected Areas: JoMPA) โครงการได้ดำเนินการจัดการพื้นที่คุ้มครองอย่างมีส่วนร่วมที่ มุ่งรักษาคุณค่าและเพิ่มพูนทรัพยากรในพื้นที่โดยวิธีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนตามแนวทางหลัก คือ การจัดการเชิงนิเวศ (Ecosystem Management-EM) และการจัดการอย่างมีส่วนร่วม (Joint Management-JM)

โครงการมุ่งสู่การรักษาผืนป่าผ่านกระบวนการหนุนเสริมชุมชนเป้าหมายให้มีวิถีชีวิตที่ไม่เป็นอันตรายต่อผืนป่ามีแนวเขตและข้อตกลงในพื้นที่ใช้ประโยชน์ชุมชนชัดเจน โดยมูลนิธิสืบนาคะเสถียร รับผิดชอบประสานงานให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกๆขั้นตอน สำหรับกิจกรรมการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติ(กช.) คณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า(กสป.หรือ PAC)การประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) การเพิ่มขีดความสามารถในการสนับสนุนกิจกรรมอนุรักษ์ในผืนป่าตะวันตกแก่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 และการวางระบบการติดตามความคงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ รวมถึงการพัฒนาระบบติดตามผลและการลาดตระเวนให้มีประสิทธิภาพ ดำเนินการโดยสำนักงานนวัตกรรมพื้นที่คุ้มครอง (Protected Area Innovation Unit: PAIU) ซึ่งสำนักงานนวัตกรรมภาคสนามตั้งอยู่ที่สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12

จากการที่เครือข่ายประชาคมเมืองอุทัย ได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี และขับเคลื่อนยุทธศาสตร์โดยใช้ข้อมูล ความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนและข้าราชการในพื้นที่ เช่นยุทธศาสตร์เกษตรยั่งยืน ส่วนยุทธศาสตร์องค์กรการเงิน ซึ่งต่อมาได้ขับเคลื่อนไปสู่กองทุนสวัสดิการชุมชน ในช่วงแรกการขับเคลื่อนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อเป็นนโยบายของรัฐบาล ได้พัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ สำหรับยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั้นได้เริ่มจากการที่หน่วยงานและองค์กรเอกชนได้หนุนเสริมให้คนในชุมชนรวมตัวกันดูแลรักษาป่า โดยการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย แต่ขาดการใช้ข้อมูลความรู้และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ต่อมาศูนย์ประสานงานประชาคมเมืองอุทัยได้เป็นที่เล็งงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหนุนเสริมให้แกนนำเครือข่ายป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ เรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และหนุนเสริมให้สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น หนุนเสริมการทำงานในการกิจของหน่วยงาน

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

ปี พ.ศ.2547 สืบเนื่องจากการสื่อสารเพื่อการสร้างความเข้าใจต่อผู้ว่าราชการจังหวัดอุทัยธานีของแกนนำประชาคมเมืองอุทัยร่วมกับ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น เกี่ยวกับแนวคิดหลักการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ทำให้ขณะนั้นผู้ว่าฯ มีความสนใจที่จะใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนภายในจังหวัด โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายเบื้องต้นที่บริเวณพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 3 อำเภอ คือ อำเภอลานสัก อำเภอห้วยคต และอำเภอบ้านไร่ จากนั้นกลุ่มงานยุทธศาสตร์สำนักงานจังหวัดอุทัยธานีร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชินูปถัมภ์ จึงได้จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยน พร้อมทั้งมีการศึกษาสภาพพื้นที่และสถานการณ์เกี่ยวกับเขตกันชนห้วยขาแข้ง ทำให้เห็นสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลายมิติ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นเห็นว่าการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาสถานการณ์ดังกล่าว ควรประสานการทำงานร่วมกันทั้งส่วนฐานงานเดิมที่หน่วยงานราชการทำอยู่แล้ว และการใช้เครื่องมืองานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการหนุนเสริมพันธกิจดังกล่าว สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้ประสานให้ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินการสนับสนุนการพัฒนากระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และพัฒนากลไกที่เล็งงานวิจัยในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี ด้วยการพัฒนาโครงการวิจัยในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งคือ

โครงการแนวทางป้องกันไฟป่า ป่าชุมชนเขานินเหล็กไฟ ป่าชุมชนเขานินเหล็กไฟมีพื้นที่ประมาณ 6,665 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้านคือ หมู่ 2 บ้านห้วยวัง หมู่ 7 บ้านโป่งมะค่า หมู่ 11 บ้านอ่างห้วยดง และหมู่ 16 บ้านเขานินเทิน ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปี พ.ศ.2549-2551 แกนนำเครือข่ายป่าชุมชนเขานินเหล็กไฟ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการดำเนินโครงการแนวทางการป้องกันไฟป่า ป่าชุมชนเขานินเหล็กไฟ โดยมีเป้าหมายให้ชาวบ้านเห็นความเชื่อมโยงของวิถีชีวิตของตนเองกับป่า และมีส่วนร่วมในการป้องกันและควบคุมไฟป่า เพื่อฟื้นฟูให้ป่าอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ แหล่งเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและคนในชุมชน

สิ่งที่ได้จากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือ

การใช้ประโยชน์จากข้อมูล และความรู้ ข้อมูลและความรู้จากผลงานวิจัย ได้สะท้อนให้แกนนำชุมชนเห็นความเชื่อมโยงของทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนกับวิถีการผลิต วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เห็นความเชื่อมโยงของวิถีการผลิต และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองกับทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชน เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเสื่อมโทรมของป่าชุมชน ถึงแม้จะมีการฟื้นฟูมาหลายปีแล้วก็ตาม โดยเฉพาะการชะล้างพังทลายหน้าดิน แกนนำรู้และตระหนักในปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข

ความรู้การป้องกันและควบคุมไฟป่าในพื้นที่ 1. แนวทางป้องกันไฟป่าตามสถานการณ์ของพื้นที่ ทีมวิจัยได้รวบรวมสังเคราะห์ ความรู้การทำแนวกันไฟที่ได้จากการปฏิบัติในพื้นที่คือ จากการที่ป่าชุมชนเขานินเหล็กไฟเป็นป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นไม้ผลัดใบหน้าแล้งใบไม้จะร่วงหมด ยกเว้นต้นไม้บางชนิดเช่นไทรกับมะม่วงป่า เป็นต้น การที่มีคนเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าหลากหลายทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ ไปเก็บหาของป่าหรือเดินป่า บางคนรู้ไม่เท่ากัน ทิ้งก้นบุหรี่ทำให้เกิดไฟไหม้ป่าได้โดยไม่ตั้งใจ การป้องกันไฟป่าจะไม่เน้นการป้องกันไม่ให้เกิดไฟป่าอย่างเดียวเหมือนที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ต่างคนก็ต่างโทษกันเพื่อจะหาคนผิด เกิดความขัดแย้งและแก่งแย่งกัน แนวทางการป้องกันไฟป่าอยู่ที่ การป้องกันและควบคุมไม่ให้ไฟไหม้ป่า ซึ่งมีวิธีการทำแนวป้องกันไฟดังนี้

ก) การทำแนวกันไฟจะในช่วงเดือนธันวาคม – เดือนกุมภาพันธ์ ช่วงฝนแล้งใบไม้ก็จะร่วง ให้ดูการร่วงของใบไม้เป็นหลัก ถ้าเกินครึ่งก็ให้เริ่มทำแนวกันไฟได้ เพราะถ้ารอให้ใบไม้ร่วงหมดก็กลัวไฟจะเกิดก่อน การชิงเผาจะทำต่อเมื่อเป็นการทำให้แนวป้องกันไฟกว้างไฟลามเข้ามาไม่ได้ เมื่อทำแนวกันไฟแล้วก็ต้องคอยไปดู ถ้าใบไม้ร่วงมากบนแนวที่ทำไว้ก็ต้องไปกวาด ไม่ให้สะสมเป็นเชื้อไฟ จึงจะป้องกันไฟไหม้ป่าได้ดี

ข) การทำแนวป้องกันไฟบนสันเขาตรงรอยต่อของพื้นที่ป่าทั้ง 4 หมู่บ้านและทำพร้อมๆกัน การทำแนวกันไฟบนสันเขาเมื่อเกิดไฟไหม้ป่าในพื้นที่หนึ่งชาวบ้านก็จะรวมกันไปช่วยเพื่อนหมู่บ้านดับไฟได้ ไม่ต้องห่วงว่าจะลามมาถึงพื้นที่ตนเอง สามารถควบคุมและป้องกันไฟป่าได้

2. การป้องกันไฟอย่างยั่งยืน คือให้คนในชุมชนได้รู้จักทรัพยากร เรียนรู้ประโยชน์และคุณค่าของป่า และเห็นความเชื่อมโยงของป่ากับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน รู้สึกเป็นเรื่องของตนเองและเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและป้องกันไฟป่า

3. แหล่งเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและคนในชุมชน การเดินสำรวจป่า ให้เด็กเยาวชนและคนในชุมชนได้เห็นว่าพื้นที่ป่าที่ไฟไหม้ กับป่าที่โดนไฟไหม้ มีสภาพต่างกัน เห็นว่านอกจากป่าชุมชนจะเป็นแหล่งอาหารแล้วยังเป็นแหล่งน้ำของชุมชนด้วย ทีมวิจัย เจ้าหน้าที่ และครู เห็นว่าระบบนิเวศพื้นที่ป่าต้นน้ำอ่างเก็บน้ำอ่างห้วยดง ควรเป็นเขตอนุรักษ์และเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและคนในชุมชน

จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้นำ ผู้รู้และคนในชุมชนตามกลุ่มบ้าน และนำข้อมูลความรู้นั้นมาใช้ในการแก้ปัญหา ได้สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการป้องกันและควบคุมไฟป่า ความรู้ที่มาจากชาวบ้านถูกบันทึก สรุปนำเสนอให้กับคนในชุมชนได้รับรู้และนำไปใช้ เช่นการทำแนวป้องกันไฟป่าบนสันเขาเป็นต้น ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ช่วยกันเฝ้าระวังแจ้งเหตุเมื่อเกิดไฟไหม้ป่า บอกสถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ และพูดคุยช่วยกันหาทางแก้ปัญหา

โครงการ การจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และสถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

จากการที่สถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้จัดตั้งเมื่อปีพ.ศ. 2545 เพื่อเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางเพื่อการส่งเสริมและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้การศึกษา บริการข้อมูล เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมและคุณค่าของมรดกโลกห้วยขาแข้ง แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ผ่านการสื่อความหมายและสื่อคุณค่าของธรรมชาติ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการประสานงานเครือข่ายทางด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับสถานศึกษา ในพื้นที่รอบป่าห้วยขาแข้ง โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือเด็กและเยาวชนในระบบโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนที่ตั้งอยู่รอบพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในท้องที่อำเภอลานสัก อำเภอน้ำขุ่น และอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

ในปีพ.ศ.2553 สถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ชุมชนและโรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ฝ่ายวิจัยส่วนท้องถิ่น ในการดำเนินโครงการ

การจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้ง ในพื้นที่บริการของโรงเรียนบุ่งอ้ายเจียม และโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งอยู่ในช่วงกำลังดำเนินงาน จะสิ้นสุดการดำเนินงานในเดือนมิถุนายน 2555

สิ่งที่ได้จากกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นคือ ทีมวิจัยเจ้าหน้าที่เด็กเยาวชนและคนในชุมชน ร่วมเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ได้สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเจ้าหน้าที่สถานพัฒนาเด็กเยาวชนคนในชุมชน และครู ได้เรียนรู้ระบบนิเวศและผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่าห้วยขาแข้ง เรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรเครือข่ายต่างๆ และการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนให้เด็กเยาวชน ชุมชน หน่วยงาน และโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เด็กเยาวชน

สมัชชาสุขภาพจังหวัดอุทัยธานี

ปี 2553 -2554 ได้มีกระบวนการเตรียมข้อมูลเพื่อทำร่างเอกสารหลัก ร่างข้อเสนออย่างมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับปรุงความคิดเห็นต่อร่างเอกสารหลักและข้อเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดอุทัยธานีว่าด้วย การจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงาน ซึ่งได้ข้อเสนอเชิงนโยบาย ประเด็นการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน ประเด็นการป้องกันและควบคุมไฟป่า ประเด็นการฟื้นฟูระบบนิเวศป่าห้วยไร่ปลายนา พื้นที่สาธารณะฯ และป่าชุมชนให้เป็นแหล่งอาหารของชุมชน ประเด็นการจัดการทรัพยากรในอ่างเก็บน้ำทับเสลา เป็นต้น

บทที่ 3 บริบทพื้นที่

เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและในเขตพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ทิศเหนือ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่เปิน จังหวัดนครสวรรค์ ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานีทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เดิมสภาพพื้นที่เป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงมีคนจากหลากหลายพื้นที่อพยพเข้ามาเปิดพื้นที่ทำกินเป็นจำนวนมาก ประมาณปีพ.ศ.2510-2522 และเข้ามาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ตำบลระบำมีพื้นที่ทั้งหมด 674 ตารางกิโลเมตร หรือ 421,250 ไร่ พื้นที่ทางการเกษตร 92 ตารางกิโลเมตร หรือ 57,439 ไร่ ประกอบด้วย 19 หมู่บ้าน อยู่ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 11 หมู่บ้าน (ระยะทาง 0-5 กม. จากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง) มีประชากร 3,873ครัวเรือน จำนวน 12,903 คนเป็น ชาย 6,466 คน หญิง 6,437คน(แผนพัฒนา 3 ปี พ.ศ. 2555 - 2557 อบต.ระบำ) ทรัพยากรในชุมชน แหล่งน้ำ 1)แหล่งน้ำธรรมชาติที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรและเลี้ยงสัตว์คือ คลองทับเสลา ไหลผ่านหมู่ที่ 1, 2, 5, 8 คลองห้วยวัง ไหลผ่านหมู่ที่ 2, 3, 15, 16 2)แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มี บ่อน้ำตื้น 262 แห่ง สระน้ำเกษตรกร 391 แห่ง ฝายจำนวน 9 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง (อ่างเก็บน้ำทับเสลา) จากการที่หน่วยงานและองค์กรเอกชนมีโครงการเข้ามาพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ ให้คนในชุมชนรวมตัวกันควบคุมป้องกันไฟป่า ดูแลรักษาป่า ส่งเสริมอาชีพ และการรวมกลุ่ม ต่อมาได้ประกาศเป็นป่าชุมชน ปัจจุบันตำบลระบำมีป่าชุมชน 6 กลุ่มป่า คือกลุ่มป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ เขาเขียว ฝั่งาม บึงเจริญ เขาวงและเขาไม้นาวล

คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่นปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวและเลี้ยงวัวควาย เป็นต้น นอกจากการใช้ประโยชน์จากที่ดินในการทำเกษตรกรรมแล้ว คนส่วนใหญ่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง โดยเฉพาะการเก็บหาของป่าเช่นหน่อไม้ เห็ดโคน ผักหวาน ผักอีหนู สมอ เห็ดต่างๆ ฯ และจับกิ้ง หอย ปลา ในอ่างเก็บน้ำทับเสลาทั้งกินและขาย นอกจากนี้ยังมีคนนอกพื้นที่จากตำบลใกล้เคียงเช่นต.ลานสัก ต.ป่าอ้อ จ.อุทัยธานี ต.ชุมตาบง อ.แม่เปิน จ.นครสวรรค์ เป็นต้น ได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน

ตำบลใกล้เคียงเช่นต.ลานสัก ต.ป่าอ้อ จ.อุทัยธานี ต.ชุมตาบง อ.แม่เปิน จ.นครสวรรค์ เป็นต้น ได้เข้ามาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน

จากการที่ชาวบ้านจุดไฟเผาเพื่อเปิดพื้นที่ทำกินกันมาก ตั้งแต่ปี 2522-2538 ทำให้ไฟลามไปไหม้ป่าอย่างต่อเนื่องจนเกิดวิกฤติสภาพป่าเสื่อมโทรม ขาดแคลนน้ำ อุปโภคบริโภค ฝนตกน้ำท่วมและน้ำหลากชะล้างพังทลายหน้าดิน ประมาณปี 2534-2538 ไฟได้ลามเข้าไปไหม้ป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง หน่วยงานจึงเข้ามาทำความเข้าใจและชี้แจงโทษของการเผาป่าตามกฎหมาย

จังหวัดอุทัยธานีได้ทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งระยะ 5 ปี(2537-2541) มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันรักษาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้แก่ประชาชนทั่วไป โดยดำเนินการในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ด้านทิศตะวันออกของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งรัศมี 5 กิโลเมตร, ให้เป็นแนวกันชนระหว่างเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และพื้นที่อยู่อาศัยของราษฎรโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ส่วนที่ 1 ได้แก่พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ เป็นพื้นที่จากแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งรัศมี 2 กิโลเมตร พื้นที่ประมาณ 136,250 ไร่ จะทำการฟื้นฟูและปลูกป่าโดยไม่ให้ราษฎรอยู่อาศัย พื้นที่ส่วนที่ 2 ได้แก่พื้นที่ป่าเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่กิโลเมตรที่ 2-5 พื้นที่ประมาณ 163,750 ไร่ อนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยได้ แต่ทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขของทางราชการ ต่อมาได้ปรับปรุงแผนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) แผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง(2540-2544) ประกอบด้วย 6 แผนงาน 110 โครงการ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานประกอบด้วย 7 กระทรวง(25หน่วยงาน) คือกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม รวมจำนวนเงินที่จะต้องใช้จ่ายตามแผนงานที่วางไว้ จำนวน 506.94 ล้านบาท เนื่องจากปี 2540 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาดังกล่าวรัฐบาลประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจ จึงไม่สามารถจัดหางบประมาณพิเศษเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนได้ การดำเนินงานตามแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี พ.ศ. 2540 -2544 จังหวัดได้ให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องปรับแผนงานหรือโครงการ โดยใช้งบประมาณปกติของทางราชการ

ปี พ.ศ. 2539 -2542 สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรร่วมกับมูลนิธิหนองขาหย่างเพื่อการพัฒนาชนบท มีโครงการประสานความร่วมมือฯ เข้ามาพัฒนาในพื้นที่ด้วยการตั้งกลุ่มออมทรัพย์เครดิตยูเนียน กิจกรรมรณรงค์การไถกลบแทนการเผาตอซัง และส่งเสริมอาชีพเช่นเลี้ยงสัตว์ ทำปุ๋ยชีวภาพปลูกผักปลอดสาร เพาะกล้าไม้ ขุดสระน้ำในไร่ ชวนสมาชิกกลุ่มฯ ไปช่วยดับไฟบนภูเขาและดับไฟในพื้นที่ไร่ของชาวบ้านตั้งกรรมการไฟฟ้าและกรรมการป่าชุมชนเป็นการเริ่มต้นของการดูแลรักษาป่า

ปี พ.ศ. 2543เจ้าหน้าที่ป่าไม้มาสนับสนุนให้ตั้งเป็นป่าชุมชนที่เขาหินเทินและสนับสนุนการตั้งป่าชุมชนที่บ้านห้วยวัง บ้านอ่างห้วยดง และบ้านโป่งมะค่ามีคณะกรรมการป่าชุมชนร่วมกันดูแลรักษาป่าและป้องกันไฟป่า ปี พ.ศ.2543- 2544 คณะกรรมการป่าชุมชนขอรับการสนับสนุนคณะกรรมการกองทุนเพื่อสังคม (SIF)จังหวัดอุทัยธานี ในการดูแลควบคุมป้องกันไฟป่า อุปกรณ์ดับไฟป่าเช่น ถังน้ำ ปัมป์น้ำลาโพ และส่งเสริมอาชีพเย็บผ้าให้กับแม่บ้าน สนับสนุน โรงเรียน โรงน้ำปลา โรงเพาะเห็ดและลานตากพืชไร่

ปี พ.ศ. 2544 โดยการสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ป่าชุมชนทั้ง 4 หมู่บ้านรวมเป็น“เครือข่ายป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ” ช่วยกันดูแลรักษาป่าชุมชน ทั้งเทือกเขาหินเหล็กไฟ ช่วยกันทำแนวกันไฟ เมื่อเกิดไฟป่าชวนชาวบ้านช่วยกันดับไฟป่า จึงทำให้ป่าชุมชนบางพื้นที่ปลอดไฟป่ามา ได้ 12 ปี 10 ปี 6 ปีและ 5 ปี นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ สนับสนุนให้ปลูกป่าเสริม ชวนคณะกรรมการป่าชุมชนสำรวจสภาพพื้นที่ป่า และเป็นพี่เลี้ยงประสานงานกับสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 5 เข้ามาส่งเสริมอาชีพเลี้ยงหมู ทำปุ๋ย และตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ปี พ.ศ.2547 สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลระบะบำ มีงบประมาณทำแนวป้องกันไฟป่าในเขตป่าชุมชน ปี พ.ศ.2548 เครือข่ายป่าชุมชนในตำบลระบะบำขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล มาจัดการควบคุมและป้องกันไฟป่าตนเอง

ปีพ.ศ. 2549-2551 ศูนย์พัฒนาการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขตที่ 1 ห้วยขาแข้งสนับสนุนงบประมาณให้ชุมชนจัดการในการดูแลรักษาป่าโดยเฉพาะการควบคุมและป้องกันไฟป่าโดยมีงบประมาณสมทบจากองค์การบริหารส่วนตำบลระบะบำ จำนวน 100,000 บาท การเบิกจ่ายงบประมาณครั้งนี้ตามระเบียบของราชการ ประกอบกับชุมชนขาดการเตรียมความพร้อมทำให้ทั้งภายในชุมชนและเครือข่ายฯ ขาดความ

เข้าใจและสับสน เครือข่ายต่างคนต่างควบคุมและป้องกันไฟฟ้าของตนเองไม่มาร่วมคิดร่วมทำเหมือนก่อน และเกิดไฟไหม้ป่าที่ปลอดไฟมาหลายปีที่เขาหินเทิน

ปี 2549 -2551 แกนนำเครือข่ายป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ฝายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้ดำเนินโครงการแนวทางป้องกันไฟฟ้า ป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ จากการที่ป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟมีสภาพพื้นที่เป็นป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ส่วนใหญ่เป็นไม้ผลัดใบหน้าแล้งใบไม้ร่วง คนเข้าไปเดินเก็บหาของป่า ดังนั้นไฟจึงไหม้ป่าทุกปี ผลงานวิจัยได้แนวทางป้องกันไฟฟ้าที่เป็นความรู้ของชาวบ้านที่ช่วยกันควบคุมและป้องกันไฟทุกปี 2 แนวทางคือ การป้องกันตามสถานการณ์ และการป้องกันไฟอย่างยั่งยืนซึ่งอยู่ที่คน คือให้คนในชุมชนได้รู้จักทรัพยากรของตนเอง เรียนรู้ประโยชน์และคุณค่าของป่า และเห็นความเชื่อมโยงของป่ากับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง นอกจากนี้ข้อมูลได้สะท้อนให้กรรมการป่าชุมชน ผู้นำ และชาวบ้านตระหนักในปัญหาร่วมคือ สภาพดินที่ใช้ทำมาหากิน หน้าดินถูกชะล้างพังทลายจนไม่รู้ว่าจะใช้เวลาที่ปีจึงฟื้นคืนมาได้ เป็นปัญหาที่ตนเองต้องเข้ามาร่วมแก้ไข ไม่ใช่เป็นปัญหาของกรรมการป่าชุมชนบางคนอย่างแต่ก่อน

ที่บ้านห้วยวังชาวบ้านเปิดที่ดินไปจนถึงลำห้วยวัง เพื่อปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง เมื่อฝนตกน้ำไหลแรงกัดเซาะที่ดินพังลงไปในลำห้วย การชะล้างพังทลายหน้าดินที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ส่งผลให้ทรายไหลเข้าไปถมในไร่และไหลลงไปในลำห้วยวังส่งผลให้ลำห้วยตื้นเขิน ในปี 2538 หน่วยงานท้องถิ่น จึงแก้ปัญหาด้วยการขุดลอกลำห้วยตั้งแต่เหนือสะพานปางควายมาจนถึงปลายลำห้วยวังต่อกับห้วยทับเสลา เอากอพง กุ่มน้ำ ตะไคร้น้ำ ต้นไม้ริมน้ำเช่นมะเดื่อ และเอาทรายในลำห้วยออก เมื่อฝนตกแรงน้ำเปลี่ยนทิศกัดเซาะกอไผ่ริมห้วยและที่ดินลงไปในลำห้วยเพิ่มมากขึ้นบางรายที่ดินหายไปประมาณ 5 ไร่ ชาวบ้านแก้ปัญหาโดยการปลูกไผ่ แต่เมื่อน้ำมาแรงกอไผ่และที่ดินก็ถูกกัดเซาะลงไปในลำห้วยอีก ชาวบ้านบางรายได้แก้ปัญหาโดยการนำหินหรือกระสอบทรายมาเรียงขวางทางน้ำเพื่อชะลอความแรงของน้ำ แต่เมื่อน้ำมาแรงก็ไหลไปตามน้ำ ไม่สามารถช่วยชะลอความแรงของน้ำได้ ปี 2545 น้ำไหลแรงสะพานปางควายขาด หน่วยจัดการต้นน้ำสะแกกรังได้ขึ้นไปทำฝายแม้วบนเขาที่บ้านโป่งสามสิบช่วยชะลอความแรงของน้ำที่ไหลลงมาด้านล่างได้ แต่ก็มีปัญหาทรายไหลมาติดที่หน้าฝาย

ที่บ้านเขาหินเทินพื้นที่ทำกินที่อยู่ติดกับป่าชุมชนเขาหินเหล็กไฟ น้ำที่ไหลมาจากเขากัดเซาะที่ดินทำกินเป็นร่องและลึกขึ้นทุกปี บางพื้นที่น้ำที่ไหลมาตามร่องแรงและหลากไปตามผืนไร่ ชะล้างหน้าดินไหลลงคลองกัดเซาะคลองลึกไปเรื่อยๆ น้ำจากร่องน้ำแต่ละสายจะไหลมารวมกันพัดพาเอาทรายมาถมในไร้อยู่ต่ำกว่าก่อนจะลงห้วยวังที่บ้านปางควาย บางพื้นที่มีร่องน้ำไหลมารวมกันเป็นคลองผ่านที่ดินทำกิน ชาวบ้านสังเกตจากธรรมชาติว่าที่ไหนมีไม้ฉากหรือไม้ป่าและต้นไม้ น้ำจะไหลไม่แรงการชะล้างหน้าดินมีน้อย จึงไม่ตัดต้นไม้ในพื้นที่ตอนบนใกล้เขา แล้วปลูกไม้ไผ่รวก ไม้ฉากหรือไม้ป่าตามริมลำคลองที่ไหลลงห้วยวัง ได้ลดการชะล้างหน้าดิน ลำคลองที่ลึกก็ตื้นขึ้น เมื่อ 3 ปีก่อนที่จะปล่อยให้ต้นไม้โตและปลูกไม้ไผ่ ได้ปลูกมันสำปะหลังต้องใส่ปุ๋ยจึงได้ผลผลิต 2-3 ตันต่อไร่ หลังชะลอการชะล้างหน้าดิน พื้นฟูดินโดยการใส่ขี้วัว ปูนขาว ได้ผลผลิต 6 ตันต่อไร่

ปี 2549 -2551 ฝนตกน้ำไหลแรงและเร็ว ที่บ้านปางควายสะพานขาด 2 ครั้ง ที่ดินพังทลายลงไปในห้วยลำห้วยกว้างและตื้นเขิน หน้าดินถูกชะล้างพังทลายมากขึ้น ที่ดินในไร่ถูกกัดเซาะเป็นร่องลึก มีทรายไหลเข้ามาในไร่ บางพื้นที่หน้าดินหายไปเหลือเป็นคันแข็ง แต่มีบางพื้นที่ที่ป่าพื้นฟูอุดมสมบูรณ์ขึ้นได้ช่วยลดการกัดเซาะหน้าดินลงได้บ้างเช่นที่อ่างห้วยดง จากการที่มันสำปะหลังราคาดีและมีความเสี่ยงน้อยกว่าข้าวโพดถ้าฝนแล้ง ชาวบ้านจึงयर่องปลูกมันกันมากขึ้น ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าหญ้ามากขึ้น ราคาปุ๋ยสูงขึ้นต้นทุนการผลิตจึงสูง มีเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้เรื่องปุ๋ยชีวภาพและเกษตรผสมผสานแต่ชาวบ้านให้ความสนใจน้อย ในชุมชนมีแหล่งเงินกู้มากขึ้นเช่นกองทุนหมู่บ้าน กระแสบริโภคนิยมที่เข้ามาในชุมชนทั้งจากสื่อต่างๆและการขายตรง(เงินผ่อน)ที่เข้ามาเมื่อการคมนาคมสะดวกตามบ้านมีเครื่องอำนวยความสะดวกเช่นรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องซักผ้า โทรศัพท์มือถือ ทุกครัวเรือนจึงมีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น

ปี 2552-2554 ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะปี 2553 ฝนทิ้งช่วงติดต่อกันหลายเดือน พื้นที่ประสบกับภาวะร้อนแห้งแล้งมาก โรคพืชระบาดหนักเช่นเพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง ได้ผลผลิตต่ำ เมื่อฝนตกติดต่อกันในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม น้ำหลากไหลแรงชะล้างหน้าดิน ทรายไหลเข้าไร่ว่มข้าว ข้าวโพด และไหลลงไปในลำห้วย ที่ดินทำกินพังลงไปในลำห้วยเพิ่มมากขึ้น ปี 2554 ชาวบ้านส่วนใหญ่หันมาปลูกมันสำปะหลังเพราะปีที่ผ่านมาราคาดีมีความเสี่ยงน้อย ฝนตกติดต่อกันตั้งแต่ต้นปี ปลายปีฝนตกแรงชะล้างหน้าดิน ทรายไหลเข้าไปท่วมไร่บางพื้นที่สูง 1-2 เมตรไม่สามารถทำการเกษตรได้

จากวิถีการผลิตของชุมชน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งมากในฤดูร้อน โรคแมลงพืชระบาดหนัก ฝนตกมากติดต่อกันในช่วงฤดูฝน ส่งผลให้น้ำไหลหลากชะล้างหน้าดิน ทรายไหลเข้าท่วมไร่ ดินเสื่อมสภาพ ผลผลิตต่ำ ต้องเปลี่ยนพันธุ์พืชและใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้น ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เกษตรกรจึงมีหนี้สินเพิ่มขึ้นทุกปี

จากการที่มีคนเข้าไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนทั้งจากป่าและอ่างเก็บน้ำทับเสลา จำนวนมากและผิดวิธีอย่างต่อเนื่อง ต่อมาปริมาณทั้งของป่าในพื้นที่เขตกันชนและทุ่ง หอย ปู ปลา มีจำนวนลดลงและหายากขึ้น การเก็บหาของป่าต้องเข้าไปลึกเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ปี 2552 เจ้าหน้าที่ได้ประกาศชี้แจงถึงกฎหมายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมื่อลาดตระเวนพบจะผลักดันให้ออกและจับกุม เมื่อทำผิดกฎหมายเช่นมีการล่าสัตว์ป่าหรือนำกล้วยไม้ป่าออกมา จึงมีการปิดถนนเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน ปี 2553-2554 พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานประชาคมเมืองอุทัย จึงชวนกรรมการป่าชุมชน ผู้นำ เจ้าหน้าที่จากอบต.และหน่วยงาน ประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ ทำให้กรรมการป่าชุมชน ผู้นำ เจ้าหน้าที่จากอบต.ได้ทราบถึงผลกระทบของการเก็บหาของป่าเป็นจำนวนมากและการเข้าไปพักค้างแรมในป่า ต่อระบบนิเวศของป่าห้วยขาแข้ง ที่ประชุมเห็นว่าควรมีการลงไปพูดคุยแลกเปลี่ยนบริบทและสถานการณ์ปัญหากับแกนนำและคนในชุมชนตามพื้นที่ 6 กลุ่มป่า ได้ข้อมูล สถานการณ์ในพื้นที่คือ ปีพ.ศ. 2553 สภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ประสบกับภาวะร้อนแห้งแล้งเป็นระยะเวลายาว บางพื้นที่ขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภคเช่นบ้านไผ่งามและบ้านทรัพย์สมบูรณ์ อบต.ระบุว่าต้องใช้รถยนต์ขนน้ำไปให้ชาวบ้านใช้ เกิดโรคพืชระบาดหนักเช่นเพลี้ยแป้งมันสำปะหลัง ทำให้ผลผลิตต่ำ พอถึงช่วงฝนตกก็ตกมากในระยะเวลาสั้นๆ น้ำไหลแรงชะล้างพังทลายหน้าดินมาก ทรายไหลเข้าไปท่วมไร่นา ทำความเสียหายกับผลผลิต นอกจากนี้พบว่าในพื้นที่เขตกันชนที่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้รับผลกระทบจากสัตว์ป่ามากินพืชไร่ บางพื้นที่ต้องขอให้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์ไปช่วยจับไล่

จากการที่ปีพ.ศ.2553 ฝนทิ้งช่วงติดต่อกันหลายเดือน พื้นที่ประสบกับความแห้งแล้งชาวบ้านไม่สามารถปลูกพืชไร่ได้ เมื่อฝนตกปลายเดือนสิงหาคม-กันยายนจึงมีชาวบ้านทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่เข้าไปเก็บหาหน่อไม้กันมาก ถึงปลายเดือนกันยายน ตุลาคม พืชก็ตายก็เข้าไปเก็บเห็ดโคนเป็นจำนวนมาก เมื่อพูดคุยกันชาวบ้านจะบอกว่าส่วนใหญ่คนภายนอกจะเข้ามาใช้ประโยชน์กันมาก แกนนำชุมชน บุคลากรจากอบต.

ระบำและหน่วยงาน ได้สรุปวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่แล้วเห็นว่า การใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้ง ในช่วงแรกคนในชุมชนเก็บหาเพื่อกินต่อมาเริ่มนำไปขาย ซึ่งมีคนอยู่จำนวนหนึ่งไม่มากและไม่ได้เข้าไปเก็บในป่าลึก ต่อมามีคนภายนอกเข้ามาเก็บหาเพื่อกินและขายเพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกปี คนในพื้นที่ที่ไม่มีที่ดินทำกินก็จะเข้าไปเก็บหากันมากขึ้น ประกอบกับมีคนในชุมชนเป็นพ่อค้ารับซื้อหน่อไม้ไปขายโรงงานแปรรูป ทำให้การเก็บหาของป่าในปริมาณเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะหน่อไม้ จนกระทบกับแหล่งอาหารของสัตว์ป่าเช่นวัวแดง ช้างหรือเห็ดโคน ซึ่งเป็นอาหารของสัตว์เลื้อยคลานเช่นเต่า งู เป็นต้น จึงมีแนวคิดที่จะร่วมกันเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า โดยเฉพาะหน่อไม้และเห็ดโคนในปี 2554 โดยขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

ปี 2554 ฝนตกต่อเนื่องตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม ราคาผลผลิตทั้งมันสำปะหลังและข้าวโพดราคาดี ชาวบ้านเร่งผลิตเพิ่มขึ้น หอยในอ่างเก็บน้ำทับเสลาเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนมีรายได้จากการรับจ้างทางการเกษตร และเก็บหอยขาย การเก็บหาของป่าเช่นหน่อไม้ ธรรมชาติป่าชุมชนบอกว่าการหักหรือขุดหน่อไม้ตามกอบหมัดในแต่ละวัน ไม่เหลือไว้เป็นต้นในปีต่อไป มีการขุดขอมไม้ไผ่ไปเป็นคันรถอีแต็กและตัดไม้ไผ่ไปขายคนเผาข้าวหลามปริมาณมากและเพิ่มขึ้น การเก็บเห็ดโคนมากกว่าทุกปี เริ่มมีในช่วงเดือนกันยายน ตุลาคม และจำนวนมากในเดือนพฤศจิกายน ซึ่งเป็นทั้งคนในพื้นที่เขตกันชนและคนจากตำบลอื่นในอ.ลานสักและคนจากอ.แม่เปิน จ.นครสวรรค์ มีกลุ่มทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่ ที่มีคนรู้จักพื้นที่ เนื่องจากเคยเป็นลูกจ้างชั่วคราวของหน่วยงานเช่นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ สถานีควบคุมไฟป่า สถานีวิจัยสัตว์ป่าเขานางรำ สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ เป็นต้น เป็นคนนำทางเข้าไปเก็บหาเห็ดโคนลึกเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง มีบางกลุ่มนอนพักแรมในป่า ซึ่งมีผลกระทบต่อสัตว์ป่า

บทที่ 4

การดำเนินงาน

จากการดำเนินงานโครงการปี 2553 พบว่า การที่ป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลละบัวอยู่ในเขตกันชนห้วยขาแข้ง ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ป่าชุมชนนั้น จึงมีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งมีหลายหน่วยงานและองค์กรทำงานในพื้นที่ ดังนั้นการดำเนินงานในปี 2554 เพื่อหนุนเสริมให้การขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง จึงเป็นการหาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยให้เรียนรู้การใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือนำความรู้เชิงประเด็น มาใช้พัฒนาหรือแก้ปัญหาเชิงพื้นที่เพื่อตอบโจทย์ทางสังคมหรือนโยบาย โดยการหนุนเสริมให้หน่วยงาน ภาคี เครือข่ายร่วมหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง โดยวางแผนการหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานและองค์กรได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยมีกระบวนการให้เจ้าหน้าที่ที่มีแนวคิดที่จะหนุนเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมแก้ปัญหาของตนเอง ได้เรียนรู้บทบาทการเป็นพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาศักยภาพแกนนำเครือข่าย โดยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเติมความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ โครงการแนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี จึงดำเนินงานตามแผนกิจกรรมดังนี้

4.1 การพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการ

4.1.1 การพัฒนาโครงการวิจัย 2 พื้นที่คือ

ก)โครงการวิจัย รูปแบบการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจัน ตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ หลังจากที่ได้เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ (PO) ลงพื้นที่แลกเปลี่ยนพัฒนาโครงการร่วมกับพี่เลี้ยง เพื่อค้นหาประเด็นปัญหา/โจทย์ร่วมของชุมชนแล้ว การดำเนินงานจึงเป็นการพัฒนาโจทย์วิจัย กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา ขั้นตอนการดำเนินงาน วางแผนการดำเนินงานและงบประมาณปรับให้เหมาะสมกับการสนับสนุนงบประมาณของสกว. และกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการ เนื่องจากเป็นโครงการที่หนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับแกนนำในการแก้ปัญหาของชุมชน และเรียนรู้บทบาทการ

เป็นที่เล็งในการสนับสนุนชุมชน ดังนั้นในการพัฒนาจิตวิทยวิจัย จึงให้ความสำคัญกับการพาเกษตรตำบล ศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนร่วมกับนักวิจัยในชุมชน

ข) โครงการแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานและองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก พี่เลี้ยงได้ประสานเชิญแกนนำชุมชน หน่วยงานและท้องถิ่น มาสรุปวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำร่วมกัน นำเสนอกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ผ่านสื่อ power point วิดีทัศน์และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งมีหน่วยงานและแกนนำชุมชนสนใจในการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก้ปัญหาในพื้นที่ ร่วมเป็นคณะทำงาน เนื่องจากในพื้นที่มีสถานการณ์ความขัดแย้งของชุมชนและหน่วยงาน เรื่องการเก็บหาของป่าคือหน่อไม้และเห็ดโคน ในปริมาณมากในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ด้วยการเข้าไปลึกรบกวนแหล่งอาหารและความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า ทั้งแกนนำชุมชนและหน่วยงานจึงเห็นว่าเป็นประเด็นร่วมคือการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ ได้มีการพัฒนาจิตวิทยวิจัยและโครงการ ได้จิตวิทยวิจัย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ขอบเขตพื้นที่ ประเด็นการศึกษารับรองการดำเนินงาน เนื่องจากประเด็นปัญหาเป็นประเด็นร่วมของหน่วยงานและแกนนำชุมชน ยังขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งพอดีกับช่วงนั้นเป็นช่วงการเก็บหาหน่อไม้ ต่อด้วยการเก็บเห็ดโคน ทีมทำงานจึงเห็นว่าน่าจะมีการเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่า ในช่วงนี้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในชุมชนก่อน เพื่อนำมาวางแผนทางการเก็บข้อมูลในพื้นที่

4.1.2 การติดตามหนุนเสริมโครงการ พี่เลี้ยงได้ออกแบบการติดตามหนุนเสริมโครงการให้เจ้าหน้าที่หน่วยงาน และแกนนำชุมชน ได้ร่วมเรียนรู้การใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหนุนการทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน ในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ในพื้นที่ 2 โครงการและเรียนรู้บทบาทการเป็นที่เล็งหนุนเสริมชุมชน 1 โครงการ คือ

ก)โครงการการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนและสถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ตามภารกิจการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์ป่า ป่าไม้ สิ่งแวดล้อมและคุณค่าของมรดกโลกห้วยขาแข้งแก่เยาวชนผ่านกิจกรรมค่าย ซึ่งเดิมเจ้าหน้าที่จะเป็นคนออกแบบกิจกรรมและเนื้อหาความรู้เองซึ่งมีรูปแบบคล้ายๆกันจนแทบไม่ต้องการเตรียมการเลย เพื่อให้

นักวิจัยได้เรียนรู้ชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งในทีมวิจัยเองและของชุมชน ที่เลี้ยงจึงได้หนุนเสริมให้ทีมวิจัยได้มีการสร้างความเข้าใจและออกแบบการเรียนรู้ร่วมกับคนในชุมชนและครู และหนุนเสริมเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิถีชีวิตชุมชน ผ่านกิจกรรมค่ายเรียนรู้ชุมชนของเด็กเยาวชนด้วยการทำเส้นประวัติศาสตร์ ผังวาดชุมชน ผังวาดทรัพยากร และปฏิทินการผลิต หลังจากสรุปบทเรียนจบกิจกรรมและวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ที่เลี้ยงได้หนุนเสริมเรื่องการฟังอย่างลึกซึ้ง/ สุนทรียสนทนา ให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูลเชิงลึก ซึ่งมีทั้งสนทนากลุ่มและเป็นรายบุคคล

ข)โครงการวิจัย รูปแบบการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจัน เนื่องจากเป็นโครงการที่หนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ได้ร่วมเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับแกนนำในการแก้ปัญหาของชุมชน และเรียนรู้บทบาทการเป็นที่เลี้ยงในการสนับสนุนชุมชน แต่ด้วยความคุ้นเคยของทั้งเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในการเป็นผู้ให้ความรู้และพาทำกิจกรรม และชาวบ้านจะเป็นผู้รับจึงไม่กล้าพูดคุยกแลกเปลี่ยน ในช่วงแรกที่เลี้ยงได้หนุนเสริมให้ทีมวิจัยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ โดยเฉพาะการบันทึกที่ทุกคนต้องฝึกและนำมาแลกเปลี่ยนกัน และสรุปบทเรียนหลังจบกิจกรรม

4.2 การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และบทบาทการเป็นที่เลี้ยงในภารกิจของตนเองและหน่วยงาน

จากการที่ที่เลี้ยงได้วางแนวทางในการหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานและองค์กร ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นที่เลี้ยงในภารกิจของตนเอง โดยการพัฒนาโครงการวิจัย รูปแบบการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจัน ตำบลหนองจอก ซึ่งโครงการได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการในเดือนกรกฎาคม 2554 โครงการกำลังอยู่ในช่วงเริ่มต้นที่เลี้ยงจึงหนุนเสริมให้เกษตรตำบลหนองจอกได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ที่เลี้ยงได้สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ นักวิจัยโครงการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งฯ ให้เรียนรู้การใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นสนับสนุนงานตามภารกิจขององค์กร โดยการเรียนรู้การใช้ข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารของชุมชนให้กับเด็กเยาวชนบ้านบึงเจริญ

เพื่อให้เครือข่ายเจ้าหน้าที่หน่วยงานและองค์กร ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงสนับสนุนชุมชนในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม พี่เลี้ยงได้ประสานเครือข่ายเจ้าหน้าที่หน่วยงานคือหน่วยป้องกันรักษาป่าที่อน.8 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เข้ามาร่วมแลกเปลี่ยน กับเจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาที่มวิจัยโครงการการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งฯ และเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลหนองจอก และร่วมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยกรมชลประทานโครงการจัดการอ่างเก็บน้ำห้วยสงสัยฯ จังหวัดเพชรบุรี นักวิจัยตำบลแพรภานามแดง และพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยจังหวัดสมุทรสงคราม สรุปบทเรียนและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในการกิจของตนเอง

4.3 การหนุนเสริมเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง

จากการที่ประชาคมเมืองอุทัยได้หนุนเสริมเครือข่ายเชิงประเด็น ให้ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก้ปัญหาในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมเช่นโครงการแนวทางป้องกันไฟป่า ป่าชุมชนเขาคันทรงเหล็กไฟ ทำให้นักวิจัยแกนนำเครือข่ายมีทักษะในการจัดการประชุมอย่างมีส่วนร่วมและการใช้ข้อมูลความรู้ในการแก้ปัญหาในพื้นที่ และเข้าร่วมขับเคลื่อนโครงการ การจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งฯ กับสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และโรงเรียน

เพื่อเป็นการพัฒนาแกนนำเครือข่าย พี่เลี้ยงจึงได้หนุนเสริมให้แกนนำเครือข่ายเชิงประเด็นเช่นการจัดการเรียนรู้เด็กเยาวชน เกษตรปลอดสารพิษ กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์และการใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมประมาณ 3 เดือนครั้ง กับนักวิจัยในพื้นที่และเดิมความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน เช่นการฟังอย่างลึกซึ้ง การสรุปบทเรียน ได้เชิญดร.สาคร สร้อยสังวาลย์ คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตรและอาหาร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและคณะ มาให้ความรู้และแลกเปลี่ยน เรื่องการจัดการดินและน้ำ ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ และบ้านจัน ซึ่งเป็นพื้นที่ติดป่าต้นน้ำ

นอกจากนี้เพื่อให้แกนนำเครือข่ายเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยและการใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือนำความรู้เชิงประเด็น มาใช้พัฒนาหรือแก้ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ด้วยการร่วมศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสงสัย จังหวัดเพชรบุรี นักวิจัยแพรภานามแดง และพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยจังหวัดสมุทรสงคราม

บทที่ 5

ผลการดำเนินงาน

จากการที่ป่าห้วยขาแข้งเป็นแหล่งรวมความหลากหลายทางด้านพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่าไว้มากที่สุดแห่งหนึ่งของไทย เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญหลายสายเช่นลุ่มน้ำแม่กลอง สะแกกรัง และท่าจีน จึงได้รับการพิจารณาจากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ องค์การยูเนสโก (UNESCO) ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่มรดกทางธรรมชาติของโลก (Nature World Heritage) เพื่อความยั่งยืนของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้มีการกำหนดพื้นที่แนวเขตกันชน (Buffer Zone) ซึ่งมีหลายหน่วยงานทำงานพัฒนาในพื้นที่เช่นหน่วยงานในกรมอุทยานสัตว์ป่าและพรรณพืช กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานภูมิภาคของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงต่างๆ

ดังนั้นการดำเนินงานโครงการนอกจากจะ ติดตามหนุนเสริมเจ้าหน้าที่หน่วยงานได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น และใช้เป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมพันธกิจของหน่วยงานแล้ว ยังหนุนเสริมให้เรียนรู้ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังหาแนวทางการหนุนเสริมเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยให้เป็นกลไกขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนการดำเนินงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานของเครือข่าย เติมความรู้ที่จำเป็นในการทำงาน และการพัฒนาโครงการที่หนุนเสริมชุมชน ท้องถิ่น และหน่วยงาน ร่วมเรียนรู้หาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำอย่างยั่งยืนตามผลการดำเนินงานดังนี้

5.1 การพัฒนาและติดตามหนุนเสริมโครงการ

5.1.1 การพัฒนาโครงการ เป็นการพัฒนาแนวทางการสร้าง/สนับสนุน กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมพันธกิจของภาคี หน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และชุมชน โดยการพัฒนาโครงการวิจัย 2 พื้นที่ดังนี้

ก)โครงการวิจัย รูปแบบการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจัน ตำบลหนองจอก อำเภอบ้านไร่ จากการที่เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลหนองจอก เห็นสถานการณ์ในพื้นที่ซึ่งมีทั้งภัยแล้งและน้ำท่วม มีความสนใจที่จะใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน หลังจากทีมสกว.ภาคมาช่วยชวนวิเคราะห์เชื่อมโยง พาทีมวิจัยวิเคราะห์หาสาเหตุที่ชัดเจนได้ว่าการที่คนในชุมชนไม่รู้จักปัญหาและตระหนักถึงปัญหาของตนเองเป็นสาเหตุให้สถานการณ์ปัญหายังคง

มีอยู่และเพิ่มขึ้น ทั้งๆที่หน่วยงานเช่นเกษตรและพัฒนาที่ดินได้เข้ามาพัฒนาส่งเสริมสนับสนุน ในช่วงที่พาทีมพัฒนาวิทยุวิจัย วัตถุประสงค์ กรอบแนวคิด ขั้นตอนการดำเนินงาน แผนการดำเนินงาน แผนกิจกรรม และงบประมาณ การที่มีเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเป็นทีมวิจัย ทำให้นักวิจัยชุมชนมีความมั่นใจ ส่วนเจ้าหน้าที่จะปล่อยให้ความรู้ ที่เลี้ยงต้องกระตุ้นให้นักวิจัยชุมชนได้แลกเปลี่ยน เพื่อสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นไปด้วยกัน เสนอโครงการได้รับอนุมัติให้ดำเนินการในเดือนกรกฎาคม 2554

ข) โครงการแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานและองค์การบริหารส่วนตำบลระบือ อำเภอลานสัก วิทยุวิจัย แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบืออย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน ท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร โดยมี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานกับชุมชน 2) เพื่อให้หน่วยงานอบต.ระบือและชุมชนร่วมเรียนรู้บริบท สถานการณ์และทุนในชุมชน 3) เพื่อให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ปัญหา ตระหนักในปัญหาและคุณค่าของทรัพยากร 4) เพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืนโดยการ มีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานและองค์การบริหารส่วนตำบลระบือ เป้าหมายคือ การทำงานร่วมกันของหน่วยงาน และหน่วยงานกับชุมชนในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน ประเด็นการศึกษาคือ 1) ศึกษาบริบทพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจากอดีต จนถึงปัจจุบัน 2) ศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 3) ศึกษาผลกระทบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง(ป่า/ชุมชน/หน่วยงาน) 4) ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าทั้งเขตรักษาพันธุ์ ป่าชุมชนและป่าสงวนแห่งชาติ 5) ถอดบทเรียนการจัดการปัญหาที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 6) ศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน และอบต.ระบือ

เนื่องจากเคยมีความขัดแย้งในการเก็บหาของป่าระหว่างเจ้าหน้าที่และคนในชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงาน แกนนำชุมชนและท้องถิ่นเห็นว่าควรเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่าคือหน่อไม้และเห็ดโคนจากป่าร่วมกันก่อน ผู้บริหารในพื้นที่ก็มองว่าเป็นการเก็บข้อมูลแบบที่หน่วยงานเคยทำคือตั้งเดินที่ ตั้งโต๊ะจุดบันทึกข้อมูลกัน โดยแฝงการป้องปรามไว้ด้วย พี่เลี้ยงจึงหนุนเสริมให้ทีมทำงานร่วมกันออกแบบสัมภาษณ์และแลกเปลี่ยนกระบวนการเก็บข้อมูลโดยมีนักวิจัยเครือข่ายเขานินเหล็กไฟและนักวิจัยสถานีพัฒนาฯร่วมแลกเปลี่ยน เพื่อเป็นการสร้างความคุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานด้วยกันเองและเจ้าหน้าที่กับแกนนำชุมชน และหาแนวทางการเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า พี่เลี้ยงจึงหนุนเสริมให้มีการเก็บข้อมูลแบ่ง

ตามกลุ่มพื้นที่ทั้งในป่าชุมชนและเขตกันชนห้วยขาแข้ง ที่เป็นทางเข้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ซึ่งแต่ละทีมจะมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานร่วมกับแกนนำและคนในชุมชน โดยการสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการทำร่างเอกสาร/ร่างข้อเสนอประเด็นการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการกำหนดนโยบาย มาตรการการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

ผลการดำเนินงานคือได้ข้อมูลการเก็บหน่อไม้และเห็ดโคนในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง สร้างความสัมพันธ์คุ้นเคยระหว่างเจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง และเจ้าหน้าที่กับแกนนำชุมชน ผลกระทบที่ตามมาคือ คนในชุมชนไม่ไว้วางใจ แกนนำชุมชนที่ไปเก็บข้อมูลและไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งเป็นบทเรียนที่พี่เลี้ยงพึงระวัง ในสถานการณ์ความขัดแย้ง ที่มีระยะเวลายาวนาน และมีความซับซ้อน พื้นที่กว้างและมีผู้ที่เกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่ม บนฐานคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาโครงการการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงาน จึงยังไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ในขณะนี้

5.1.2 การติดตามหนุนเสริมโครงการ พี่เลี้ยงได้ออกแบบการติดตามหนุนเสริมให้นักวิจัยที่เป็นเจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้ การใช้กระบวนการงานวิจัยในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และนักวิจัยที่เป็นคนในชุมชนได้เรียนรู้การพัฒนาหรือแก้ปัญหาชุมชนตามภารกิจของหน่วยงาน อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการติดตามโครงการวิจัย 2 พื้นที่คือ

ก)โครงการวิจัย การจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียนและสถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จากการที่นักวิจัยเจ้าหน้าที่สถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าเคยชินกับการจัดการเรียนรู้ให้เด็กเยาวชนเอง ส่วนใหญ่เนื้อหาจะถูกกำหนดมาจากนโยบาย เมื่อพี่เลี้ยงได้หนุนเสริมให้เรียนรู้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่การสร้างความเข้าใจ กำหนดเป้าหมาย ออกแบบเนื้อหาและกระบวนการร่วมกัน ของทั้งทีมวิจัยด้วยกันเอง และคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ของลูกหลานทั้งการเตรียมสถานที่อาหาร และเตรียมคนในชุมชนที่จะเล่าเรื่องและพาเด็กเยาวชนเรียนรู้บ้านตนเอง

การเติมเครื่องมือการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน(เส้นประวัติศาสตร์ ผังวาดชุมชน ผังวาดทรัพยากร ปฏิทินการผลิต) การลงพื้นที่เรียนรู้จากสถานการณ์จริง การนำเสนอข้อมูลได้สะท้อนปัญหาของชุมชน ที่ไม่เคยมีการพูดคุยกัน มีพลังให้พ่อแม่ผู้ปกครองได้ตระหนักในปัญหาเช่นปัญหาเด็กเยาวชนติดเกมส์ ซึ่งเกิดจากในชุมชนมีร้านเกมส์ที่เด็กเข้าถึงง่าย การนำเสนอของเด็กเยาวชนซึ่งเป็นลูกหลานของคน

ในชุมชน มีประเด็นที่สะท้อนปัญหาของชุมชนบางประเด็นที่คนในชุมชนไม่กล้าพูดคุยกันเช่นการบุกรุกพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน การล้างถังฉีดสารเคมีในอ่างเก็บน้ำอ่างห้วยดงซึ่งใช้ทำน้ำประปา โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นผู้นำทางจิตใจ ที่อยากให้มิกิจกรรมเรียนรู้แบบนี้กับเด็กเยาวชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังทำให้คนในชุมชนได้รู้จักบ้านตนเอง ทำให้ทีมวิจัยได้เห็นการจัดการเรียนรู้ให้เด็กเยาวชนและคนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วม โดยเฉพาะในทีมวิจัยด้วยกันเอง ที่รู้และเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์และกระบวนการไปพร้อมๆกัน เป็นกิจกรรมที่ทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้และเข้าใจชุมชน ทีมวิจัยได้นำกระบวนการนี้ไปใช้ในงานตามภาระกิจของตน แต่เนื่องจากหน่วยงานกำลังจะย้ายไปอยู่ที่หน่วยพิทักษ์ป่าไซเบอร์ อำเภอห้วยคต ห่างจากหน่วยพิทักษ์ป่าทุ่งแฝกที่อยู่เดิม เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ร่วมกันเพราะเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ และหัวหน้าหน่วยงาน ที่เลี้ยงต้องหนุนเสริมให้หัวหน้าหน่วยงานเรียนรู้กระบวนการงานวิจัย ผ่านการสรุปบทเรียนในการประชุมประจำเดือน

ข)โครงการวิจัย รูปแบบการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจัน ตำบลหนองจอก เดิมบ้านจันมีสภาพพื้นที่เป็นป่าที่สมบูรณ์และเป็นต้นน้ำห้วยจัน และห้วยเตือ คนในชุมชน เป็นชุมชนดั้งเดิม จากกระแสการพัฒนาที่เข้ามาในพื้นที่เช่นมีโรงงานน้ำตาล และโรงงานแปรงมันสำปะหลังส่งผลให้วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการผลิตที่ต่อเนื่องที่ต้องเร่งตามสภาพภูมิอากาศและการตลาดเช่นช่วงฝนเริ่มตกชาวบ้านหยุดข้าวโพดถึงเที่ยงคืน หรือช่วงโรงงานอ้อยเปิดชาวบ้านก็ต้องเร่งตัดอ้อยให้ทัน การหนุนเสริมให้เกษตรตำบลหนองจอกเรียนรู้การใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นร่วมกับแกนนำชุมชนในการหารูปแบบการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ในช่วงสร้างความเข้าใจโครงการและเก็บข้อมูล ทั้งแกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลเคยชินกับการพัฒนา ที่เลี้ยงได้หนุนเสริมเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเช่นการทำผังวาดทรัพยากร ซึ่งพอดีกับเป็นช่วงตัดอ้อยจะมีคนมาจุดไฟเผาอ้อย ทำให้อ้อยไม่ได้ราคาและดินเสื่อมสภาพ นักวิจัยและแกนนำชุมชนได้ใช้ข้อมูลจากผังวาดทรัพยากรในการป้องกันและควบคุมไฟ บรรเทาความเสียหายได้ ทำให้นักวิจัยและคนในชุมชนเห็นความสำคัญของข้อมูล

5.2 การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในการกิจของตนเองและหน่วยงาน

การสนับสนุนเจ้าหน้าที่หน่วยงานให้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากการที่เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ มีภารกิจในการให้ความรู้และจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้กับเด็ก

เยาวชนเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และความสำคัญของผืนป่าห้วยขาแข้ง โดยมีเป้าหมายให้คนในชุมชนรอบผืนป่ามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าห้วยขาแข้ง ถึงแม้จะมีงานมวลชนสัมพันธ์ที่เข้าไปทำงานกับชุมชน ก็เป็นการพูดคุยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ในเบื้องต้นพี่เลี้ยงจึงหนุนเสริมการเรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกับชาวบ้าน ด้วยการลงศึกษาพื้นที่ร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนเพื่อเก็บข้อมูลด้วยเครื่องมือการเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอคืนข้อมูลให้คนในชุมชนร่วมแลกเปลี่ยน ผ่านกิจกรรมค่ายเด็กเยาวชน จัดกระบวนการให้มีการเรียนรู้ก่อนทำกิจกรรมโดยการสร้างความเข้าใจ ร่วมกำหนดเป้าหมายและเนื้อหาโดยเตรียมคนในชุมชนที่จะเล่าเรื่องให้เด็กเยาวชนได้ไปพูดคุยซักถามตามกลุ่มบ้าน เรียนรู้ระหว่างทำกิจกรรมโดยการสรุปบทเรียน ปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรม ทำให้เจ้าหน้าที่รู้จักและเข้าใจชุมชนมากขึ้น ปรับวิธีคิดและกระบวนการทำงานกับชุมชน โดยร่วมกันใช้ข้อมูลทรัพยากรจัดการเรียนรู้ป่าชุมชนเป็นแหล่งอาหารของชุมชนให้กับเด็กเยาวชน ได้สร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ส่งผลไปถึงการเปิดใจพูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์ปัญหาในการเก็บข้อมูลเชิงลึก

ส่วนหน่วยงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่อน.8 มีภารกิจในการป้องกันและปราบปรามการล่าสัตว์ ลักลอบตัดไม้ บุกรุกพื้นที่ป่า ไม่เคยทำงานร่วมกับชาวบ้านมาก่อน พี่เลี้ยงจึงหนุนเสริมให้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ และสร้างความคุ้นเคยด้วยการเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่าร่วมกันก่อน

จากนั้นพี่เลี้ยงจึงได้พานักวิจัยเจ้าหน้าที่หน่วยงาน และเครือข่ายไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงกับนักวิจัย โครงการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ อ่างเก็บน้ำห้วยสงสัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.เขากระปุก อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี นักวิจัยวิจัยแพรงหนามแดง และพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัย จ.สมุทรสงคราม ทำให้เจ้าหน้าที่และเครือข่ายประชาคม เข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ว่าเป็นเครื่องมือฝึกคน สร้างคนให้มีจิตสำนึกในเรื่องของส่วนรวม และดึงคนในชุมชนมารวมกันได้ โดยมีกระบวนการหาข้อมูลด้วยการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ ใช้ข้อมูลความรู้ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาร่วมกัน ที่ผ่านมามีเราจมอยู่กับปัญหาของชาวบ้าน ถ้าเราจัดการให้มีการพูดคุยกันเอาข้อมูลออกมา การแก้ปัญหาจะตามมาเอง การพบปะพูดคุยเอาข้อมูลออกมา นำไปสู่การจัดการ ทำไปคุยไป ทำซ้ำๆจึงจะเกิดการเรียนรู้และนำไปสู่ความยั่งยืน ถ้าจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เราต้องลงมือทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง สร้างความเชื่อถือให้ชาวบ้าน จะทำได้ที่สำคัญใจต้องมาก่อน เปิดใจและจริงใจในการแก้ปัญหา ส่วนบทบาทการ

เป็นที่เลียด การเป็นที่เลียดจะต้องเป็นนักฟังที่ดี เป็นนักตั้งคำถามชวนพูดคุย การถามทำให้เรารู้จักคนอื่น เป็นวิทยากรกระบวนการเชื่อมประสานให้ชาวบ้านได้รู้ปัญหาของตนเอง ใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ที่สำคัญคือเข้าใจตนเองก่อน เจ้าหน้าที่บอกว่า “ที่จริงเราต้องวิจัยตนเองก่อนว่า ทำไมเราถึงป้องกันรักษาป่าไม่สำเร็จ? แล้วเราจะหาแนวร่วมในการดูแลรักษาป่าแทนเราได้อย่างไร?”

5.3 การหนุนเสริมเครือข่าย เพื่อเป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ ต่อเนื่อง

จากการที่ได้มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัย ทั้งเครือข่ายเชิงประเด็นและเครือข่ายเชิงพื้นที่ ได้สร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แกนนำเครือข่ายได้ประสานกันเองในการจะไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่เช่นสถานพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ โครงการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้ง ได้ไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยโครงการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนที่พลัดย้ายเพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ผลการวิจัยชุมชนร่วมกันจัดการเรียนรู้ให้เด็กเยาวชน

นอกจากนี้ที่เลียดได้พาแกนนำเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นที่เลียดกับนักวิจัยโครงการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ อ่างเก็บน้ำห้วยสงสัยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.เขากระปุก อ.ท่าช้าง จ.เพชรบุรี นักวิจัยวิจัยแพรวพราวแดง และที่เลียดศูนย์ประสานงานวิจัย จ.สมุทรสงคราม ทำให้เครือข่ายประชาคมเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ว่าต้องลงมือทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเองโดยบอกว่า “การมาศึกษาดูงานครั้งนี้คิดว่าจะมาหาวิธีการไปทำงาน แต่พอมาฟังแล้ว เราต้องไปลงมือทำเอง การทำงานพัฒนาทำงานครั้งเดียวต้องให้ได้ 7-8 วัตถุประสงค์ แต่กระบวนการงานวิจัยเราต้องไม่มก เราต้องไม่แบกทุกขัชุมชน กระบวนการงานวิจัยจะคลี่ทุกขัชุมชนให้คนในชุมชนเห็นความซับซ้อนด้วยตนเอง หาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง ต้องเอาหัวใจมาก่อน ความสัมพันธ์ต้องมาก่อน แล้วลงมือปฏิบัติความรู้ค่อยตามมา ที่ผ่านมาแนวทางแก้ปัญหาจะเป็นแนวทางเรา ไม่ใช่แนวทางของชาวบ้าน” แกนนำเครือข่ายเกษตรบอกว่า การเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา อย่างตนเองจะเข้าใจการทำข้าวปลอดสารพิษได้ ก็ต้องลงมือทำนาเอง ส่วนการเข้าถึงเป็นการสร้างความสัมพันธ์ เข้าถึงคนที่เป็นเจ้าของปัญหา ซึ่งอาจจะไม่ใช่เฉพาะผู้นำทางการที่เคยประสานด้วย แล้ววิเคราะห์แต่ละคน สร้างการเรียนรู้มีความเข้าใจ เมื่อเขาเข้าใจก็จะไปดึงคนเข้ามาาร่วมเอง

การศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยและพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานจังหวัดสมุทรสงคราม ได้สร้างความเข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น กระตุ้นให้เจ้าหน้าที่หน่วยงานและเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยอยากรับกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น มาใช้ในการทำงานกับชาวบ้านในภารกิจของตนเอง พี่เลี้ยงจึงต้องหนุนเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือทำจริงต่อไป

บทที่ 6

สรุป วิเคราะห์ ผลการดำเนินงาน

จากการที่มีคนอพยพจากหลากหลายพื้นที่หลากหลายวัฒนธรรม เพื่อมาเปิดที่ดินทำกินในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ หลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำทับเสลาเสร็จ มีคนจากหลายพื้นที่เข้ามาหาปลาในอ่างเก็บน้ำทับเสลาและเลี้ยงสัตว์ ต่อมาก็เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่เช่นกัน การตั้งบ้านเรือนชุมชนที่มาจากภาคกลางจะอยู่ในพื้นที่ทำกินหรือตามกลุ่มเครือญาติ ส่วนชุมชนภาคอีสานจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มบ้านงานวัฒนธรรมประเพณี ชาวบ้านไปร่วมงานบุญทั่วไปที่วัดเช่นการทำบุญเข้าพรรษา ออกพรรษา สงกรานต์ เป็นต้น ส่วนชุมชนอีสานก็จะมีงานบุญประเพณีตามฮีตสิบสอง บางหมู่บ้านมีวัดและสำนักสงฆ์ถึง 3 แห่ง การรวมตัวของคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่มีหน่วยงานหรือองค์กรเอกชนเข้ามาสนับสนุน การรวมตัวของคนในชุมชนที่ยังคงมีกิจกรรมต่อเนื่องคือ เครือข่ายป่าชุมชนที่มีการดูแลรักษาป่า ป้องกันและควบคุมไฟป่าในพื้นที่ป่าชุมชน 6 กลุ่มป่า

ถึงแม้ว่าจังหวัดอุทัยธานีได้ทำแผนพัฒนาพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งระยะ 5 ปีครั้งที่ 1 ในปี 2540-2544 และครั้งที่ 2 ในปี 2545-2549 แต่การดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่เป็นไปตามนโยบายกระทรวง ทบวง กรม ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ตามโครงการพัฒนาชนบทแก่หมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่แนวเขตกันชนเป็นจำนวนมาก ขาดเป้าหมายร่วมในการแก้ปัญหาและป้องกันการบุกรุกทำลายป่า ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และพื้นที่แนวเขตกันชน กล่าวคือ มีการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการให้สินเชื่อแก่ราษฎรในหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นปัจจัยกระตุ้นให้มีการบุกรุกขยายพื้นที่มากยิ่งขึ้น (เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์งานวิจัยเชิงพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งจังหวัดอุทัยธานี : สำนักงานจังหวัดอุทัยธานี) ขาดการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทพื้นที่และใช้ข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนขาดการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา การพัฒนาในพื้นที่จึงขาดความต่อเนื่อง

การดำเนินงานโครงการปี 2554 มีเป้าประสงค์คือ 1) ได้องค์ความรู้การสนับสนุนชุมชน หน่วยงาน และองค์กร ในการร่วมศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 2) ได้ความรู้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร ให้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงในการกิจของตนเอง 3) ได้ความรู้การหนุนเสริมเครือข่ายภาคประชาสังคมให้เป็นกลไกการขับเคลื่อน และ ติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง 4) ได้แนวทางการบริหารจัดการและการติดตามสนับสนุนโครงการให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กร เรียนรู้ใช้กระบวนการ

งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ติดป่า และเขตกันชนห้วยขาแข้งร่วมกัน ได้ผลการดำเนินงานดังนี้คือ

6.1 ความรู้การสนับสนุนชุมชน หน่วยงานและองค์กร ในการร่วมศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง เนื่องจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งมีคุณค่าความสำคัญ จึงเป็นที่สนใจของหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงาน องค์กร สื่อมวลชนและประชาชนทั่วไป การดำเนินงานในพื้นที่ที่หน่วยงานจึงยึดภารกิจตามกฎหมายกำหนด แต่ละหน่วยงานในพื้นที่ ดำเนินการตามนโยบาย ขาดการประสานเชื่อมโยงกัน ทั้งต่างกระทรวง และกระทรวงเดียวกัน อย่างเช่นกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน่วยป้องกันรักษาป่าที่อน.8 สถานีควบคุมไฟป่าฯ หน่วยจัดการต้นน้ำสะแกกรัง สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าฯ ศูนย์ประสานการจัดการฯ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ เป็นต้น หลังจากที่พี่เลี้ยงได้หนุนเสริมให้แกนนำชุมชน และหน่วยงานร่วมแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น แล้วพัฒนาโจทย์วิจัยและโครงการร่วมกัน คือโครงการ แนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ อย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน ท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานกับหน่วยงานและหน่วยงานกับชุมชน 2) เพื่อให้หน่วยงาน อบต.ระบำและชุมชนร่วมเรียนรู้บริบท สถานการณ์และทุนในชุมชน 3) เพื่อให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ปัญหา ตระหนักในปัญหาและคุณค่าของทรัพยากร 4) เพื่อหาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานและองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ โดยมี ประเด็นการศึกษา คือ ศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง(ป่าชุมชน ป่าสงวนฯ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ) ศึกษาผลกระทบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง(ป่าชุมชน/หน่วยงาน) และศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าทั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ป่าชุมชนและป่าสงวนแห่งชาติ

จากการที่ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งเกี่ยวกับการเก็บหาของป่ามาก่อน ดังนั้นเพื่อหาแนวทางการเก็บข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำในประเด็นการศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่า พี่เลี้ยงจึงหนุนเสริมให้หน่วยงานและชุมชนเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่าร่วมกัน

จากข้อมูลที่บ้านในพื้นทีเล่าว่า ในปี พ.ศ.2529 ได้มี พระราชกฤษฎีกายายเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งในท้องที่ตำบลระบำ ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก ตำบลทองหลาง อำเภอน้ำขุ่น และตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ต่อมาในวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2535 ได้มีการประกาศผนวก

พื้นที่เพิ่มเติมอีกครั้ง ในส่วนตอนเหนือและฝั่งตะวันออก หน่วยงานราชการได้อพยพชาวบ้านจากเขารวก ขั้วไก่อ๊ว หนองกระทุ่ม และโป่งช้างเผือก จัดสรรที่ดินทำกินให้ที่บ้านอ่างห้วยดงและบ้านทรัพย์สมบูรณ์ ชาวบ้านก็ยังเข้าไปเก็บหาของป่าในพื้นที่ แต่ปริมาณไม่มาก ต่อมา มีการซื้อขายของป่ากันมากขึ้น เป็น รายได้ของทั้งคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ เช่นในตำบลอื่นของอำเภอลานสักและ ตำบลชุมตาบง อำเภอ แม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ จึงมีการเก็บหาของป่ากันมากขึ้นโดยเฉพาะหน่อไม้และเห็ดโคน เพื่อให้ชาวบ้าน รู้แนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หน่วยงานราชการจึงได้กันรั้วลวดหนาม

เมื่อมีพ่อค้าแม่ค้ามารับซื้อทั้งหน่อไม้และเห็ดโคน จึงมีการเก็บหาของป่าเพิ่มมากขึ้นและหาอย่าง ผิดวิธีทำให้ปริมาณของป่าในเขตกันชนลดน้อยลง ประกอบกับพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติถูกเปิดเป็นพื้นที่ทำ กินและการที่บริษัทไม้อัดไทยหมดสัมปทานในพื้นที่สวนป่าระบำ ตัดไม้และอนุญาตให้ชาวบ้านปลูก ข้าวโพด ทำให้พื้นที่ป่าที่เก็บหาเห็ดโคนลดน้อยลง ชาวบ้านจึงเข้าไปเก็บหาของป่าในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยขาแข้งในปริมาณมากและผิดวิธี เมื่อรอบๆนอกมีปริมาณลดลงชาวบ้านก็เข้าไปลึกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เจ้าหน้าที่มีน้อยพื้นที่กว้างจึงไม่สามารถผลักดันคนที่เข้าไปเก็บหาของป่าลึกที่มีการพักแรมในพื้นที่ ให้ ออกมาได้ นอกจากลาดตระเวนพบ จึงเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่าห้วยขาแข้ง ในปี 2552 เจ้าหน้าที่ ประกาศห้ามชาวบ้านไม่นำรถจักรยานยนต์เข้าไปเก็บหาของป่าในรั้วลวดหนามของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าห้วยขาแข้ง เกิดความขัดแย้งปิดถนนของชาวบ้าน

จากการเก็บหาของป่าในปี 2554 พบว่าเห็ดโคนมีปริมาณลดลง แต่ยังมีคนจำนวนมากเข้าไปเก็บ หาเห็ดโคนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ส่วนใหญ่เป็นคนนอกพื้นที่ ทั้งในอำเภอลานสักและ ตำบลชุมตาบง อำเภอแม่เป็น จังหวัดนครสวรรค์ มีบางกลุ่มรู้เส้นทางเข้าไปเก็บเห็ดโคนลึกถึงสถานีวิจัย สัตว์ป่าเขานางรำและนอนพักแรมในป่า

หลังจากร่วมเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่า ได้สร้างความคุ้นเคย ความเข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ หน่วยงานกับแกนนำชุมชน ส่วนชาวบ้านที่ไปเก็บหาของป่ายังไม่เข้าใจ ไม่มีความไว้วางใจให้ความร่วมมือ น้อย จากการที่สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ มีเหตุปัจจัยเกี่ยวข้องมากมายและมีความซับซ้อน การ พัฒนาโครงการแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งตำบลระบำ อย่าง ยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน ท้องถิ่น จึงยังไม่สามารถดำเนินการต่อได้ในขณะนี้

จากการที่พี่เลี้ยงได้พาเจ้าหน้าที่และแกนนำเครือข่ายไปศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่นกับนักวิจัยโครงการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ อ่างเก็บน้ำห้วยสงสัย โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.เขากระปุก อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี นักวิจัยวิจัยแพรทนามแดง และพี่เลี้ยง

ศูนย์ประสานงานวิจัย จ.สมุทรสงคราม ทำให้เจ้าหน้าที่ เข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ว่าเป็นเครื่องมือฝึกคน สร้างคนให้มีจิตสำนึกในเรื่องของส่วนรวม และดึงคนในชุมชนมาร่วมกันได้ โดยมีกระบวนการหาข้อมูลความรู้ และใช้ข้อมูลความรู้ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน เมื่อสรุปบทเรียนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เจ้าหน้าที่หน่วยงานได้ เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านประสบการณ์ของนักวิจัยและพี่เลี้ยงจ.สมุทรสงคราม ได้ทบทวนตนเองว่าการเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือ ต้องลงมือทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง สร้างความเชื่อถือให้ชาวบ้าน จะทำได้ที่สำคัญใจต้องมาก่อน เปิดใจและจริงใจในการแก้ปัญหา เจ้าหน้าที่มีความสนใจอยากใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน พี่เลี้ยงจึงเลือกพื้นที่ที่ชุมชนและหน่วยงานมีความพร้อม เพื่อพัฒนาโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานในการแก้ปัญหาของชุมชนต่อไป

6.2 ความรู้การหนุนเสริมเครือข่ายภาคประชาสังคมให้เป็นกลไกการขับเคลื่อนและติดตามสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานีให้มีประสิทธิภาพต่อเนื่อง พี่เลี้ยงได้หนุนเสริมให้เครือข่ายเชิงประเด็นได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากเวทีสัญจรแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยในพื้นที่ เกิดความร่วมมือของเครือข่ายขับเคลื่อนและสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดอุทัยธานี เช่น เครือข่ายเด็กเยาวชนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปบทเรียน นำไปสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กเยาวชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โรงเรียน และหน่วยงาน และเครือข่ายเกษตรหนุนเสริมโครงการการจัดการปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ อย่างมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านจัน เป็นต้น ซึ่งแกนนำเครือข่ายสนใจเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและใช้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการแก้ปัญหาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ส่วนใหญ่งานพัฒนาของเครือข่ายเชิงประเด็น แกนนำไม่เคยชินกับการสร้างและใช้ข้อมูลความรู้ การแลกเปลี่ยนกับนักวิจัยในพื้นที่ และศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัยและพี่เลี้ยงนอกพื้นที่ เป็นการจุดประกายและกระตุ้นให้แกนนำเครือข่ายได้ทบทวนตนเอง เช่น"แนวทางการแก้ปัญหาที่ผ่านมาเป็นแนวทางเรา ไม่ใช่แนวทางชาวบ้าน"หรือการทำงานพัฒนาต้องการความสำเร็จหลายๆอย่าง เป็นต้น ดังนั้นการหนุนเสริมแกนนำเครือข่ายภาคประชาสังคมในการปรับวิธีคิดและกระบวนการทำงาน จึงเป็นการเรียนรู้ผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จากการปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นแผนงานที่พี่เลี้ยงต้องหนุนเสริมต่อไป

6.3 แนวทางการบริหารจัดการและการติดตามสนับสนุนโครงการให้เจ้าหน้าที่หน่วยงาน องค์กรเรียนรู้ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ติดป่า และเขตกันชนห้วยขาแข้ง ร่วมกัน การประสานเครือข่ายวิชาการมาเติมความรู้เกี่ยวกับดิน ได้หนุนเสริมนักวิจัยโครงการการจัดการ

ปัญหาที่ดินที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนบ้านจัน และนำไปสู่การพัฒนาโครงการการจัดการที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่เขาดินเหล็กไฟอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงาน

การหนุนเสริมการทำงานตามภารกิจของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่หน่วยงาน อย่างเช่นสถานีพัฒนาส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง มีข้าราชการน้อยผู้ปฏิบัติส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างถึงแม้จะมีการอบรมการทำงาน แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาโครงการ ที่เลี้ยงได้หนุนเสริมให้ทีมวิจัยทั้งข้าราชการและลูกจ้างได้ทบทวนรู้และเข้าใจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ พันธกิจขององค์กรร่วมกัน และรับบทบาทหน้าที่ของตนเอง หนุนเสริมให้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม โดยการสร้างความเข้าใจไปพร้อมๆกัน ด้วยกระบวนการเรียนรู้ก่อนทำ ระหว่างทำ และหลังทำกิจกรรม โดยการพูดคุย แลกเปลี่ยนและสรุปบทเรียน ได้เห็นศักยภาพของลูกจ้างหลายคน เช่นมีความสามารถในการสรุปบันทึกข้อมูล การผลิตสื่อและนำเสนอ การจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้เด็กเยาวชน แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ ให้ผู้ปฏิบัติได้เห็นความเชื่อมโยงกับเป้าหมายวัตถุประสงค์องค์กร คือการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นในการดูแลรักษาป่าห้วยขาแข้ง ที่เลี้ยงต้องหนุนเสริมข้าราชการคือหัวหน้าหน่วยงานและผู้ช่วยให้เรียนรู้การนำกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นไปใช้ในองค์กร

จากการที่ได้หนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่ หน่วยงาน ได้เรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องมือในการหนุนเสริมพันธกิจของหน่วยงาน เรียนรู้การทำงานกับชุมชน เพื่อหนุนเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในพื้นที่ ด้วยการเติมกระบวนการและเครื่องมือในการทำงานกับชุมชน เช่นการศึกษาชุมชน /วิเคราะห์ชุมชน ด้วยการทำผังวาดทรัพยากร ผังวาดชุมชน ปฏิทินการผลิตเส้นประวัติศาสตร์ ทำให้เจ้าหน้าที่สถานีพัฒนาและเกษตรตำบลหนองจอก ได้เรียนรู้การทำงานกับชุมชน เรียนรู้วิถีชุมชนและการใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหาของชุมชนผ่านการปฏิบัติเป็นระยะๆ ส่วนความรู้ เกี่ยวกับระบบนิเวศและคุณค่าความสำคัญของผืนป่าห้วยขาแข้งหรือความรู้เกี่ยวกับดิน ได้ประสานเชิญนักวิชาการมาเติมความรู้

การเติมกระบวนการถอดบทเรียน เพื่อนำความรู้ในการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานและองค์กรที่เคยทำงานจัดการเรียนรู้ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ให้ทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งให้กับเด็กเยาวชน และความรู้ในการจัดการปัญหาที่ดินในพื้นที่ของคนในชุมชน เช่นนำข้อมูลความรู้การป้องกันและควบคุมไฟไหม้ไร่อ้อยในฤดูเก็บเกี่ยวของกลุ่มเขาโล้น บ้านจัน ตำบลหนองจอกมาใช้ในการควบคุมและป้องกันไฟไหม้ไร่อ้อยอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถบรรเทาความเสียหาย ในระดับที่พอใจและยอมรับได้ของคนในชุมชน

เนื่องจากมีความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกับชุมชน ในเบื้องต้นจึงหนุนเสริมให้ทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง หน่วยรักษาป่าที่อน.8 สถานีควบคุมไฟป่า สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าและแกนนำชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ร่วมเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่า รับฟังแลกเปลี่ยนสถานการณ์และข้อเสนอกับคนในชุมชน สรุป วิเคราะห์ข้อมูลแลกเปลี่ยนกับแกนนำชุมชน และหน่วยงาน เพื่อทำร่างเอกสาร/ร่างข้อเสนอ นโยบายสาธารณะการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้ง และจัดเวทีสมัชชาสุขภาพรับฟังความคิดเห็นต่อร่างเอกสาร/ร่างข้อเสนอ เพื่อหาฉันทามติต่อข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกัน ส่วนแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วมนั้น ทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานและแกนนำชุมชนต้องเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นต่อไป

จากเดิมจังหวัดอุทัยธานีมีสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเป็นภูเขา และเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ โดยเฉพาะในอำเภอบ้านไร่ ลานสัก ห้วยคต ทั้งคนในจังหวัดอุทัยธานีและคนจากหลากหลายจังหวัดเข้ามาเปิดพื้นที่ทำกินในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ ปัจจุบันที่ดินทำกินของชาวบ้านส่วนใหญ่ได้รับเอกสารสิทธิสปก. 4-01 แต่ก็อยู่ติดกับพื้นที่ป่าสงวนฯ หรือที่ดินทำกินบางพื้นที่ยังเป็นป่าสงวนฯ เจ้าหน้าที่หน่วยงานและคนในชุมชนก็มีความคิดที่แตกต่างกัน คือเจ้าหน้าที่มีความคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามบทบาทหน้าที่ ส่วนคนในชุมชนมีความคิดในการใช้ประโยชน์ ถึงจะมีคนกลุ่มหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าเช่นกรรมการป่าชุมชน แต่การขยายแนวคิดการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนยังทำได้น้อย

จากการที่สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง มีเหตุปัจจัยเกี่ยวข้องมากมายและมีความซับซ้อน เมื่อทำงานไประยะหนึ่ง ก็มีความเข้าใจเพิ่มขึ้น เห็นมิติที่เป็นสาเหตุของความขัดแย้งชัดเจน ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติ คือทำไปเรียนรู้ไป พี่เลี้ยงจึงหนุนเสริมให้ทั้งแกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงาน และเครือข่ายประชาคมเมืองอุทัยได้ร่วมเรียนรู้การทำงานพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น

การหนุนเสริมให้เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ได้เรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จึงเป็นการเติมกระบวนการหรือเครื่องมือให้เจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้การทำงานกับชุมชน และให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การทำงานอย่างมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ ด้วยการเก็บข้อมูล สร้างความรู้ด้วยการใช้ความรู้ที่มีในพื้นที่ โดยมีความรู้ทางวิชาการเข้ามาเติมให้เกิดความเข้าใจ เห็นความสัมพันธ์

เชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ อย่างเช่นสภาพป่าห้วยขาแข้งกับที่ดินทำกินในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง หรือการจัดการที่ดินที่เหมาะสมในพื้นที่ลาดเทติดป่าต้นน้ำ เป็นต้น

เนื่องจากในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งมีกลุ่มคนจากหลากหลายพื้นที่หลากหลายวัฒนธรรมมาอยู่ร่วมกัน มีหลายหน่วยงานทำงานพัฒนาในพื้นที่ จึงต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีพื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และการเมือง โดยใช้ข้อมูลเชิงระบบ เป็น "พื้นที่" ให้ภาคราชการและประชาชนได้มาทำความเข้าใจกับสถานการณ์ร่วมกัน หาทางเลือกร่วมกัน และตัดสินใจปฏิบัติการในแนวทางที่เหมาะสมกับหลายๆ ฝ่าย ดังนั้นการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน จึงอาจจะนำรูปแบบของงานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่แบบABC มาปรับใช้ในการทำงานร่วมกันของหลายฝ่ายในพื้นที่

ภาคผนวก

เอกสารอ้างอิง

วิจารณ์ พานิช : สถานภาพชุมชนท้องถิ่น และการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง
การประชุมประจำปี ครั้งที่ 1 "การวิจัยเพื่อท้องถิ่น" วันที่ 24 เมษายน 2543 โรงแรมเชียงใหม่ออกคิด จังหวัด
เชียงใหม่

วิจารณ์ พานิช : การพัฒนาโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง GotoKnow KMI Thailand

สุธีระ ประเสริฐสรรพ : งานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่แบบABC ความเข้าใจเรื่องพื้นที่และเครื่องมือ ระบบ
และกลไกขับเคลื่อน :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย,2552.

วิจารณ์ พานิช:550403, ชีวิตที่พอเพียง, chaordic,CAS, เคออร์ดิค, องค์การเคออร์ดิค ๘ มี.ค.๕๕

สุทธิและคณะ: โครงการวิจัยแนวทางการป้องกันไฟฟ้า ป่าชุมชนเขานินเหล็กไฟ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก
จังหวัดอุทัยธานี ,2552

วิไลวรรณ จันทรพิ้ว :บริบทพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง :ศูนย์ประสานงานประชาคมเมืองอุทัย,2553

ตารางกิจกรรมพัฒนา/ติดตามหนุนเสริม

ตารางการพัฒนาโครงการพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง

ว/ด/ป	กิจกรรม /สถานที่	รายละเอียดกิจกรรม	ผลการดำเนินกิจกรรม
20 เม.ย.54	การเข้าร่วมประชุม คณะกรรมการที่ปรึกษาเขต รักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (PAC) ณ วิทยาลัยชุมชน อำเภอบ้านไร่	- เสนอกระบวนการ เอกสารข้อมูล เอกสาร หลักและมตินโยบายสาธารณะการ จัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้งให้กับคณะกรรมการที่ปรึกษา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง - ร่วมกำหนดแผนยุทธศาสตร์การ ดำเนินงาน	- คณะกรรมการที่ปรึกษาเขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง (PAC) กำหนดยุทธศาสตร์การวิจัย ในแผน ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน
3 พ.ค.54	ประชุมแลกเปลี่ยน สถานการณ์ในพื้นที่ กับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในที่ ประชุมอำเภอลานสัก ณ ที่ว่า การอำเภอลานสัก	- นำเสนอข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่ ในที่ ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอลานสัก และหัวหน้าหน่วยงาน - ชี้แจงเรื่องการลงพื้นที่ของแกนนำชุมชน และหน่วยงาน	-
12 พ.ค.54	ลงพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ เขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าห้วย ขาแข้ง ต.ระบำ อ.ลานสัก และหน่วยพิทักษ์ป่าซับป่า พลู ต.ป่าอ้อ อ.ลานสัก	- แลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่เขตกัน ชนห้วยขาแข้ง กับเจ้าหน้าที่และ นักวิชาการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ - แลกเปลี่ยนโครงการวิจัยในพื้นที่คือ โครงการแนวทางป้องกันไฟป่าป่าชุมชน เขานินเหล็กไฟอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน	- จากการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ใน พื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง - นักวิชาการและเจ้าหน้าที่เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าสนใจ การแก้ปัญหาอย่าง มีส่วนร่วมของชุมชน - กำหนดวันพูดคุยแลกเปลี่ยนกับ หน่วยงาน แกนนำชุมชนและอบต. ระบำเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและ ค้นหาทีมวิจัย
16 พ.ค.54	เชิญแกนนำชุมชนรอบผืนป่า ร่วมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ และสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ อบต.ระบำ อ.ลานสัก	- นำเสนอสื่อสารคดีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ให้แกนนำชุมชนแลกเปลี่ยน - แลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ และ ข้อมูลที่ได้จากเวทีพัฒนานโยบาย สาธารณะในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง อย่างมีส่วนร่วม	- แกนนำเห็นประเด็นปัญหาในพื้นที่ - แกนนำชุมชนสนใจ การใช้กระบวนการ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นแก้ปัญหาในพื้นที่

19 พ.ค.54	นำเสนอแลกเปลี่ยน สถานการณ์ในพื้นที่กับ นายอำเภอ ณ ที่ว่าการ อำเภอลานสัก อ.ลานสัก	-พูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ เขตกันชนและข้อมูลที่ได้จากเวทีพัฒนา นโยบายสาธารณะในพื้นที่เขตกันชนห้วย ขาแข้งอย่างมีส่วนร่วม -แลกเปลี่ยนกระบวนการงานวิจัยเพื่อ ท้องถิ่น	-นายอำเภอแลกเปลี่ยนข้อมูล เรื่อง การใช้ประโยชน์จากป่าและแนว ทางการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ เขตกันชนของหน่วยงานอำเภอ -นายอำเภอสนใจมอบหมายให้ ปลัดอำเภอเข้าร่วมเวที
20 พ.ค.54	เวทีพัฒนาโครงการวิจัยเขต กันชนห้วยขาแข้ง ณ ห้อง ประชุมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง ต.ระบำ อ.ลานสัก	การแนะนำตัว/การทำความรู้จัก สกว.ฝ่าย วิจัยเพื่อท้องถิ่น -ชมวีซีดี แพรกหนามแดง แลกเปลี่ยนกับ เจ้าหน้าที่ ชุมชน ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับการ ใช้กระบวนการงานวิจัยแก้ปัญหาในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจ -การแลกเปลี่ยนของงานวิจัยโครงการเขา หินเหล็กไฟ -แลกเปลี่ยนวัตถุประสงค์ / ผู้เข้าร่วม โครงการที่มวิจัย และ การพัฒนาโครงการ ครั้งต่อไป	หลังจากการที่ชุมชน เจ้าหน้าที่ ผู้นำ ชุมชนได้ดูวีซีดีแพรกหนามแดงแล้ว สนใจอยากนำงานวิจัยมาแก้ปัญหาใน พื้นที่ตัวเอง โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากป่า -ได้วัตถุประสงค์ -ผู้ร่วมทีมวิจัยมีเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน อบต. มูลนิธิสืบ ปลาต เขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าฯ หน่วย อน.8 -ชุมชน โป่งสามสิบ บึงเจริญ อ่างห้วยดง ห้วยวัง คีร์วงศ์ เขาเขียว ไผ่งาม
2 มิ.ย. 54	ร่วมประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต.ระบำ ณ ที่ว่าการอำเภอ ลานสัก ต.ระบำ อ.ลานสัก	-นำเสนอร่างเอกสาร/ข้อเสนอ ประเด็น การจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้ง - ขอความร่วมมือในการจัดเวทีรับฟัง ความคิดเห็นต่อร่างเอกสาร/ข้อเสนอใน แต่ละหมู่บ้าน	-ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน รับไปชี้แจงในที่ ประชุมหมู่บ้าน -นัดวันเวลาเวทีรับฟังความคิดเห็น ของแต่ละพื้นที่
8 มิ.ย.54	เวทีรับฟังความคิดเห็น เอกสารข้อเสนอเพิ่มเติมร่าง มติ นโยบายสาธารณะ ณ ศาลากลางหมู่บ้าน ม18 บ้านเขาไม้พล ต.ระบำ อ.ลานสัก	นำเสนอเอกสารร่างข้อเสนอให้กับ ชาวบ้านและรับฟังความคิดเห็น ว่ามี ข้อคิดเห็นอย่างไรกับร่างเอกสาร/ข้อเสนอ เพื่อนำร่างข้อเสนอ เป็นนโยบาย สาธารณะของตำบลระบำ	ชาวบ้านแลกเปลี่ยนร่างเอกสาร/ ข้อเสนอ เห็นด้วยต่อข้อเสนอ แต่มี เพิ่มเติมว่าอยากให้นำพันธุ์ผักพื้นบ้าน เช่น ต้นสลิด แคนา อินูณ ไผ่รวก สมอ มะขามป้อม ปลูกในพื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่สาธารณะของชุมชน

8 มิ.ย.54	เวทีรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอเพิ่มเติมร่างมติ นโยบายสาธารณะ ณ ศาลา กลางหมู่บ้าน ม.15 บ้านศรี วงศ์ ต.ระบำ อ.ลานสัก	นำเสนอเอกสารร่างข้อเสนอให้กับ ชาวบ้านและรับฟังความคิดเห็น ว่ามี ข้อคิดเห็นอย่างไรกับร่างเอกสาร/ข้อเสนอ เพื่อนำร่างข้อเสนอ เป็นนโยบาย สาธารณะของตำบลระบำ	-ชาวบ้านแลกเปลี่ยนร่างเอกสาร/ ข้อเสนอ เห็นด้วยต่อข้อเสนอ แต่มี เพิ่มเติมว่าการเข้าเก็บหาเห็ดโคน ห้ามพกเสียม -ชุมชนอยากเห็นเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายเข้า ร่วมประชุมชี้แจงผลการดูแลรักษาป่า ให้เกิดประโยชน์
9 มิ.ย. 54	เวทีรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอ เพิ่มเติมร่างมติ นโยบาย สาธารณะ ณ ศาลากลาง หมู่บ้าน ม.9 บ้านบึงเจริญ ต.ระบำ อ.ลานสัก	นำเสนอเอกสารร่างข้อเสนอให้กับ ชาวบ้านและรับฟังความคิดเห็น ว่ามี ข้อคิดเห็นอย่างไรกับร่างเอกสาร/ข้อเสนอ เพื่อนำร่างข้อเสนอ เป็นนโยบาย สาธารณะของตำบลระบำ	- ชาวบ้านรับทราบ ส่วนมากเห็นด้วย กับข้อเสนอและมีข้อเสนอเพิ่มเติม -อยากให้เจ้าหน้าที่จากภาครัฐเข้ามา คุยกับชาวบ้านมาฟังชาวบ้านบ้างมา แก้ไขปัญหาร่วมกัน -ชาวบ้านเสนอให้ทำรั้วป้องกันถ้าปลูก ผักพืชกินได้เพราะมีสัตว์เข้ามากิน ส่วนมากจะเป็นวัว อยากให้ทำเป็นตัวอย่างเป็นแปลง ทดลองไม่ต้องทำพื้นที่มากและสวน นั้นต้องมีพืชผักทุกอย่างที่กินได้
9 มิ.ย. 54	เวทีแลกเปลี่ยนสถานการณ์ใน พื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ณ ห้องประชุมเขตรักษาพันธุ์ สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ต.ระบำ อ.ลานสัก	-การแนะนำตัวทำความรู้จัก/ชี้แจง วัตถุประสงค์การพูดคุยแลกเปลี่ยน -แลกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่ -การแลกเปลี่ยนสถานการณ์เก็บหาของ ป่าในพื้นที่ -การวางแผน/วัตถุประสงค์ในการ ทำงานร่วมกัน	-จากการแลกเปลี่ยนสถานการณ์ใน พื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง เจ้าหน้าที่ ว่าตอนนีเริ่มมี การเข้ามาหาหน่อไม้ มี พ่อค้าเข้ามาและเกิดการขัดแย้ง ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ -ได้ข้อเสนอให้มีการปิดป่าให้ตรงกัน ของทั้งป่าชุมชนละป่าสงวน -ให้มีการพูดคุยกัน ถ้ามีระเบียบอะไร ก็ขอให้เจ้าหน้าที่แจ้งให้ชุมชนได้ทราบ -ให้มีการทำความเข้าใจร่วมกัน เกี่ยวกับข้อมูลการหาของป่า ให้มีการวางแผนร่วมกัน

11มิ.ย.54	เข้าร่วมแลกเปลี่ยน สถานการณ์ในพื้นที่เขตกัน ชนกับนายกสภา ศ.น.พ. วิจารณ์ พานิช และรอง อธิการบดี มหาวิทยาลัย มหิดล ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ ป่าห้วยขาแข้ง ต.ระบำ	-นำเสนอสถานการณ์ในพื้นที่เขตกันชน -แลกเปลี่ยนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่	-มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขต นครสวรรค์ มีแนวคิดที่จะให้พื้นที่เขต กันชนห้วยขาแข้งเป็นแหล่งเรียนรู้ของ นักศึกษาและเป็นพื้นที่วิจัยของ อาจารย์และนักศึกษา
13มิ.ย.54	เวทีรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอ เพิ่มเติมร่างมติ นโยบาย สาธารณะ ณ ศาลากลาง หมู่บ้าน ม.10 บ้านไผ่งาม ต. ระบำ อ.ลานสัก	การแนะนำเอกสารร่างข้อเสนอให้กับ ชาวบ้านเขาไผ่งามโดยการรับฟังความ คิดเห็นกับชาวบ้านเพิ่มเติมว่าคิดอย่างไร กับข้อเสนอในร่างมติ 13 ข้อ เพื่อขอความ คิดเห็นว่าดีหรือไม่ดีจากนั้นก็ขอความ คิดเห็นเพิ่มเติมโดยเสนอให้เป็นนโยบาย ของตำบลระบำ	-จากการที่อธิบายร่างข้อจาก สถานการณ์ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขา แข้งให้ชาวบ้านรับทราบถึงสถานการณ์ ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งแล้ว ชาวบ้านเห็นด้วยกับร่างมติแต่มี ข้อเสนอเพิ่มเติม -ชาวบ้านอยากให้คนที่เข้าไปหาของ ป่าชุมชนนำของที่หามาให้เจ้าหน้าที่ที่ ดูแลป่าดูไม่ใช่หลบหรือแอบนำไปทาง อื่น -ชาวบ้านอยากได้วิทยุสื่อสารจะได้ วางไว้ตามจุดเจ้าหน้าที่กับชาวบ้าน -อยากให้เจ้าหน้าที่เข้าไปดูเขา ผักหวานว่ามันเสื่อมโทรม แต่ไม่ได้มี คนเข้าไปปลูกซึ่งเขาภูนั้นเป็นป่า ชุมชนแต่พื้นแนวรั้วของเขต -ชาวบ้านไผ่งามต้องการจะเสนอปลูก ไผ่รวก
16มิ.ย.54	เวทีพัฒนาจิตวิทยวิจัยพื้นที่เขต กันชนห้วยขาแข้ง ณ ห้อง ประชุมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง ต.ระบำ อ.ลานสัก	-แกนนำชุมชนนำเสนอสถานการณ์ ปัญหาในการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า ในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง -ฝ่ายวิชาการของเขตอธิบายผลกระทบ ของการเก็บหาของป่า -อบต.ระบำและปลัดอำเภอแลกเปลี่ยน แนวทางการแก้ปัญหาของหน่วยงาน - คุณยุทธภักดิ์ ช่วย วิเคราะห์ ให้ทีมวิจัย	-มีคนภายนอกเข้ามาใช้ทรัพยากรมาก ขึ้นทั้งเรื่องของปัญหาเรื่องของขยะ เรื่องของทรัพยากรเสื่อมโทรม -ได้การเก็บหาของป่าในปริมาณมาก ลึกเข้าไปในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเป็น ประเด็นปัญหาร่วม -ได้วัตถุประสงค์คือ 1)ศึกษาทั้ง ผลกระทบและปัจจัยการใช้ประโยชน์

		ชัดเจนในประเด็นปัญหา และ เชื่อมโยง -และชวนแลกเปลี่ยนวัตถุประสงค์ -หาคนเข้าร่วมทีมทำงาน	2)ศึกษาและหาแนวทางการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน 3)ศึกษาเพื่อที่จะได้รูปแบบได้มาตรการ ได้นโยบายร่วมกัน -ได้คณะทำงาน ประกอบด้วย/ชุมชน/องค์กร / หน่วยงาน
20 ก.ค. 54	เวทีพัฒนาโครงการพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ณ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ อน.8 บ้าน กม 53 ต.ระบำ อ.ลานสัก	-ชม VCD สารคดีงานวิจัย 10 ปีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น -แลกเปลี่ยนหลังจากชม VCD -สรุปถึงโจทย์วิจัยวัตถุประสงค์/เป้าหมายโครงการที่ผ่านมา -พี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานฯจ.อุตรดิตถ์ชวนแลกเปลี่ยน สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่และคำถามที่ต้องการหาคำตอบร่วมกัน	-หลังจากแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ คำถามที่อยากหาคำตอบร่วมกัน คือ 1)ปัจจุบันมันมีผลกระทบการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างไร มันมีสาเหตุมีที่มาจากอะไรบ้าง มันเกิดการใช้สอยทรัพยากรอย่างไรถึงเกิดผลแบบนี้ 2).มันจะมีวิธีการอย่างไรที่จะให้ป่าอยู่ได้ ธรรมชาติไม่ถูกทำลาย และคนก็สามารถจะดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย 3.)มันมีปัจจัยและสาเหตุอะไรบ้าง ที่ทำให้ทั้งคนในและคนนอกเข้ามาใช้ทรัพยากรในพื้นที่ 4).แนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกันว่าจะจัดการทรัพยากรร่วมกันได้อย่างยั่งยืน และคนก็อยู่ได้มันจะมีทางออกอย่างไร
25 ส.ค. 54	เวทีพัฒนาโครงการพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ณ หน่วยป้องกันรักษาป่าที่ อน.8 บ้าน กม 53 ต.ระบำ อ.ลานสัก	-แลกเปลี่ยนการทบทวนการประชุม วันที่ 20 ก.ค.54 -ทำปฏิทินข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่า -แลกเปลี่ยนขอบเขตการศึกษา -แลกเปลี่ยนกระบวนการเก็บข้อมูลขั้นต้นในเรื่องของการเก็บหาของป่า	ทบทวนโจทย์วิจัย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประเด็นการศึกษา จากการประชุมครั้งที่แล้ว -เห็นข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าในแต่ละช่วงเวลาตามปฏิทิน -ได้ขอบเขตการศึกษา -ที่ประชุมเห็นว่าน่าจะหาแนวทางการเก็บข้อมูลการเก็บหาของป่าร่วมกัน -ทีมร่วมออกแบบกระบวนการเก็บข้อมูลโดยการสร้างทีม ออกแบบการเก็บข้อมูล

2 ก.ย. 54	เวทีแลกเปลี่ยนการเก็บข้อมูล การเก็บหาของป่ากับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต.ระบำ ณ ที่ว่า การอำเภอ ลานสัก	- นำเสนอและแลกเปลี่ยนสถานการณ์ใน พื้นที่ กระบวนการเก็บข้อมูลการเก็บหา ของป่า - ขอความร่วมมือ กำนันผู้ใหญ่บ้านชี้แจง เรื่องการเก็บหาของป่าในที่ประชุม หมู่บ้าน	- กำหนดผู้ใหญ่บ้านเสนอจุดเก็บข้อมูล การเก็บหาของป่า - แต่ละหมู่ในเขตกันชน มีแกนนำร่วม เก็บหาของป่ากับเจ้าหน้าที่
5 ก.ย. 54	เตรียมทีมลงพื้นที่เก็บข้อมูล ณ หน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ อน.8 ต.ระบำ อ.ลานสัก	- ประชุมเตรียมทีมเก็บข้อมูลการเก็บหา ของป่า ในพื้นที่บ้านเขาเขียว บ้านไผ่งาม บ้านบึงเจริญ หน่วยพิทักษ์ป่าทุ่งแฝก สวนป่าระบำ	- ได้กระบวนการและ ข้อมูลที่ต้องการ ส่วนใหญ่จะเป็นหน่อไม้กับเห็ดโคน - ทีมแต่ละจุดมีความเข้าใจร่วมกัน - นัดวันลงเก็บข้อมูล และสรุปข้อมูล
7 ก.ย. 54	เวทีพัฒนาโครงการพื้นที่เขต กันชนห้วยขาแข้งการเก็บ ข้อมูล ณ หน่วยป้องกัน รักษาป่าที่ อน.8 บ้าน กม 53 ต.ระบำ อ.ลานสัก	- ทบทวนโจทย์วิจัย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประเด็นการศึกษา ขอบเขต การศึกษา จากการประชุมครั้งที่แล้ว - แลกเปลี่ยนขั้นตอนการดำเนินงาน / แผนการดำเนินงาน-	- ปรับความเป็นมาและความสำคัญ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ประเด็น การศึกษาให้สอดคล้องกับโจทย์วิจัย - ได้ขั้นตอนการดำเนินงาน/แผนการ ดำเนินงาน
16 ก.ย. 54	เวทีพัฒนาโครงการพื้นที่เขต กันชนห้วยขาแข้ง ณ หน่วย ป้องกันรักษาป่าที่ อน.8 บ้าน กม 53 ต.ระบำ อ.ลานสัก		โจทย์วิจัย แนวทางการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วน ร่วมของชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นควร เป็นอย่างไร วัตถุประสงค์ 1) เพื่อ สร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานกับ ชุมชน 2) เพื่อให้หน่วยงานอบต.ระบำ และชุมชนร่วมเรียนรู้บริบท สถานการณ์และทุนในชุมชน 3) เพื่อให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้ปัญหา ตระหนักในปัญหาและคุณค่าของ ทรัพยากร 4) เพื่อหาแนวทางการ จัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชน ห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืนโดยการ มีส่วน ร่วมของชุมชน หน่วยงานและองค์การ บริหารส่วนตำบลระบำ

			ประเด็นการศึกษา 1) ศึกษาบริบทพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง จากอดีตจนถึงปัจจุบัน 2) ศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 3) ศึกษาผลกระทบการใช้ประโยชน์จากป่าในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง 4) ศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่า 5) ศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้งอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงาน และ อบต.ระบำ
--	--	--	---

ตารางการพัฒนาโครงการบ้านจัน หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 12 ต.หนองจอก อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี

ว/ด/ปี	กิจกรรม/สถานที่	รายละเอียดกิจกรรม	ผลการดำเนินกิจกรรม
30 เม.ย.54	เวทีแลกเปลี่ยนเพิ่มเติมและปรับโครงการบ้านจัน ณ.บ้านคุณบรรเทา จันทรลอย หมู่ที่ 5 ต.หนองจอก อ.บ้านไร่	- เพิ่มเติมและปรับข้อเสนอโครงการตามข้อเสนอแนะของสกว.ภาค	- ส่งข้อเสนอโครงการบ้านจันให้กับสกว.ภาค ในวันที่ 5 พ.ค. 54อยู่ระหว่างการพิจารณาเอกสารเชิงหลักการ
13 ก.ค.54	ติดตามโครงการบ้านจัน เวทีสร้างความเข้าใจโครงการกับนักวิจัย ณ.บ้าน คุณบรรเทา จันทรลอย หมู่ที่ 5 ต.หนองจอก อ.บ้านไร่	- ทบทวนโครงการ/ความเป็นมาของโครงการ/ชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการและเป้าหมายของโครงการ - แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลังจากดูวีซีดีการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน - การแบ่งบทบาทหน้าที่นักวิจัย - ชี้แจงเกี่ยวกับเอกสารทางการเงิน	จากการที่พี่เลี้ยงได้ทบทวนโครงการแล้ว ทีมวิจัยเข้าใจเกี่ยวกับโครงการและแลกเปลี่ยนจากการที่ดูวีซีดีการวิจัยเพื่อท้องถิ่นแม่ฮ่องสอน
3 ส.ค.54	ติดตามโครงการบ้านจัน การประชุมประจำเดือน เวทีสร้างความเข้าใจทีมวิจัย ณ.บ้าน คุณบรรเทา จันทรลอย หมู่ที่ 5 ต.หนองจอก อ.บ้านไร่	- ทบทวนความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ ประเด็นการศึกษา ขั้นตอนการดำเนินงาน การใช้จ่ายงบประมาณ - แบ่งภารกิจ บทบาทหน้าที่	- ได้ผู้บันทึกเป็นคุณ วารุณี และคุณอัจฉรา(เกษตรตำบล) - การเงินเป็นคุณบรรเทา และ คุณอโณทัย - ทีมวิจัยสร้างความเข้าใจโครงการร่วมกัน
8 ก.ย. 54	ติดตามการเตรียมทีมสร้างความเข้าใจโครงการบ้านจัน ณ บ้าน คุณบรรเทา จันทรลอย หมู่ที่ 5 ต.หนองจอก อ.บ้านไร่	- ทบทวนความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินงาน รายละเอียดโครงการ ให้ทีมออกแบบกระบวนการ/เนื้อหา ข้อมูลเวทีสร้างความเข้าใจ แบ่งบทบาทหน้าที่	- ได้ข้อมูลเนื้อหาในการสร้างความเข้าใจกับชุมชน - แบ่งบทบาทหน้าที่ - กำหนดวันลงพื้นที่สร้างความเข้าใจโครงการกับชุมชน

ตารางการติดตามโครงการการจัดเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้ง

ว/ด/ป	กิจกรรม / สถานที่	รายละเอียดกิจกรรม	ผลการดำเนินกิจกรรม
22 เม.ย.54	ติดตามการประชุม ประจำเดือนโครงการ การ จัดการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้ง ณ ณ สถานีพัฒนาฯ ต. ระบำ อ.ลานสัก	- ทบทวนความเป็นมา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของโครงการ - ชวนทบทวนกิจกรรมการสร้าง ความเข้าใจโครงการกับแกนนำ ชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คนใน ชุมชนและเด็กเยาวชน และสรุป บทเรียน - วางแผนการขับเคลื่อนกิจกรรม	- บทเรียนการเตรียมกระบวนการและ เนื้อหา ก่อนจัดเวที / การวิเคราะห์ กลุ่มเป้าหมาย / การประสานงาน - กำหนดวันเวลาการจัดค่ายศึกษา ชุมชนในวันที่ 5-7 พ.ค.54 วัตถุประสงค์การจัดค่าย และ กลุ่มเป้าหมายที่บ้านอ่างห้วยดง - ทีมวิจัยนัดเตรียมออกแบบ กระบวนการและออกแบบคำถาม ใน การเก็บ ข้อมูลชุมชน
3 พ.ค. 54	ติดตามการเตรียมกิจกรรม ค่ายเด็กเยาวชนบ้านอ่าง ห้วยดง ณ. ศาลาประชาคม บ้านอ่างห้วยดง ม.11 ต.ระบำ อ.ลานสัก	การแนะนำตัวเจ้าหน้าที่กาพฤกษ ถึงวัตถุประสงค์เป้าหมาย โครงการ/เป้าหมายค่าย เป้าหมายชุมชน/รูปแบบและ วางแผนต่อกำหนดการค่าย	- ชุมชนกับเจ้าหน้าที่เกิดการคุยคุยกัน ทำให้การเข้าไปจัดค่าย หรือการ พฤกษแลกเปลี่ยนง่ายขึ้น - ชาวบ้านเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมาย โครงการและเป้าหมายค่ายการเรียนรู้ ชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งและ วัตถุประสงค์ของโครงการของ โครงการ - ได้พี่เลี้ยงกลุ่มการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากร - กำหนดการค่ายวันที่ 5-7พ.ค.54 โดย มี ผู้ใหญ่บ้านดอกไม้ ผู้ใหญ่บ้านอ่าง ห้วยดงเป็นผู้เปิดค่าย
5-7 พ.ค.54	การจัดค่ายเด็กเยาวชน เยาวชน โครงการการจัดการ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์	- การเปิดพิธีโดย ผญ.ดอกไม้ จากนั้นแบ่งกลุ่มสี่กลุ่ม คือ สีแดง เขียว ม่วง เหลือง	จากที่ได้เข้าค่ายมาทั้ง 3 วันเด็กได้ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนตัวเอง

	กับป่าฯ ณ สำนักสงฆ์บ้านอ่างห้วย ดง ม.11 ต.ระบำ อ.ลานสัก	-การเข้าฐานการเรียนรู้การฟัง/การตั้งคำถาม/การสังเกต -การลงพื้นที่ตามข้อมูลวิถีชีวิตชุมชนกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน -สรุปการนำเสนอข้อมูลให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนดู -หลังจากที่ดูลูกหลานแล้วผู้ปกครองผู้เฒ่าผู้แก่ได้สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ชุมชนให้เด็กๆ ฟัง -วันสุดท้ายของค่ายพี่เลี้ยงให้เด็กรวมกลุ่มทำกิจกรรมว่าอยากจะทำอะไรบ้างในหมู่บ้าน จากนั้นเด็กจึงรวมกลุ่มกันตั้งชื่อกลุ่มของตนเองในหมู่บ้าน	-จากการที่ได้เห็นปัญหาของพื้นที่ที่ตัวเองอยู่ก็อยากจัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านเพื่อช่วยแก้ปัญหาว่าอยากจะทำอะไรให้หมู่บ้านบ้างโดยตั้งชื่อว่าเยาวชนรุ่นใหม่ ใส่ใจสิ่งแวดล้อมบ้านอ่างห้วยดง ต.ระบำ อ.ลานสัก จ.อุทัยธานี -พี่เลี้ยงชวนทีมวิจัยสรุปบทเรียนระหว่างดำเนินกิจกรรม ให้ทีมได้เรียนรู้และปรับกระบวนการให้เหมาะสมกับเป้าหมาย -สรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรมค่ายเพื่อให้ทีมได้เรียนรู้และวางแผนการดำเนินงานต่อ -เป็นครั้งแรกที่ทีมวิจัยได้เรียนรู้เครื่องมือการทำงานกับชุมชน สนใจและสนุกกับกระบวนการ
20 พ.ค.54	กิจกรรมถอดบทเรียนหลังทำกิจกรรมค่าย ณ สถานีพัฒนา	-ถอดบทเรียนสรุปกิจกรรมค่ายการจัดการการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้ง -การให้ทีมมองถึงข้อดีข้ออ่อนของชุมชนที่ประสานเด็กมาเข้าค่าย -และความรู้สึกในการจัดค่ายครั้งนี้เป็นอย่างไร -วางแผนกำหนดการจัดค่ายครั้งต่อไป	- จากการที่ทีมวิจัยมองในเรื่องของการที่ชุมชนประสานเด็กเข้าค่ายนั้นมีข้อดีคือการได้เด็กในหมู่บ้าน/เด็กมีใจรักร่วมกิจกรรมได้/เด็กมีความสนใจในเรื่องของวิถีชีวิตของตนเอง - ข้อเสีย คือเลือกเด็กระดับเดียวกันไม่ได้/ชุมชนไม่มั่นใจที่จะให้เด็กมาเข้าร่วมกิจกรรม -ความรู้สึกของทีมในการจัดค่ายแล้วรู้สึกว่ามีความกังวลใจในช่วงแรกเพราะกลัวเด็กจะไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมและรู้สึกดีเด็กมีความคุ้นเคยและทำให้ทีมเองกลับไปนึกถึงครอบครัวที่บ้าน -ทีมวิจัยได้เสนอในการจัดค่ายครั้งต่อไปกับโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม

25 พ.ค.54	ติดตามเวทีการทำควม เข้าใจกับครู/ชุมชน ก่อนลง พื้นที่บ้านบึงเจริญ ณ วัดบึง เจริญ ม.9 ต.ระบำ อ.ลาน สัก	-การแนะนำเจ้าหน้าที่/พี่เลี้ยง/ หัวหน้าบุญชู ธงนำชัยมา แนะนำตัวและกล่าวถึงความ เป็นมาความสำคัญของโครงการ ในการจัดกิจกรรมค่ายเรียนรู้วิถี ชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วย ขาแข้ง -เป้าหมายในการจัดทำโครงการ -แนะนำบทบาทหน้าที่ของสถานี พัฒนา -การทำความเข้าใจกับครู/ชุมชน / ผู้นำชุมชน/ -การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ ผู้นำชุมชนว่าดีหรือไม่ -การเล่าถึงกิจกรรมค่ายเด็ก เยาวชนที่บ้านอ่างห้วยดง -การเตรียมนั้ดเด็กผู้ปกครอง เตรียมผู้รู้.คนในพื้นที่ - ประวัติศาสตร์ชุมชน -ด้านสังคม(ความเป็นอยู่.การ รวมกลุ่ม,วัฒนธรรม ประเพณี) -ด้านเศรษฐกิจ(อาชีพ รายได้) -ด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม/ภูมิ ปัญญาชาวบ้าน (ลอบดักปลา ฯลฯ)/เตรียมสถานที่/อาหาร	จากการที่หัวหน้าบุญชู แนะนำตัว กล่าวถึงวัตถุประสงค์โครงการ ความ เป็นมาและความสำคัญโครงการ/ เป้าหมายในการจัดทำโครงการ/ บทบาทเจ้าหน้าที่สถานี -ชาวบ้านเข้าใจกับวัตถุประสงค์ โครงการ/บทบาทเจ้าหน้าที่สถานีว่ามี หน้าที่มีหน้าที่ให้ความรู้กับประชาชน และเยาวชนที่อยู่รอบๆผืนป่าให้เกิด ความรู้ความเข้าใจมีการจัดทำค่าย อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ การศึกษา วิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ -ชาวบ้านแลกเปลี่ยนว่าดีถ้ามีการจัด ค่ายเด็กเรียนรู้ชุมชนเพราะทำให้เด็กได้ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนของตนเอง และเป็น การช่วยฝึกอบรมเด็กๆเพราะเด็กไม่ ค่อยเชื่อฟังพ่อแม่ และควรให้ผู้ปกครอง เข้าร่วมด้วย -ชุมชนอยากให้เด็กได้มีความรู้จาก การเรียนหนังสือและได้เรียนรู้วิถีชีวิต ของชุมชน -ให้มีกีฬาเพื่อให้เด็กได้ใช้ เวลาให้เด็กประโยชน์ -ให้เด็กได้เรียนรู้ประเพณีและ วัฒนธรรมของชุมชน พาเด็กไปเรียนรู้ ป่าชุมชนจริงๆด้วย
9 มิ.ย.54	ติดตามการเตรียมกิจกรรม ค่ายเด็กเยาวชนกับครู โรงเรียนห้วยขาแข้ง วิทยาคม ผู้ปกครองบ้านบึง เจริญ ผู้ใหญ่บ้าน ณ วัดบึง เจริญ ม.9 ต.ระบำ อ.ลาน สัก	-การเตรียมค่ายการจัดการการ เรียนรู้ที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขา แข้งบ้านบึงเจริญก่อนลงพื้นที่ สำรวจหมู่บ้านและป่าชุมชนกับ ครูโรงเรียนห้วยขาแข้งวิทยาคม ผู้ปกครองบ้านบึงเจริญ ผู้ใหญ่บ้าน	การเตรียมการจัดค่ายการจัดการการ เรียนรู้ที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งทีม วิจัยแลกเปลี่ยนว่า ต้องมีการแนะนำ ตัวเอง/แนะนำโครงการว่าเป็นอย่างไร ที่มาของโครงการ/เป้าหมายของ โครงการว่าเป็นอย่างไร/แล้วให้ทีมวิจัย ไปแลกเปลี่ยนความต้องการของ

			ชุมชนเป้าหมายชุมชนอยากเห็นอะไร/ เป้าหมายครูอยากเห็นอะไรและ เยาวชนต้องการอยากเห็นอะไรในการ จัดค่ายการเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนที่ สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้งในครั้งนี้
24 - 26 มิ.ย. 54	การจัดค่ายเยาวชน โครงการการจัดการเรียนรู้ วิถีชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับ ป่าฯ ณ วัดบึงเจริญ ม.9 ต.ระบำ อ.ลานสัก	การเปิดพิธีโดย ผอ.โรงเรียนห้วย ขาแข้งวิทยาคม -การเข้าฐานการเรียนรู้การฟัง/ การตั้งคำถาม/การสังเกต -การลงพื้นที่ถามข้อมูลวิถีชีวิต ชุมชนกับผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน บึงเจริญ -สรุปการนำเสนอข้อมูลให้ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนดู -หลังจากที่ดูลูกหลานแล้ว ผู้ปกครองผู้เฒ่าผู้แก่ได้สะท้อน ถึงประวัติศาสตร์ชุมชนให้เด็กๆ ฟัง -วันสุดท้ายของค่ายพี่เลี้ยงให้ เด็กรวมกลุ่มทำกิจกรรมว่า อยากจะทำอะไรบ้างในหมู่บ้าน จากนั้นเด็กจึงรวมกลุ่มกันตั้งชื่อ กลุ่มของตัวเองในหมู่บ้าน -ปิดค่ายบอกความรู้สึกของ ตัวเองในการเข้าค่ายครั้งนี้	จากการเข้าค่ายการจัดการเรียนรู้วิถี ชีวิตชุมชนที่สัมพันธ์กับป่าห้วยขาแข้ง ทั้ง 3 วันเด็กได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ตัวเอง -ได้เห็นปัญหาของพื้นที่ที่ตัวเองอยู่ก็ -การรวมกลุ่มว่าอยากทำอะไรใน หมู่บ้าน -การจัดตั้งกลุ่มในหมู่บ้านตนเองโดย ชื่อว่า กลุ่มรวมใจรักธรรมชาติบ้าน บึงเจริญ ความรู้สึกของเด็กในการจัดค่ายครั้งนี้ ทำให้กล้าแสดงออกมากขึ้นได้ความรู้ และสนุกสนาน/เรียนรู้สิ่งแวดล้อมและ ประวัติศาสตร์ของตัวเอง
18 ก.ค.54	ประชุมประจำเดือนติดตาม โครงการสถานีพัฒนา เวที สรุปบทเรียนกิจกรรมที่ผ่าน มาในช่วงระยะเวลา 8 เดือนที่ทำโครงการ ณ สถานีพัฒนาฯ	-อธิบายเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของโครงการ (ผล เชิงวิจัย)และ(ผลเชิงพัฒนา) -สรุปบทเรียนหลังทำกิจกรรม ในช่วงระยะเวลา 8 เดือนว่าทำ แล้วได้อะไรบ้าง ทำแล้วเป็น อย่างไร ผลมันเป็นอย่างไร	-จากการที่พี่เลี้ยงชวนแลกเปลี่ยน วัตถุประสงค์โครงการและสรุป บทเรียนหลังทำกิจกรรมทั้งหมดแล้ว ทีมวิจัยเริ่มรู้ว่าสิ่งที่พวกเค้ายังขาดคือ กระบวนการถ้าเด็กมีกระบวนการ เรียนรู้แล้วก็สามารถจะเกิดองค์ความรู้

			ได้เอง พอรู้ก็สามารถที่จะเผยแพร่ได้พี่ เลี้ยงแนะนำเจ้าหน้าที่จะต้องเป็นคน ปรับบทบาทเป็นผู้เอื้ออำนวย ให้เกิด การเรียนรู้ จัดบรรยากาศให้ทุกคนรู้สึก มีส่วนร่วมด้วย
2 ส.ค 54	ประชุมทีมวิจัยประจำเดือน ติดตามการเขียนรายงาน ความก้าวหน้าและการเงิน ในช่วงระยะเวลา 8 เดือน ณ สถานีพัฒนาฯ ต.ระบำ อ.ลานสัก	-พี่เลี้ยงอธิบายถึงการเขียน รายงานความก้าวหน้าตั้งแต่เรื่อง ของการทำปกรายงาน บทที่1 – บทที่ 3 คำนวณสารบัญ เอกสาร ประกอบ ภาคผนวก ภาพ กิจกรรม -ดูแผนระยะที่ 2 เพื่อที่จะขอ ขยายระยะเวลาเพิ่มจากเดิม 6 เดือนตั้งแต่เดือน เนื่องจากที่ ล่าช้าเป็นระยะเวลา 4 เดือน เพราะเนื่องจากหัวหน้าสถานีไม่รู้ ว่า สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.)ส่งเงินมานานแล้วเพราะ ได้รับเป็นข้อความทางโทรศัพท์ เพราะฉะนั้นจึงเริ่มต้นทำ โครงการช่วงเดือน มกราคม54	-จากการอธิบายการเขียนรายงาน ความก้าวหน้า หัวหน้าสถานีและทีม วิจัย สรุประชุมให้ความสนใจและ ความสำคัญในเรื่องของการทำ รายงานความก้าวหน้า -ทีมวิจัยเข้าใจการเขียนรายงานและ กำหนดเขียนให้เสร็จภายในวันที่ 15 ส.ค54
11 ส.ค.54	ติดตามการเขียนรายงาน ความก้าวหน้า ณ สถานี พัฒนา ต.ระบำ อ.ลานสัก	-ติดตามดูการเขียนรายงาน ความก้าวหน้า บทที่ 3 สรุปผล การดำเนินงาน และตรวจ เอกสารการเงิน ติดตามเรื่องการ เขียนรายงานและการเงินเพื่อ เตรียมส่ง สกว.ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น เพื่อเบิกเงินงวดที่ 2	จากการแลกเปลี่ยนกิจกรรมเวทีต่างๆ เพื่อเขียนรายงานความก้าวหน้า ทีม วิจัยเข้าใจมากขึ้นในการเขียนรายงาน และได้แลกเปลี่ยนผลที่ได้รับจาก งานวิจัย
31 ส.ค.54	ติดตามการเขียนรายงาน ความก้าวหน้าสถานีพัฒนา ณ สถานีพัฒนา ต.ระบำ	ติดตามการเขียนรายงาน ความก้าวหน้าบทที่ 2-3 -ทบทวนผลจากการดำเนินงาน	จากการที่แลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้นกับ ตัวนักวิจัย ชุมชน ครู เจ้าหน้าที่ ทีมรู้สึก ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน

	อ.ลานสั๊ก	ในช่วงเวทีสร้างความเข้าใจ -สิ่งที่เกิดขึ้นกับตัวนักวิจัย ชุมชน ครู เจ้าหน้าที่เป็นอย่างไร	ผู้นำ หรือเด็กเยาวชนมีความคุ้นเคย กันมากขึ้นมีความเป็นกันเองเยอะ และชาวบ้านรับรู้บทบาทหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่
5 ก.ย.54	ติดตามการเขียนรายงาน ความก้าวหน้าโครงการ สถานีพัฒนาฯ ณ สถานี พัฒนาฯ ต.ระบ๋า อ.ลานสั๊ก	ให้นักวิจัยสรุปรายงาน ความก้าวหน้าให้ทีมได้ แลกเปลี่ยน -สรุปการเงินโครงการ	ทีมวิจัยได้เรียนรู้การทำงานในระยะที่1 ที่เลี้ยงชวนเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ เพื่อวางแผนดำเนินงานในระยะที่ 2 -เป็นการสร้างความเข้าใจของทีมงาน ไปพร้อมๆกัน
30 ก.ย.54	ติดตามโครงการสถานีฯ เพื่อวางแผนการดำเนินงาน ในระยะที่2 ณ สถานี พัฒนาฯ ต.ระบ๋า อ.ลานสั๊ก	ชวนแลกเปลี่ยนเป้าหมาย วัตถุประสงค์โครงการ สรุปการ ดำเนินกิจกรรมในระยะที่ 1 แลกเปลี่ยนกระบวนการ ดำเนินการ	-ได้แผนการดำเนินงานในระยะที่ 2 ที่ เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ และปรับ กระบวนการให้โรงเรียนเข้ามาร่วม มากขึ้น โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ด้วย

ตารางติดตามโครงการแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านเขาชีฝอย ต.เขาชีฝอย อ.ทัพทัน
จ.อุทัยธานี ให้มีทักษะการเรียนรู้การใช้ชีวิต

ว/ด/ปี	กิจกรรม / สถานที่	รายละเอียดกิจกรรม	ผลการดำเนินกิจกรรม
10 เม.ย.54	ติดตามการประชุม ประจำเดือนที่ม.วิชัยเขาสี ฝอย ณ.ศาลาหมู่บ้าน เขาชีฝอย ต.เขาชีฝอย อ.ทัพทัน	โดยเริ่มจากการดู power point ขึ้นามี ที่เกิเกิดขึ้นที่ญี่ปุ่นและพฤติกรรมความ สงบ เสียสละและความอดทนของชาว ญี่ปุ่น -จากนั้นดู power point การสอน การ เลี้ยงดู และการฝึก เพื่อให้เด็กญี่ปุ่น เรียนรู้ถึงการมีวินัย ความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม เสียสละ และความอดทน เพื่อรับมือกับภัยพิบัติ -ให้ทีมวิจัยร่วมแลกเปลี่ยน -ให้เด็กเล่าให้ฟังว่าช่วงปิดเทอมได้ทำ อะไรบ้าง -สรุปการดำเนินกิจกรรม/ วางแผนการ จัดกิจกรรมเรียนรู้ ให้กับเด็กเยาวชน	-ปัจจุบันตอนเย็นๆเด็กเรียนเด็กส่วนใหญ่จะ ดูทีวี มีเด็กผู้ชายที่โตกลุ่มหนึ่งก็จะมาเล่น ตบกระบอกกัน ส่วนเด็กผู้หญิงก็จะมาวิ่งเล่นอยู่ รอบๆ -การที่เด็กในชุมชนที่อยู่ต่างโรงเรียนกันมา เล่นด้วยกัน จะทำให้คุ้นเคยเป็นเพื่อนกัน -ใกล้งานประเพณีสงกรานต์ที่ม.วิชัยอยาก พาเด็กเรียนรู้งานประเพณีสงกรานต์ -มีผู้สูงอายุเล่าให้เด็กฟังว่า ในอดีต มี การเล่นพื้นบ้านอะไรบ้าง แต่ปัจจุบันไม่ มีใครเล่นแล้ว -ทีมวิจัยจึงคิดจะพาเด็กเล่นการเล่นพื้นบ้าน ในประเพณีสงกรานต์
13 เม.ย.54	ติดตามกิจกรรมพาเด็ก เรียนรู้ประเพณีสงกรานต์ และการเล่นพื้นบ้าน ณ ลาน วัดทุ่งนาไทย ต.เขาชีฝอย อ.ทัพทัน	-ผู้สูงอายุพาเด็กเยาวชนเล่น การเล่นพื้นบ้าน -พาเด็กเรียนรู้ประเพณีสงกรานต์ที่ หมู่บ้านใกล้เคียง	-เด็กเยาวชน เล่นการเล่นพื้นบ้าน เช่น ไม้ ฮึดม ฆ้องหาง มอญซ่อนผ้า และช่วงชัย -ผู้ใหญ่พาเด็กเยาวชนไปสรงน้ำพระ และรด น้ำขอพรผู้สูงอายุ ที่บ้านหัวเขานาคหมู 4 ต. เขาชีฝอย อ.ทัพทัน -วันที่ 14 เม.ย.จะพาเล่นการเล่นพื้นบ้าน และเรียนรู้ประเพณีสงกรานต์ที่ หมู่ 3 บ้าน เขาชีฝอย
17 เม.ย. 54	ติดตามกิจกรรมการเตรียม งานวันผู้สูงอายุของจังหวัด อุทัยธานี ณ.วัดทุ่งนาไทย ต.เขาชีฝอย อ.ทัพทัน	-ชาว ต.เขาชีฝอยร่วมจัดสถานที่งาน วันผู้สูงอายุของจังหวัดอุทัยธานี ที่ ตำบลเป็นเจ้าภาพ -หน่วยงานและแกนนำชุมชนร่วม แลกเปลี่ยนกำหนดการเพื่อสร้างความ เข้าใจร่วมกัน	-ความสามัคคีของคน ต.เขาชีฝอย -ความร่วมมือของหน่วยงานและชุมชน -เด็กๆเตรียมการเล่นพื้นบ้านเข้าร่วมงาน ด้วย

18 เม.ย.54	ติดตามกิจกรรมงานวันผู้สูงอายุของจังหวัดอุทัยธานี ณ วัดทุ่งนาไทย ต.เขาน้ำฝอย อ.ทัพทัน	- ดำเนินกิจกรรมตามกำหนดการงานวันผู้สูงอายุ - เด็กเยาวชนร่วมเล่นการเล่านพื้นบ้านกับผู้สูงอายุ	- เด็กเยาวชนสนุก ที่ได้ร่วมเล่นการเล่านพื้นบ้านในงานกับผู้สูงอายุ - เด็กเยาวชนมีส่วนร่วมในงานวันผู้สูงอายุของจังหวัด ที่ตำบลเป็นเจ้าภาพ
4 พ.ค.54	ประชุมประจำเดือนที่มววิจัยโครงการบ้านเขาน้ำฝอย ณ ศาลาหมู่บ้านเขาน้ำฝอย ต.เขาน้ำฝอย อ.ทัพทัน	- สรุปทบทวนกิจกรรมงานวันผู้สูงอายุ - วางแผนการดำเนินงาน	- เด็กเยาวชนได้เรียนรู้การเล่านพื้นบ้านในงานประเพณีสงกรานต์ - ได้ร่วมรดน้ำขอพรผู้สูงอายุตามหมู่บ้าน - ร่วมเตรียมงานกับผู้นำ และคนในชุมชน
31 พ.ค.54	ติดตามการเตรียมเวทีโรงเรียนพ่อแม่ลูก ณ โรงเรียนวัดทุ่งนาไทย หมู่ 3 ต.เขาน้ำฝอย อ.ทัพทัน	- เขาน้ำฝอยได้รับเลือกเป็นตำบลต้นแบบของพัฒนาสังคม - เด็กเยาวชนได้นำเสนอข้อมูลหมู่บ้าน - นักวิจัย ร่วมกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ลูก กับโรงเรียน	- ครูวางแผนลงเยี่ยมบ้านพูดคุยกับพ่อแม่ผู้ปกครองและเด็กเยาวชน ชวนร่วมกิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ลูก - นัดวันจัดเวทีแลกเปลี่ยนโรงเรียนพ่อแม่ลูก
3 มิ.ย.54	ติดตามโครงการบ้านเขาน้ำฝอย โรงเรียนพ่อแม่ลูก ณ เทศบาลตำบลทัพทัน	- ดำเนินกระบวนการโดยกระบวนการโรงเรียนพ่อแม่ลูกนครสวรรค์ - พูดคุยแลกเปลี่ยนการเลี้ยงดูลูกหลาน เติบโตความรู้พัฒนาการของเด็ก	- พ่อแม่ผู้ปกครองหลายคนไม่รู้จะสอนลูกหลานอย่างไร - สนใจอยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก เพื่อจะได้เข้าใจวิธีการพูดคุยกับลูกหลาน
24 มิ.ย.54	ติดตามโครงการบ้านเขาน้ำฝอย สรุปทบทวนการดำเนินงาน ณ เทศบาลตำบลทัพทัน	- แลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ - สรุปทบทวนการเลี้ยงดูลูกหลาน	- ได้วิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกหลาน ด้วยการสอน พาทำและทำเป็นแบบอย่าง ในอาชีพของพ่อแม่ และงานบ้าน - ดีใจที่ลูกหลาน มีความรับผิดชอบ
12 ก.ค.54	ติดตามโครงการบ้านเขาน้ำฝอย ณ บ้านคุณแสงอุทัยพรสอน ม.3 ต.เขาน้ำฝอย อ.ทัพทัน จ.อุทัยธานี	- พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงความรู้สึกของทีมวิจัยว่าตั้งแต่ทำโครงการแล้วได้อะไรบ้าง - แลกเปลี่ยนสถานการณ์ของเด็กว่าเป็นอย่างไรบ้างหลังจากที่เข้าร่วมโครงการมาโดยการเชื่อมโยงของเป้าหมายผลที่คาดว่าจะได้รับของโครงการศึกษาแนวทางการพัฒนาเด็กและเยาวชนบ้านเขาน้ำฝอยให้มีทักษะการเรียนรู้การใช้ชีวิต - การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับ	- จากการที่พูดคุยแลกเปลี่ยนถึงความรู้สึกหลังจากที่ทำโครงการแล้วมันเหมือนว่าจะได้แต่ไม่ได้เพราะไม่ให้เวลาเต็มที่เรื่องกิจกรรมที่ทำ ทีมวิจัยไม่ได้ตามค่อทีมไม่ตั้งใจจริง อาจเป็นเพราะบางคนไม่ใช่เจ้าของปัญหา จึงไม่ทำกิจกรรมเพียงแต่มีความอยาก ที่จริงพี่เลี้ยงมีการแนะนำให้ทำ แต่เราไม่ได้ทำกิจกรรมตามโครงการ แต่ละครอบครัวกลับไปทำของตนเอง ส่วนแนวทางการเลี้ยงดูบุตรหลานนั้นได้แค่ขาดการนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ส่วน

		การพาเด็กไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้นอกสถานที่ว่าทีมวิจัยมีความคิดเห็นอย่างไร และกำหนดการสรุปทเรียนเพื่อปิดโครงการครั้งต่อไป	เด็กตอนนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะทัศนคติ กับอาร์ม เปลี่ยนจากหน้ามือเป็นหลังมือมีความสามารถจะขึ้นจากแต่ก่อนที่เค้าไม่เคยทำเลย มีความเป็นห่วงเบ้นท์ เมื่อก่อนมีความเห็นแก่ตัว อยากได้ของคนอื่น แต่ตอนนี้เริ่มลดน้อยลง
14 ส.ค.54	สรุปทเรียนโครงการบ้านเขาศีฝอย ณ บ้านคุณเพ็ญศิริ บุญมาก ม.3 ต.เขาศีฝอย อ.ทัพทัน จ.อุทัยธานี	-แลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยว่ามีความคาดหวังอย่างไรกับโครงการ"แนวทางการพัฒนาเด็กเยาวชนบ้านเขาศีฝอยให้มีทักษะการเรียนรู้การใช้ชีวิต" -พี่เลี้ยงชวนคุยถึงสิ่งที่คาดหวังของตัวเอง ทีมวิจัยเองเป็นไปตามที่คาดหวังเป็นอย่างไร -การสรุปทเรียน กิจกรรมเรื่องการสวดมนต์ กิจกรรมทำอาหาร กิจกรรมช่วงสงกรานต์ สรุปทเรียน เด็กเยาวชนว่าเราได้เรียนรู้อะไรบ้างจากโครงการนี้	-จากการแลกเปลี่ยนกับทีมวิจัยแล้วก็ได้สิ่งที่คาดหวังของทีมวิจัยว่าอยากให้เด็กในครอบครัว/หรือเด็กในชุมชนเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นมิตร/มีทักษะการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่น -จากความคาดหวังของทีมวิจัยที่มีต่อโครงการภายในครอบครัวของทีมวิจัยเองคือ ลูกมีความรับผิดชอบ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนรับผิดชอบตัวเองได้และงานได้จากการ สรุปทเรียน มีพ่อแม่ผู้ปกครองบางครอบครัวเท่านั้นที่ให้ความสนใจเข้าร่วม และนำกระบวนการไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้ลูกหลานในครอบครัว <u>เงื่อนไข</u> – คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของโครงการ ทำให้ไม่สามารถ นัดคนในชุมชนมาร่วมเวทีได้ -เนื่องจากนักวิจัยบางคนไม่ได้ร่วมบางกิจกรรมการสรุปทเรียนจึงไม่เห็นการเรียนรู้ของทีมวิจัยอย่างต่อเนื่อง และพี่เลี้ยงเองก็ได้เรียนรู้ การดำเนินงานบนฐานคิดที่แตกต่างกันของทีมวิจัย เพื่อหาทางออกร่วมกัน คือหยุดการดำเนินกิจกรรมโครงการที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามเวลาและปิดโครงการ

ตารางการดำเนินงาน โครงการ “แนวทางการสนับสนุนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคี และหน่วยงาน ในการจัดการทรัพยากรในพื้นที่เขตกันชนห้วยขาแข้ง ตำบลละบ่า อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปี 2554”

ว/ด/ปี	กิจกรรม/สถานที่	รายละเอียดกิจกรรม	ผลการดำเนินกิจกรรม
23 เม.ย.54	เวทีสัญจรแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เครือข่ายนักวิจัย ณ. สำนักงานการจัดสวัสดิการ ครูอุทัยธานี ตำบลอุทัยใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี	-ชี้แจงวัตถุประสงค์/รู้จักกัน -เรียนรู้สถานการณ์ ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติจากสื่อวีดิทัศน์ / ให้ ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยน และ เชื่อมโยงกับพื้นที่ - พูดคุยแลกเปลี่ยนสถานการณ์การ ทำงานในพื้นที่ และแผนการ ขับเคลื่อนต่อ / ช่วยกันเติมเต็ม	ผู้เข้าร่วมเวที -ได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของ สิ่งแวดล้อมและผลกระทบในพื้นที่ -ได้เรียนรู้การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้เด็กเยาวชนในชุมชนจากเพื่อน เครือข่าย -เครือข่ายอยากเติมความรู้ กระบวนการพาคนในชุมชนเรียนรู้
20 มิ.ย.54	เวทีพัฒนาศักยภาพเครือข่าย นักวิจัย แลกเปลี่ยนและเติม ความรู้ ณ สำนักงานส่งเสริม สวัสดิการครู อ.เมือง จ. อุทัยธานี	วิธีการสื่อสารโดยทั่วไป พูดแทรก ชักถาม พูดเรื่องของตัวเอง แสดงความคิดเห็นเข้าข้างผู้เล่าทำ ให้มองไม่เห็นทางแก้ การฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังตั้งแต่ต้นจนจบ พูดสะท้อนเรื่องที่ผู้เล่าให้ฟัง การเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตเกี่ยวกับ ร่างกายมนุษย์การพบว่าร่างกายมี การดำเนินชีวิต 2 ภาวะคือ ภาวะ ปกติ ภาวะปกป้อง โหมดปกติคือ ภาวะที่โปร่งเบา สบาย ไร้กังวลใจกัน และกัน มีความสุขเกิดขึ้น ณ ปกติ คืออยู่กับความจริง เวลานี้อยู่กับ ความรู้สึกรวบรวม ความรัก วางใจ ผ่อนคลาย กล้าสื่อสาร ตื่นรู้ เรียนรู้ สดชื่น โหมดปกป้องคือภาวะปิดกั้น อยู่กับความทุกข์ ชีวิตเต็มไปด้วย	สรุปบทเรียน หลังฝึกการฟังอย่าง ลึกซึ้ง -จากการที่ได้ผ่านกระบวนการ ต่างๆแล้ว ผู้เข้าร่วมรู้สึกการได้ กลับมาทบทวนเรื่องของตัวเอง - เลือกที่จะไว้วางใจเล่าเรื่องหนึ่งซึ่ง มันเก็บไว้ในใจนานมาก เป็น ความคิดสมัยเด็กๆแต่มันถูกกลบลง ไปในส่วนลึกไม่คิดที่จะกลับมาเล่า ให้ฟังใหม่ เลือกที่จะเล่าว่าความ ทุกข์ของเราคืออะไร ทุกข์ที่ทุกข์อยู่ คนเดียว ก็เลยพูดเรื่องนี้ขึ้นมาเล่า - ที่คุยกันก็รู้สึกถึงความรู้สึกที่ว่าทำ อย่างไรเราถึงจะคุยกันด้วยหัวใจ พูดคุยถึงตัวเองความรู้สึกคืออยาก เล่าเรื่องนี้ให้กับคนที่รักฟัง รู้สึกว่า เค้าจะฟังเรามั้ย กว่าจะสัมผัสกับคำ ว่าโหมดปกติที่นั่งคุยกันแล้ววางใจ

		กับความคิดที่ยังมาไม่ถึงข้างหน้า กับความคิดที่กังวลที่อยู่ในอดีต มัน ยังไม่อยู่กับความจริง ทุกข์ อารมณ์ลบ สื่อสารกันน้อยลง เชิง เครียด เคร่า เบื่อ ไม่เรียนรู้ ปิดกัน ตัวตน ห่อเหี่ยว -กระบวนการฟังอย่างลึกซึ้ง หมายเลข1 ฟังเพื่อฟังอย่างลึกซึ้ง หมายเลข 2 เล่าการดูแลชีวิตของตัวเอง ท่านเอง คิดว่าจริงๆเราห่างไกลเรื่อง นี้กันมากเมื่อไรก็ตามที่เราขาดการ ฟังกัน มันก็จะทำให้ไม่มีความสุข ให้ หมายเลข 1 สะท้อนเรื่องราว หมายเลข 2 ฟังอย่างลึกซึ้งแล้ว สลับกัน	หรือศรัทธาต่อกันจริง ๆ จะเล่ามาให้ หมดก็ใช้เวลาของทั้งชีวิตที่จะเล่าให้ ฟัง และใช้เวลาเกือบทั้งชีวิตในการ ฟังกันให้ได้ยินสิ่งที่เขาต้องการจะ บอก
21-22 มิ.ย.54	ประชุม RC ภาคกลาง ตะวันตก ตะวันออก ณ อ.ท่ายาง จ. เพชรบุรี	-แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักวิจัย "โครงการแนวทางการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ อ่างเก็บน้ำห้วยสงสัย โดยการมีส่วน ร่วมของชุมชน ต.เขากระปุก อ.ท่า ยาง จ.เพชรบุรี ชม "โครงการชั่ง หัวมัน ตามพระราชดำริ" ศึกษาดูงาน "ศูนย์พลังงานเพื่อสิ่งแวดล้อม" ณ อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี แลกเปลี่ยนความ คืบหน้าและความเคลื่อนไหว สำคัญๆ ของการทำงานในช่วงที่ ผ่านมา แลกเปลี่ยนการเคลื่อนงาน ของNodeและพี่เลี้ยงแต่ละพื้นที่ ใน ภาคกลาง ตะวันตก ตะวันออก	-เรียนรู้กระบวนการติดตามหนุน เสริม การจัดการงานวิจัย จากพี่ เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัย - ทราบทิศทางการขับเคลื่อน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น "การสร้างพลัง คุณค่า ความสุขให้กับสังคม"จาก ผอ.ฝ่ายฯ

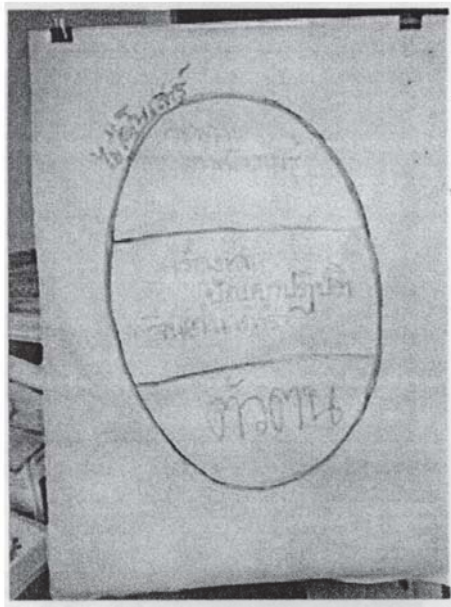
27 ก.ค.54	เวทีสัญจรเครือข่ายนักวิจัย ณ บ้าน คุณจรัส โยธา 87/11 ม.1 ต.เขากวางทอง อ.หนองฉาง จ.อุทัยธานี	-แลกเปลี่ยนสถานการณ์การเกษตรในพื้นที่เช่นการตัดไม้หว่ไปลายนา โรคแมลงพืชระบาด -แลกเปลี่ยนสถานการณ์แต่ละพื้นที่ว่าเป็นอย่างไรบ้างอย่างเช่นที่ ทาง ทพคล้าย/ห้วยคต/ทัพทัน/หนองฉาง -นำเสนอสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของโลกและผลกระทบต่อการผลิต แนวคิดและทิศทางแผนพัฒนาฉบับ 11ว่าด้วยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และร่วมแลกเปลี่ยน	-จากการที่ทีมวิจัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ต่างๆในพื้นที่แล้วก็ได้ที่ เลียงขวัญคุยถึงสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารถ้าเกิดภัยพิบัติขึ้น จะทำอะไรโดยได้ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนว่าต้องมีอาหารของตนเอง/มีพันธุ์พืช/อาหาร ข้าว ผัก ผลไม้/แบ่งที่ดินไว้ปลูกพืชอาหารของตนเอง มีการแลกเปลี่ยนพันธุ์พืชกันในเรื่องเครือข่าย/การพูดคุยกันในชุมชนโดยเริ่มจากกลุ่มเล็กๆก่อน ศึกษาอาหารพื้นบ้าน เรียนรู้การทำสมุนไพรไล่แมลงและวิธีการปลูกพืชจากศูนย์เรียนรู้คุณจรัส
29 ก.ค.54	เตรียมทีมไปศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	-แลกเปลี่ยนโครงการวิจัย สถานีพัฒนาฯ และกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานและนักวิจัยโครงการ -กำหนดเป้าหมายการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิจัยและพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานฯ สมุทรสงคราม วันที่ 5-7 ส.ค.54	-ได้เป้าหมายคือแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นและบทบาทการเป็นพี่เลี้ยงของเจ้าหน้าที่ -แลกเปลี่ยนโครงการทำให้เจ้าหน้าที่สถานีวิจัยพัฒนาทบทวนโครงการสร้างความเข้าใจให้เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เจ้าหน้าที่ อบ.8 ในขั้นต้น ก่อนไปศึกษาดูงาน
5-7 ส.ค.54	เจ้าหน้าที่หน่วยงานและแกนนำเครือข่ายประชาคม ศึกษา ดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ณ ศูนย์ประสานงานวิจัย จ.สมุทรสงคราม	-ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับนักวิจัยโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสงสัย นักวิจัยแพรงหนามแดง และพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัย จ.สมุทรสงคราม	เจ้าหน้าที่ เข้าใจกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ว่าเป็นเครื่องมือฝึกคน สร้างคนให้มีจิตสำนึกในเรื่องของส่วนรวม และดึงคนในชุมชนมาร่วมกันได้ โดยมีกระบวนการหาข้อมูลความรู้ และใช้ข้อมูลความรู้ในการแก้ปัญหา ร่วมกัน

			-เจ้าหน้าที่และแกนนำเครือข่ายได้ทบทวนตนเองว่าการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาที่ผ่านมาเป็นแนวคิดของตนเอง ขาดการใช้ข้อมูลความรู้ในพื้นที่และการมีส่วนร่วมของชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือตนต้องลงมือทำเอง เรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง สร้างความเชื่อถือให้ชาวบ้าน ด้วยการเปิดใจและจริงจังในการแก้ปัญหา
16 ส.ค.54	ติดตามการใช้ประโยชน์งานวิจัยบ้านทพคล้าย ณ วัดทพคล้าย อ.บ้านไร่ จ.อุทัยธานี	-แลกเปลี่ยนการนำประโยชน์จากงานวิจัยไปใช้หลังจากปิดโครงการ -แลกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย -แลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดจากการทำกิจกรรม	การนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ -เยาวชนจัดค่ายวัฒนธรรมรวมใจลาวเวียงให้เป็นหนึ่ง เป้าหมาย ให้เด็กๆในชุมชนรู้และเข้าใจ วัฒนธรรมประเพณีตนเอง โดยมีนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยง -สิ่งดีๆในการจัดค่ายคือความรัก ความสามัคคีช่วยเหลือกันของคนในชุมชนในการบริจาคข้าวของและเงิน มาช่วยทำอาหารเลี้ยงเด็กค่าย
12-14 ก.ย. 54	ประชุม RC ประเทศ ณ โรงแรมฮอลิเดย์อิน รีเจนท์ ชะอำ จ.ประจวบคีรีขันธ์	การแลกเปลี่ยนของผู้รู้ -ต้องปรับตัวให้ท้องถิ่นพลีอยู่กับ change ไม่ใช่ไปจัดการ change ที่ใหญ่เกินตัว สิ่งท้าทาย -การขับเคลื่อนใน model ใหม่ ให้เข้าใจ/รับ CBR ไปปฏิบัติในงาน function ของตน -การสร้างความคิดที่เป็นระบบ (system thinking) เพื่อ "เข้าใจภาพกว้าง ความสัมพันธ์และบทบาทของภาพเล็กในภาพใหญ่"	ยก CBR ขึ้นโดยใช้ social voice และกระบวนการสื่อสารเพื่อพัฒนาขยายงานเข้าสู่กลไก (ราชการ อปท. เอกชนอื่นๆ) Merge กับงาน ABC ; paradigm ใหม่ของคนขับเคลื่อน TRF CBR – กระบวนการใหญ่กว่า ประเด็น เห็น micro ใน macro ใช้ข้อมูลเรียนคิดมากกว่าเรียนรู้ เพื่อ "การพึ่งตนเองทางความคิด" การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย

		จนเข้าใจพฤติกรรม และสามารถ กำกับพฤติกรรมของระบบให้ไป ในทางที่เหมาะสมได้” เพื่อ install soft power ให้กับสังคม -การเรียนรู้ KM และ “วิจัยใน KM เพื่อ KM ที่เหมาะสมในสังคมไทย” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือขยายผล CBR การรู้กว้างจากโลกภายนอกที่ กระทบชุมชนมากกว่าแค่เพียงการ แก้ปัญหาตนเอง วิจัยทั่วไปเพื่อ “เรียน(วิชา)รู้(วิชา)” CBR “เรียน (คิด) รู้(คิด)” เรียนวิธีแก้ปัญหาโดย ให้ปัญญาจากข้อมูลและหลักการ	การเรียนรู้ภาพ macro จาก หลักการ supply chain, value chain ของเศรษฐกิจชุมชนสู่ chain อาชีพ ความมั่นคงทางอาหาร = ความมั่นคงของทรัพยากรการผลิต (ทุน ที่ดิน น้ำ การจัดการ เทคโนโลยี ทักษะ) + อาชีพ (ที่เป็นสายโซ่ของ โอกาส + ศักยภาพ) การเรียนรู้ของ คนในกระบวนการ CBR ให้เป็น LO และปชต. ฐานล่าง การก้าวข้าม สูตรเดิม วิธีการเดิม ไปสู่การจัดการ ตนเองเพื่อการปรับตัวและการอยู่ ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงที่ผันไม่ได้
25 ก.ย.54	ประชุมแลกเปลี่ยน การ ทำงานของเครือข่าย ณ ศูนย์ประสานงานประชาคม เมืองอุทัย อ.เมืองจ.อุทัยธานี	-แลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากงาน RCประเทศกับเครือข่ายภาคประชา สังคม -ร่วมแลกเปลี่ยนสถานการณ์ในพื้นที่ เพื่อวางแผนทางการขับเคลื่อนงาน	สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ภูมิอากาศของโลก ภัยพิบัติน้ำท่วม ดินถล่ม น้ำแล้ง ไฟป่า ที่ส่งผล กระทบต่อความมั่นคงทางอาหาร ประเด็นที่เครือข่ายจะขับเคลื่อน ร่วมกันคือประเด็นการจัดการ ทรัพยากร การศึกษา เกษตรยั่งยืน กองทุนสวัสดิการชุมชน บนฐาน วัฒนธรรมท้องถิ่น
26 ก.ย.54	สรุปการดำเนินงาน/นำเสนอ แนวทางการขับเคลื่อน งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของพี่ เลี้ยง ณ ห้องประชุม สำนักงานกองทุนสนับสนุน งานวิจัย (สกว.)	นำเสนอแลกเปลี่ยนกับ PO กลาง ตะวันออก ตะวันตก และพี่เลี้ยงศูนย์ ประสานงานฯ จ.พระนครศรีอยุธยา	-แลกเปลี่ยนการดำเนินงานพี่เลี้ยง -นำเสนอแนวทางโครงการปี 2555

ภาพกิจกรรม

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพเครือข่าย

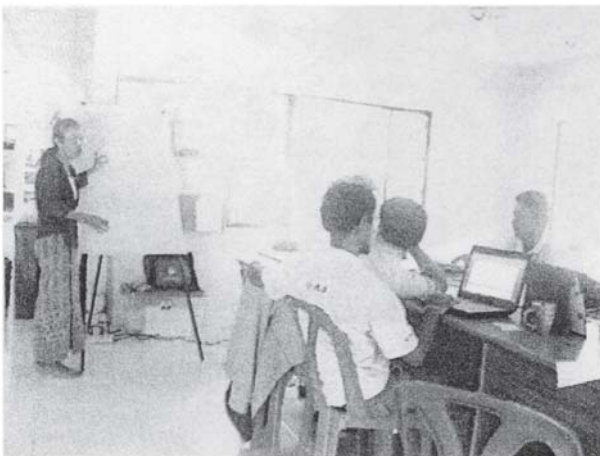
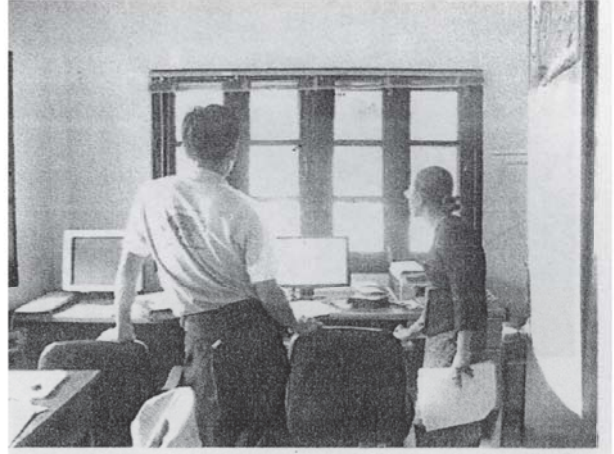

ศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้
งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ศูนย์ประสานงานจ.สมุทรสงคราม

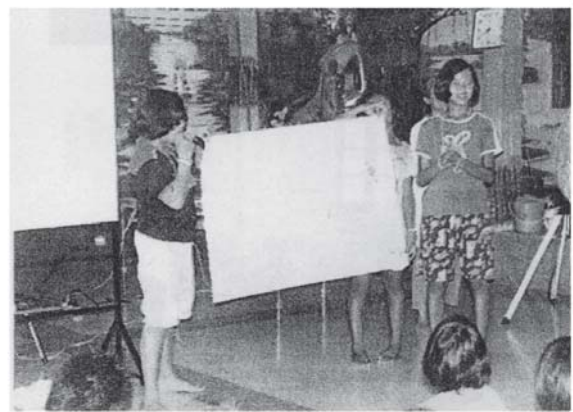

ติดตามโครงการสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์ฯ

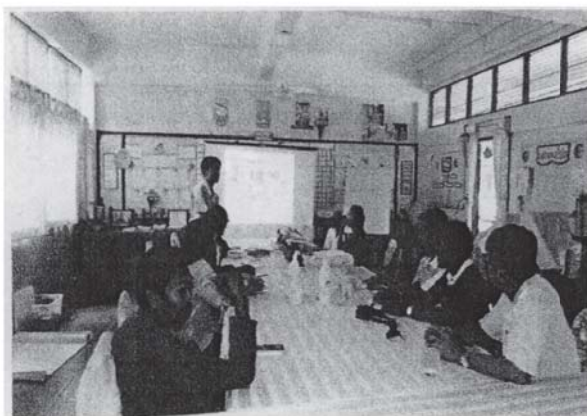
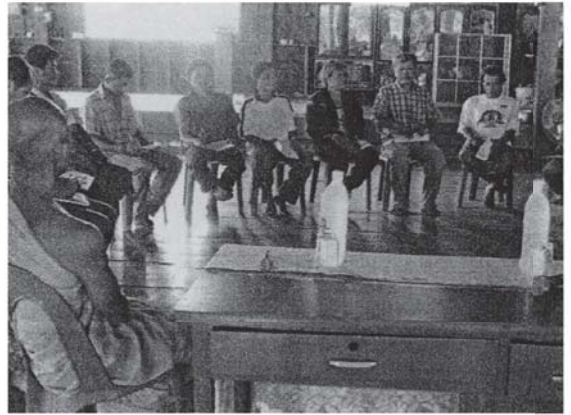
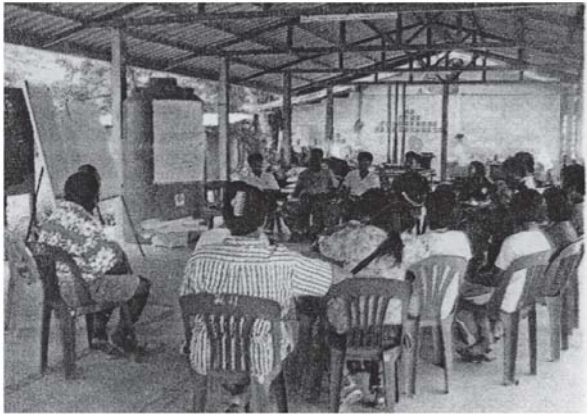
การเขียนรายงานความก้าวหน้า

ค่ายเรียนรู้ชุมชน

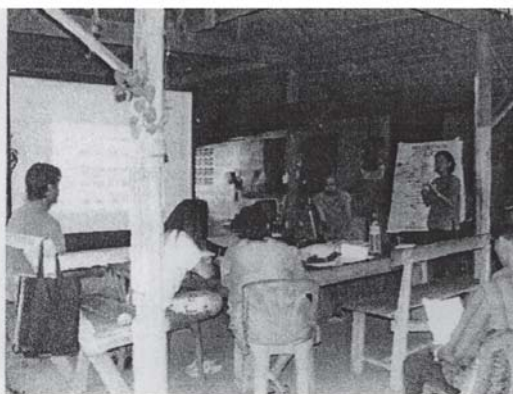
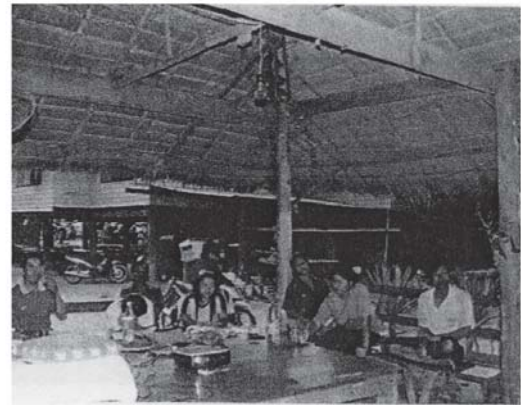
กระบวนการเรียน
ก่อนทำ ระหว่างทำ หลังทำ กิจกรรม

เก็บข้อมูลเชิงลึก/การใช้ข้อมูล

พัฒนา/ติดตามโครงการบ้านจัน

ติดตามโครงการบ้านเขาชีฝอย

